जानकी गाउँपालिका
गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

जानकी गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना २०२४-२०३४

Janaki Rural Municipality WASH Plan Report 2024-2034

तयार गर्ने:
जानकी गाउँपालिका, कैलाली

सहयोगी निकाय:
खानेपानी क्षेत्रगत शुसासन तथा पूर्वाधार सहयोग आयोजना, पानीपोखरी

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको कलमबाट

जानकी गाउँपालिकाको खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छताको क्षेत्रमा हालको अवस्था पत्ता लगाई गाउँपालिकामा सरल र उन्नतम सूचना प्रविधि मोबाइल एप्लिकेशनको सहयताले सबै खानेपानी आयोजनाको विवरण घरधुरीहरु , सार्वजनिक स्थल, संस्थाहरू र विधालयहरुको भौगोलिक अवस्थिति सहितका तथ्याङ्क संकलनको प्रतिफल स्वरूप विश्वसनिय अनि निर्णय कर्ताहरुको लागि अत्यन्त उपयोगी यो खासस्व योजना तयार गर्न गाउँपालिका सफल भएको छ । वास योजना तयार गर्दा विभिन्न ५ चरणहबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा नतिजाहलाई विश्लेषण गरि तयार गरिएका यो वास प्लान प्रतिवेदन हाम्रो गाउँपालिकाको अमुल्य सम्पतिका रुपमा रहनेछ । पालिका भित्रका सम्पूर्ण खानेपानी आयोजनाहरु, प्रत्येक घरधुरी सार्वजनिक स्थल, विद्यालयहरु, र संस्थाहरुका वास क्षेत्रसँग सम्वन्धित तथ्याङ्कहरु आवयश्कता अनुसार विश्लेषण गरि कार्यान्वयन लागि निकै उपयोगी हुनेछन । वडागत रुपमा धरधुरी तथा टोलहरुमा खानेपानी सरसफाइ र स्वछताको हिसाबले कुन अवस्थामा छन भन्ने कुरा कार्यकक्षमा बसेर गुगल अर्थ बाट हेर्न सकिने, छपाई गरिएका नक्शाहरूमा स्पष्ट रूपमा देखिने र सोहि अनुसारको निर्णय र कार्यन्वयन गर्न सकिने कुरा यो गाउपालिका वास योजनाको प्रमुख विषेशता रहेको छ । जसले गर्दा हामी निर्णय कर्ताहरुलाई पारदर्शी र वस्तुपरक ढंगले निर्णय लिन निकै सजिलो बनाएको छ । संकलन गरिएका तथ्याङ्कहरु र त्यसबाट तयार गरिएका नक्शाहरु अन्य विकास निर्माणको गतिविधिहरुको निर्णय तथा कार्यान्वयन गर्न उपयोगि हुने देखिएका छन सन २०३४ सम्म गाउँपालिकामा सबैलाइ सुरक्षित खानेपानी , सरसफाइ र स्वच्छताको लक्ष्य हासिल गर्न यो वास योजनाको सफल कार्यान्वियनको लागि गाउँपालिकाको तर्फवाट पूर्ण प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु । गाउँपालिकाको वास योजना अनुसारको लक्ष्य समयमा हासिल नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानिय सरकार र विकास साझेदार दातृ निकायहरु सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरु र अन्य सबै सरोकारवाला पक्षहरुबाट अनुल्य सहयोग प्राप्त हुनेछ भन्ने विश्वास लिएको छु । गाउँपालिका एक्लैको पहलमा मात्र निर्धारित लक्ष्य हासिल नहुने कुरा पक्का छ । जानकी गाउँपालिकाको वास योजना तयार गर्नाका लागी प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने जानकी गाउँपालिका सहयोगी टोली (MST) प्रती म धेरै आभारी छु र धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । यो वास योजना तयार गर्न प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग पुर्याउनु हुने सबैलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । जानकी गाउँपालिकाको "शिक्षा स्वास्थ कृषि र पूर्वाधार, समृद्ध जानकीको मुल आधार" भन्ने नारा सहित गुणस्तरिय खानेपानीको सहज आपुर्ति गराउने मुख्य उद्देश्य बनाई आम नागरिकहरु माझ एक घर एक धारा निर्माण गरी सुरक्षित खानेपानी उपलब्ध गराउने लक्ष्य सहितको अभियानमा छौ । सबै सरोकार पक्षहरुको साथ सल्लाह सुझाव र सहयोग प्राप्त हुनेछ र वास योजनाको सफल कार्यान्वियन गर्न जानकी गाउँपालिका सफल हुनेछ भन्ने निश्वास प्रकट गर्दछु ।

धन्यवाद !!!

आशिष चौधरी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

प्राक्कथन:

गाउँपालिका अध्यक्षको कलमबाट

नेपालको संविधानले आधारभूत खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता सुविधालाइ नागरिकको मौलिक हकको रुपमा प्रत्याभूत गरेकाले नेपाल सरकार सुदुरपश्चिम प्रदेशको निति तथा कार्यक्रममा प्रदेश भित्र सबैका निम्ति स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइको उपलब्धताका साथै यसको दिगो व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्ने उद्देशयका साथ प्रदेश भित्र सबै गाउँपालिकाहरुले खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना तर्जुमा गरी खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छताका क्रियाकलाप संचालन गर्न आवयश्क नितिगत व्यवस्था सहित खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यक्रम संचालन गरेको छ। हरेक स्थानीय तहको खासस्व विकासको निम्ति निर्दशिका वमोजिम तर्जुमा गरिएको खासस्व योजनाले एक आधारभुत औजारको रूपमा काम गर्नेछ। जानकी गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना तर्जुमाका लागी आ.व. २०८०।०८१ मा संकलित तथ्याङ्को वर्गिकरण एवं प्रमाणिकरण गरि खासस्व योजनामा समावेश गरि निर्माण गरिएको हो। पालिका स्तरिय खासस्व योजनाले स्थानीय तह भित्रका सबै खानेपानी आयोजनाहरु, निर्माणधिन आयोजना, घरधुरी १०%, सार्वजनिक शौचालय, सामुदायिक सरसफाई आदिको खानेपानी सरसफाईको वर्तमान अवस्थाको पहिचान गरी स्थानीयतह स्तरीय रणनिति र वार्षिक खासस्व योजना तयार गर्न खानेपानीका विद्दमान स्रोतहरु र खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धि संरचना सुविधाको सुची तयार गर्ने, सम्भावित खानपानी आपुर्ति सरसफाई र स्वच्छता सम्वन्धि क्रियाकलापको पहिचान र प्राथमिकताको क्रम निर्धारण गर्ने र खानेपानी सरसफाई स्वच्छतामा शत प्रतिशत पहुँचको लक्ष्य निर्धारण गर्ने कार्य गर्दछ। खासस्व योजना तर्जुमामा आधारभुत तथ्याङ्कहरुको प्राथमिकीकरण, वर्गीकरण एवं प्रमाणीकरण महत्वपूर्ण हुने भएकाले खानेपानी सरसफाई स्वच्छताको क्षेत्रलाई प्राथमिकताको साथै कार्यान्वयन गर्नको लागी जानकी गाउँपालिकाले खानेपानी सरसफाई स्वच्छता योजना लागु गरेको छ। वास योजना तर्जुमा निर्देशिकाले पहिचान गरेका प्रकृयाहरु दक्ष जनशक्तिबाट तथ्य सम्बन्धी कार्यसम्पादन गर्न आवश्यकता महसुस गरी गाउँपालिकाबाट वित्तिय व्यवस्थापन हुने गरि प्रस्तुत कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न लागिएको छ। साथै जानकी गाउँपालिकाको सबैका लागि सुरक्षित खानेपानी, सरसफाई स्वच्छताको लक्ष्य हासिल गर्न अभियानमा सबै सरोकारवाला पक्षहरुको साथ सल्लाह सुझाव र सहयोग प्राप्त हुनेछ र खासस्व योजना सफल कार्यावन्यन गर्न जानकी गाउँपालिका सफल हुनेछ भन्ने कुरामा विश्वास प्रकट गर्न चाहान्छु। अन्तमा यो खासस्व गाउँपालिकाको जिवन्त योजना हो। यो योजना तयार गर्दा साधन स्रोत तथा क्षमताले भ्याए सम्म यथार्थ विवरण उपलब्ध गराएको छ तर हरेक तथ्याङ्क समयानुसार फरक पर्ने भएकाले समयसमयमा अध्यावधिक गर्दै लगिने छ। तय गरिएका आयोजनाहरु समयमा नै - कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धता दोहोर्याउदै सम्बन्धित सरोकारवालाहरु सँग आवश्यक सल्लाह र सुझावको अपेक्षा गर्दछु।

धन्यवाद !!!

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

१. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनाको परिचय

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१.१. परिचय

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) आम मानिसहरुको आधारभूत आवश्यकता हो । यसलाई नेपालको संविधान २०७२ को धारा ३५ (४) ले मौलिक अधिकारको रुपमा व्याख्या गरेको छ । संविधानको यस प्रावधानद्वारा नै सबै देशवासीलाई सुरक्षित खानेपानी तथा सरसफाइको पहुँच हुनुपर्ने निश्चितता प्रदान गरेको छ । सोही अनुरुप नेपाल सरकारले कुनैपनि समय, सवैलाई र सवै ठाउँमा प्राप्त हुनसक्ने सुरक्षित, पर्याप्त, सुलभ, स्वीकार्य र धान्न सक्ने अनुसारको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवाको माध्यमबाट सार्वजनिक स्वास्थ र जीवनस्तर सुधार गर्ने लक्ष्य राखेको छ । यो लक्ष्य प्राप्तीमा योगदान गर्न नेपाल सरकारद्वारा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रगत विकास योजना (Sector Development Plan, 2016-2030) तयार गरिएको छ । यसै अनुरुप स्थानीय तहहरुद्वारा आ-आफ्नो क्षेत्रमा स्थानीय खासस्व योजना तर्जुमा गर्न थालिएको छ ।

सोही सन्दर्भमा जानकी गाउँपालिका, कैलालीले आफ्नो गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको सम्पूर्ण खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) अवस्थाको तथ्यांकहरु संकलन गरि सो को बिश्लेशन सहित सन् 2034 सम्ममा राष्ट्रले लक्षित गरेको खासस्व लक्ष्य पुरा गर्न के कस्ता आयोजना, क्रियाकलाप र गतिविधिहरु आवश्यक पर्छन् सो को पहिचान सहित यो खासस्व योजना तयार गरेको छ । यसमा जानकी गाउँपालिका का जनताको स्वास्थ्य तथा जीवनस्तर सुधारको लागि सुरक्षित, पर्याप्त, पहुँचयोग्य, स्वीकार्य र सस्तो खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता सेवाहरू - हरेकलाई नियमित रुपमा उपलब्ध गराउने परिकल्पना गरिएको छ ।

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाहरू यस जानकी गाउँपालिका को प्राथमिकताको क्षेत्रमा परेको छ । यस खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनामार्फत दिगो विकास लक्ष्य (एसडीजी) र खासस्व क्षेत्रगत विकास योजना (एसडीपी) मा राखिएका प्रावधान र व्यवस्था अनुरुप नै जानकी गाउँपालिका ले पनि सामूहिक सरोकारवाला दृष्टिकोण अनुसार आफ्ना क्रियाकलापहरु अघि बढाउने सोच बनाएको छ । यसै वमोजिम जानकी गाउँपालिका का प्रत्येक व्यक्तिले सन् 2034 सम्म दिगो किसिमले व्यवस्थापन गरिएका खानेपानी स्रोतहरूबाट दिगो र सुरक्षित खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता सेवाहरू प्राप्त गर्नेछन् भन्ने निश्चितता यस योजनाले प्रदान गरेको छ ।

गणेश चौधरी

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

साथै यस योजनाले गाउँपालिकालाई खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रमा अझ प्रभावकारि समन्वय गर्न र विकास साझेदारहरू र सरोकारवालाहरूलाई खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) नीति तयार पार्न सहजीकरण गर्नेछ । गाउँपालिकाको सामूहिक खासस्व लक्ष्य हासिल गर्न प्राथमिकिकरण तय गरे अनुसार योजनाहरू संचालन तथा प्रगतिको लेखाजोखा गर्दै लक्ष्य पुरा गर्नमा पनि यो योजनाले सक्षम बनाउँनेछ ।

यस जानकी गाउँपालिका को खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाभित्र स्थानीय तहको योजना तर्जुमा, लगानीको समन्वय र दृष्टिकोण (Vision) कार्यान्वयनका लागि मार्गनिर्देशन, खानेपानी र सरसफाइ सेवा प्रवाहको लागि नीतिगत उद्देश्यहरू समावेश भएका छन् । यो योजनामा गाउँपालिकाको दीर्घकालीन (2024-2034) खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) प्राथमिकताहरूका साथै एसडीपी र एसडीजीमा समावेश भए अनुसार राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय प्राथमिकताहरू पनि प्रतिबिम्बित भएका छन् । यो खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाको प्रमुख विशेषताहरु निम्नानुसार रहेका छन्:

- <u>प्रत्यक्ष स्रोतहरूको निर्धारण:</u> यो प्रक्रियामा तत्कालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन अवधिमा वित्तीय आवश्यकताहरूको विभिन्न परिदृश्यहरूको लेखाजोखा समावेश गरिएको छ । यी परिदृश्यहरूले विभिन्न निकायहरूलाई कहाँ कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्ने भन्ने प्राथमिकता निर्धारण गर्न मद्दत गर्दछ र दोहोरोपनालाई हटाइ सीमित स्रोतहरूबाट कसरि अधिकतम प्रगति हासिल गर्ने भन्ने कुराको निश्चितता प्रदान गर्दछ ।
- <u>सेवा स्तर:</u> यसले गाउँपालिका भित्र मौजुदा सेवाका स्तरहरू, विशेष गरी समग्र वासको सुधारिएको सेवास्तरमा पहुँच कति प्रतिशत जनसंख्याको छ साथै सुरक्षित खानेपानीमा तथा सरसफाइ सेवामा पहुँच नपुगेको जनसंख्याको प्रतिशत कति छ सो को पनि बिश्लेषण गर्दछ ।
- <u>उत्तरदायित्व र सुशासनमा वृद्धि:</u> यस योजनाले वास क्षेत्रमा समग्र गाउँपालिकाको प्रगतिको लेखाजोखालाई अनुगमन गर्न र रिपोर्टिङ गर्न सजिलो बनाउँदछ ।
- <u>गाउँपालिका योजना तर्जुमा:</u> यस वास योजनाले गाउँपालिकाको सम्पूर्ण विकास योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई अझ प्रभावकारि बनाउँछ ।

संक्षेपमा यस खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाले जानकी गाउँपालिकाको समग्र वास क्षेत्रमा नीति र कार्यक्रमगत कार्यान्वयनको लागि स्पष्ट रूपरेखा र लक्षित गन्तव्य सहितको मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ ।

१.२. उद्देश्यहरू

यस जानकी गाउँपालिकाको खासस्व योजना तयार पार्नुको प्रमुख उद्देश्य गाउँपालिका क्षेत्रमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको मौजुदा स्थिति पत्ता लगाइ सो बाट बंचीत समुदाय तथा क्षेत्रको लागि खासस्व

गाउँ जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

विषय सूची

१. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनाको परिचय १
१.१. परिचय १
१.२. उद्देश्यहरू २
१.३. औचित्य ४
१.४. विषयगत क्षेत्र ५
१.५. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तर्जुमा बिधि र प्रक्रिया ६
१.५.१. खासस्व योजनाको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार र आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन ७
१.५.२. मौजुदा वास सेवा तथा संरचनाहरुको तथ्यांक संकलन,लेखाजोखा र मस्यौदा ७
१.५.३. योजना प्रमाणीकरण कार्यशाला १०
१.६. योजना तर्जुमाको लागि वास सूचकहरू १०
१.६.१. खानेपानी ११
१.६.२. सरसफाइ ११
१.६.३. स्वच्छता १२
१.६.४. विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) **सुविधाहरू** १३
१.६.५. स्वास्थ्य संस्थामा खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) **सुविधाहरू** १४
१.७. खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजना तर्जुमा औजार को रुपमा एनवास १६

२. जानकी गाउँपालिका को विवरण १६
२.१. भौगोलिक अवस्थीति र बनौट १६
२.२. भू–उपयोग तथा वातावरण १९
२.३. जनसंख्या र जनसाङ्ख्यिक विशेषताहरू १९
२.३.१. जातजाति र अन्य जनसाङ्ख्यिक विवरण १९
२.४. जनसङ्ख्याको गतिशिलता र बसाइ सराइको स्थिति २०
२.५. भौतिक पूर्वाधारको अवस्था २०
२.६. आर्थिक अवस्था, गतिविधि र पेशा २०

३.० खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वचछता(खासस्व) अवस्थाको विश्लेषण २१
३.१. खानेपानीका प्राथमिक स्रोतहरु २१
३.२. मौजुदा **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व)** प्रणालीको अवस्था २२
३.२.१. गाउँपालिकाको मौजुदा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छत० (खासस्व) प्रणालीको अवस्था अध्ययन गर्दा गाउँपालिका भित्र निम्न खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता प्रणालीहरू रहेको देखिन्छ। २२

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

३.२.२. घरायसी स्तरमा सरसफाइको पहुँच र सेवा स्तर २४
३.२.३. मानव मलमुत्र-जन्य फोहोर व्यवस्थापन: २४
३.२.४. ढल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्र: २४
३.२.५. ठोस फोहोर व्यवस्थापन: २४
३.३. सरसफाइ र स्वच्छता: २५
३.४.संस्थाहरूमा कभरेज र समुच्च सेवा स्तर २६
३.५.विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू २७
३.८ स्वास्थ्य संस्थामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू २८
३.६. स्वास्थ्य संस्थामा सरसफाइ २९
३.६.१. स्वास्थ्य संस्थामा ठोस फोहोर व्यवस्थापन २९
३.७. सार्वजनिक स्थलमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू ३०
३.८.पूर्ण सरसफाइ उन्मुख गरिएका क्रियाकलाप र मौजुदा अवस्था ३१
३.९. खानेपानी तथा सरसफाइको मौजुदा प्रणाली तथा प्रविधि: ३६
३.१०. मौजुदा प्रणालीको सुचारूपना र दिगोपनाको अवस्था ३८
३.१०.१. खानेपानीको मर्मत अवस्था ३९
३.१०.३. सरसफाइको मर्मत अवस्था ४०
३.१०.३. धाराको अवस्था ४०
३.१०.४. सुचारूपना र दिगोपना लेखाजोखा ४२
३.११. उपभोक्ता समितिको संस्थागत व्यवस्थापन र दीगोपनाको अवस्था ४४
३.१२. सम्पत्तिको स्वामित्व ४६
३.१३. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) मा लगानी) ४६
३.१४. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रका चुनौतीहरू र अन्तर ४८
३.१४.१. खानेपानी ४८
३.१४.२. सरसफाइ ४८
३.१४.३. संस्थागत खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) ४९
३.१५. जलवायु परिवर्तनका असरहरु, विपद जोखिम व्यवस्थापन र चुनौतीहरू ४९
३.१६. हालका सुविधाहरूको सूची ५०
४.० योजना, प्रक्षेपण र लागत ५१
४.१. योजनाहरुको पहिचान ५१
४.१.१. नयाँ खानेपानी आयोजनाहरुको पहिचान र प्राथमिकता निर्धारण ५२
४.१.२. नयाँ सरसफाइ आयोजनाहरुको पहिचान र प्राथमिकता निर्धारण ५४
४.१.३ प्राथमिकता अनुरुप आयोजना र क्रियाकलापहरूको वितरण योजना ५५
४.१.४. उपलब्ध स्रोतहरूको लेखाजोखा ५७

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

४.१.५. ग्यापको पूर्ति ५७
४.२. अनुमान सारांश (कभरेज) ५८
४.३.१. लागत अनुमानको पद्धति ६१
४.३.२. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना लागतको सारांश ६४
४.३.३. लगानी र ग्याप ७३
४.३.४. लगानी पूर्ति को सारांश ७४
४.३.५. सम्पत्तिको मूल्य ७४

५. खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजना कार्यान्वयन तथा अनुगमानको लागि सञ्चाल र साझा बुझाई ७६
५.१. योजना कार्यान्वयन अवधारणा ७६
५.२. क्षेत्रगत निकायहरूको भूमिका र जिम्मेवारीहरू ७७
५.३. संस्थागत संरचना र क्षमता अभीवृद्धिका योजनाहरु ७८
५.३.१. गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) संरचना ७८
५.३.२. गाउँपालिकामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) कोष ७९
५.३.३. संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि ७९
५.४. अनुगमन संयन्त्रको स्थापना र नियमित अनुगमन योजना ७९
५.५. खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाको नियमित र समयबद्ध परिमार्जन व्यवस्था ८१
५.६. पूरक विषय तथा सवालहरु र त्यसको संवोधनका लागि व्यवस्था ८२
५.६.१. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेसीकरण ८२
५.६.२ प्रयोगकर्ता मैत्री संरचनाको निर्माण योजना ८२
५.६.३ विपद जोखिम व्यवस्थापन ८३
५.६.४ जलवायु परिवर्तन अनुकुलन ८४
५.६.५. बैकल्पिक प्रविधि ८५

चित्रहरुको सूची

चित्र 21: गाउँपालिकाको स्थान मानचित्र 16
चित्र 31: खानेपानी सेवा 21
चित्र 32: ट्युवबेल 21
चित्र 33: सरसफाइ घरधुरी 22
चित्र 34: शैक्षिक संस्थाका चर्पीको सेवा स्तर 25
चित्र 35: मानव मल-मुत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापन विकल्पहरू 34
चित्र 36: धाराको प्रकार आधारमा सेवा प्राप्त जनसङ्ख्या 36

जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

चित्र 37: सुचारूपनाको आधारमा सेवा प्राप्त जनसङ्ख्या 37
चित्र 38 दिगोपनाको आधारमा सेवा प्राप्त जनसङ्ख्या 38
चित्र 39: खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) अवयवहरू 42
चित्र 41: खानेपानी सेवाको कभरेज र सेवा स्तर सुधार 51
चित्र 42: घरायसी सरसफाइको कभरेज र सेवा स्तर सुधार 52
चित्र 43: खर्चको प्रकारको अनुसार खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व)को लागत 56
चित्र 44: क्षेत्रगत (खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता) वासको लागत 56
चित्र 45: १० बर्षे खर्चको प्रकारको अनुसार खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व)को लागत 57
चित्र 46: १० बर्षे क्षेत्रगत (खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता) ला
चित्र 47: खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) सम्पत्ति 65

तालिकाहरुको सूची

तालिका 23 : वडागत रूपमा घरधुरी र जनसङ्ख्या 19
तालिका 31 : मौजुदा वास प्रणालीको अवस्था 22
तालिका 32 : घरायसी स्तरमा पहुँच र सेवा स्तर 25
तालिका 33 : सरसफाइ र स्वच्छताको सेवा स्तर 25
तालिका 34 : संस्थाहरूमा कभरेज र समुन्न सेवा स्तर 26
तालिका 35 : शैक्षिक संस्थामा सुधारिएको खानेपानी प्रणाली 27
तालिका 36 : शैक्षिक संस्थाको सेवा स्तर 27
तालिका 37 : शैक्षिक संस्थाको चर्पीको सेवा स्तर 27
तालिका 38 : स्वास्थ्य संस्थाको सेवा स्तर 29
तालिका 39 : स्वास्थ्य संस्थाको अवस्था 30
तालिका 310 : सार्वजनिक स्थलमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) को अवस्था 31
तालिका 311 : गाउँपालिकामा बितरित खानेपानीको अवस्था 37
तालिका 312 : गाउँपालिका स्थ‍ित सरसफाईको अवस्था 37
तालिका 313 : मानव मल–मुत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापन विकल्पहरू 38
तालिका 314 : खानेपानी आयोजनाको मर्मतको अवस्था 39
तालिका 316 : सुचारूपना र दिगोपना लेखाजोखा 43
तालिका 31 7: गाउँपालिकामा उपभोक्ता संस्थाको संस्थागत विशेषता 45
तालिका 31 8: खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) अवयवहरूको कूल मूल्य 46
तालिका 319 : खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) मा लगानीको आवश्यकता 47
तालिका 41 : आयोजनाहरुको प्राथमिकता 52

सेवाको सुनिश्चितता साथै सेवामा स्तरीकरण प्रदान गर्नु रहेको छ । जानकी गाउँपालिकामा विद्ध्यमान स्रोतहरुको औचित्यपूर्ण तथा समतामूलक वितरण र समस्याको दिगो समाधान सहितको यो योजना निर्माण नै यसको प्रमुख प्रतिफल हो ।

यस खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनाको विशिष्ट उद्देश्यहरु निम्न प्रकार रहेका छन् ।

- ❖ गाउँपालिका भित्रका खानेपानीका विद्दयमान स्रोतहरु तथा मौजुदा खानेपानी तथा सरसफाइ सम्वन्धि संरचना/ सुविधाहरुको लगत संकलन गरी तथ्यांकको आधाररेखा (baseline) तयार गरी अभिलेखन गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका सेवा नपुगेका स्थान र पहुँच बाहिरका समुदायमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सेवाको पहिचान र सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता सहित अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन रणनीतिक योजना तयार पार्ने ।
- ❖ खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासंग अन्तर्सम्वन्धित विषयवस्तुहरु, जस्तै लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेसिता (Gender Equality and Social Inclusion), जलवायु परिवर्तन अनुकुलन (Climate Change Adaptation), विपद जोखिम व्यवस्थापन (Disaster Risk Management) आदीलाई महत्व दिँदै स्रोत परिचालन र प्रवर्द्धन योजना तयार पार्ने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सेवा विस्तार तथा सेवा स्तरोन्नति सहित निश्चित समयावधिमा दिगो विकास लक्ष्यले तोकेका क्षेत्रगत सूचकहरु पुरा गर्न प्रतिवद्दता सहितको रणनीतिक योजना तयार पार्ने।
- ❖ खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनासंग अन्य विषयगत योजनाहरुलाई एकिकृत गर्नको निम्ति गाउँपालिकाको संस्थागत सुदृढिकरण कार्य योजना सहित सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रको वार्षिक योजना तथा वजेट निर्माण गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रको व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (MIS) लाई एकरुपता प्रदान गर्ने ।

माथिका उद्देश्यहरु परिपूर्ती गर्न तर्जुमा गरिएको यो खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना गाउँपालिकाका जनप्रतिनीधि, कार्यकारी निकाय तथा प्राविधिक, स्थानीय समुदाय र विषयविज्ञहरु सहित स्थानीय आवश्यकता प्रतिविम्वित हुने गरि समतामूलक र सहभागितात्मक विधिद्वारा आयोजनाहरुको प्राथमिकिकरण गरि जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाका द्वारा प्रमाणिकरण गरिएको छ ।

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुगौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१.३. औचित्य

यो खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनालाई तपसिलका बुँदाहरूको आधारमा जानकी गाउँपालिकाको नीतिगत प्रतिवेदनको रूपमा लिन सकिन्छ ।

- ***सन् 2034 को अन्तसम्म गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रमा लक्ष्य सहितको मार्गदर्शन योजना:*** यसले खासगरी जानकी गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रको बारेमा विस्तृत र स्पष्ट दृष्टिकोण सहित मुख्य समस्याहरूको विश्लेषण र बृहत् खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रका तय गरिएका उद्देश्यहरूको आधारमा नागरिकहरूलाई सेवा प्रदान गर्न गाउँपालिकाको समग्र खासस्व व्यवस्थापनमा सुधार गर्नेछ । यसले सबैका लागि खानेपानी र सरसफाइको लक्ष्य प्राप्त गर्न गाउँपालिकालाई आवश्यक लगानी निर्धारण गर्न सहयोग गर्ने छ । साथै सन् 2034 सम्म खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सेवालाई सबैको पहुँचमा पुर्‍याउँन साथै गाउँपालिकाले जुटाउन र व्यवस्थापन गर्न सक्ने स्रोतहरु र लगानी निश्चित गर्न पनि सहयोग पुर्‍याउने छ ।
- ***पैरवीको लागि सहयोग:*** यो **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) योजनाले गाउँपालिकालाई आन्तरिक र बाह्य सहयोगको लागि पैरवी गर्न र यसको औचित्य पुष्टि गर्न तथा आफ्नो पक्ष बलियो बनाउन सहयोग पुर्‍याउने छ । यसको आधारमा गाउँपालिकाले महत्वपूर्ण र प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरूको आयोजना प्रस्ताव तयार पारि सो को औचित्य पुष्टि गरि लगानी बढाउनको लागि अवसर प्रदान गर्नेछ ।
- ***क्षेत्रगत व्यवस्थापन:*** जानकी गाउँपालिकाको यो **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) योजना समग्र उद्देश्य र सूचकहरूको आधारमा तयार गरिएको छ र यो गाउँपालिका भित्रको खासस्व क्षेत्रगत व्यवस्थापन र अनुगमनको लागि एउटा महत्वपूर्ण आधार हुनेछ ।
- ***क्षेत्रगत समन्वय र सहकार्य:*** *यो* **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) योजना गाउँपालिका भित्रका सबै खासस्व सरोकारवालाहरु र अन्य मुख्य क्षेत्रगत योजना तर्जुमा समूहसंगको छलफल र सहकार्यबाट तयार गरिएको हो । त्यसकारण यसले क्षेत्रगत समन्वय र सहकार्यलाई प्रभावकारी तथा कुशल सहजीकरण र सबल गराउन मुख्य भूमिका निभाउने अपेक्षा गरिएको छ । यसले गाउँपालिका भित्रका मुख्य सरोकारवालाहरू (गैर सरकारी संस्था, निजी क्षेत्र, समुदायमा आधारित संस्था आदिको) पहिचान गर्न सहयोग गर्नेछ जसले गर्दा गाउँपालिकालाई **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) सेवा सुधारमा सहयोग पुग्ने छ ।

गाउँ जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१.४. विषयगत क्षेत्र (Scope)

यो खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना निम्नलिखित विषयगत क्षेत्रहरूमा केन्द्रित रहेको छ:

- खानेपानी र खानेपानी गुणस्तर - यस योजनाले सन् 2034 सम्म जानकी गाउँपालिकाको सबै घरधुरिमा दिगो आधारभूत खानेपानी सेवाहरूको पहुँच पुऱ्याउन सहयोग गर्दछ । यसले खानेपानी गुणस्तर सेवा प्रवाहको ढाँचा, लागत असुलिको लागि वित्तीय संयन्त्र र उद्देश्य तथा निर्धारित लक्ष्यहरू प्राप्तिको लागि रणनीतिक कार्यहरू पनि परिभाषित गरेको छ ।
- सरसफाइ तथा स्वच्छता - यसले सरसफाइ तथा स्वच्छताको क्षेत्रमा सन् 2034 सम्ममा जानकी गाउँपालिकाको भरपर्दो वातावरणीय सेवाहरूमा पहुँच वृद्धि र सुधार गर्ने उद्देश्य राख्दछ । यसले सरसफाइ तथा स्वच्छता सेवा प्रवाहको ढाँचा, लागत असुलिको लागि वित्तीय संयन्त्र र उद्देश्य तथा निर्धारित लक्ष्यहरू प्राप्तिको लागि रणनीतिक कार्यहरू पनि परिभाषित गरेको छ ।
- विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था र सार्वजनिक स्थानहरू - यसले जानकी गाउँपालिका भित्रको सबै शैक्षिक संस्था, स्वास्थ्य संस्थाका साथै बजार तथा अन्य सार्वजनिक स्थलहरुमा उन्नत सरसफाइ सेवा र आधारभूत स्वच्छता सेवा प्राप्तिमा सहयोग पुऱ्याउँनेछ ।
- ठोस फोहोर - यसले जानकी गाउँपालिका भित्र सन् 2034 सम्म ठोस फोहोरको व्यवस्थापनमा सुधार गर्न सहयोग पुर्याउँनेछ ।
- क्षमता अभिवृद्धि - वासको क्षेत्रमा गाउँपालिकाको क्षमता अभिवृद्धि गरि प्रभावकारी रूपमा योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनको लागि उपभोक्ता समिति र गाउँपालिकाको भूमिका सबल बनाउने तथा सो का निम्ति आवश्यक तालिम, अभिमुखीकरण र क्षमता अभिवृद्धिका निम्ति अन्य स्रोतहरुको पहिचान गरि सो जुटाउन र व्यवस्थापन गर्न यस **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) योजनाले सहयोग पुऱ्याउँनेछ ।
- समतामूलक वितरण र समावेशीता - **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) सेवा प्रवाहमा बिध्यमान असमानतालाई न्यूनिकरण गरि गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका सेवा विमुख जनताहरुमा कसरी सेवा प्रवाहलाई समतामूलक वितरणको सुनिश्चितता प्रदान गर्ने भन्ने बारे यस खासस्व योजनाले व्याख्या गर्दछ ।

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१.५. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तर्जुमा बिधि र प्रक्रिया

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना ऋङ्खलाबद्ध कृयाकलापहरुमा आधारित प्रकृयाहरुलाई अवलम्वन गरि चरणबद्ध योजना तर्जुमा बिधिहरु प्रयोग गरि तयार गरिएको छ।

यो प्रकृयाको सुरुवात जानकी गाउँपालिका ले आफ्नो पालिका क्षेत्रको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता **(खासस्व)** योजना तर्जुमा गर्ने सोच र निर्णय संगसंगै भएको हो । योजना तर्जुमा प्रक्रियामा तथ्यांक संकलनका लागि प्रयोग गरिएको प्रविधि मोवाइलमा आधारित एनवास (NWASH) एप्सहरूको प्रविणता पूर्वक प्रयोग गर्न आवश्यक तालिम तथा अन्य प्राविधिक र वित्तिय सहयोग खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागले पुर्यायो थियो । गाउँपालिका तथा समुदायहरुलाई सहभागितामूलक तवरले साधन स्रोतहरुको लेखाजोखा तथा योजना प्रकृयामा सहजीकरण तथा टेवा पुर्याउनको लागि योजना तर्जुमा प्रक्रियामा संलग्न बिज्ञहरुको भूमिका रह्यो। यो योजना प्रक्रियाका सवै चरणहरु जानकी गाउँपालिकाकै समन्वय र संलग्नतामा सम्पन्न भएका छन् । यो योजनाको स्वामित्व र कार्यान्वियनका लागि गाउँपालिकाको प्रतिबद्धताको सुनिश्चितता भइसके पछि सो का लागि आवश्यक भौतिक, वित्तिय र मानविय स्रोत साधनको परिचालन पनि गाउँपालिकाबाट भयो ।

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनाको तयारीमा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, राजनीतिक प्रतिनिधिहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, गाउँपालिकाका सदस्यहरु / सरोकारवाला तथा गाउँपालिकाका **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) हेर्ने कर्मचारीहरु, योजना एकाइका कर्मचारीहरू आदिको संलग्नता रहेको थियो। गाउँपालिकाभित्र **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) क्षेत्रका सरोकारवालाहरूलाई यस योजना प्रक्रियामा सहभागी गराईएको छ । प्राबिधिक र सामाजिक तथा संस्थागत सूचना र तथ्यांकहरु संकलन सहभागितामूलक बिधिहरु (Participatory Approach) प्रयोग गरि गरिएको थियो। नेपाल सरकार, खानेपानी मन्त्रालय, खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागद्वारा तयार गरिएको NWASH मोबाइल एप्स विधि अवलम्वन गरी सूचना संकलन गरियो । जानकी गाउँपालिकाको **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) योजना स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा व्यवस्था गरिएको योजना तर्जुमा प्रक्रिया लाई अवलम्वन गर्दै राष्ट्रिय योजना तर्जुमा नीति र प्रक्रियाहरूसंग समेत मिल्ने गरि तयार गरिएको हो।

योजना प्रक्रियामा मुख्य तीन चरणहरू अनुसरण गरिएको थियो। यी चरणहरूको व्याख्या तल गरिएको छ। खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तयारी प्रक्रियालाई “खासस्व योजना तर्जुमा मार्गदर्शन” अनुरुप नै व्याख्या गरिएको छ।

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१.५.१. खासस्व योजनाको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार र आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन

जानकी गाउँपालिकाले नेपाल सरकार, खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागद्वारा प्रस्तावित ढाँचा अनुरुप नै यो खासस्व योजनाको तयारी गरेको हो । सो ढाँचामा प्रस्तावित विषयवस्तु तयारीका लागि फिल्ड सर्वेक्षण को रूजु सूची र प्रश्नावलीहरुका अलावा नेपाल सरकार, खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागद्वारा तयार गरिएको NWASH मोबाइल एप्स विधि अवलम्वन गर्ने गरी सूचना संकलन विधि तय गरिएको थियो ।

यस पश्चात खानेपानी आयोजना, विद्ध्यालय र स्वास्थ संस्था, घरधुरी एवं समुदाय स्तरको वास सम्वन्धि विस्तृत सूचना संकलनका लागि गाउँपालिकासंगको समन्वयमा प्राविधिक ज्ञान एवं खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता क्षेत्रमा अनुभव हासिल गरेका फिल्डमा सर्वेक्षणका लागि खटिने गणक छनोट गरी मोबाइल एप्सबाट NWASH तथ्यांक संकलन सम्वन्धि एक दिनको तालिम संचालन गरिएको थियो । उक्त एक दिनका तालिम पश्चात गणकहरुलाई उपरोक्त क्षेत्रका सूचनाहरु संकलनका लागि परिचालन गरिएको थियो ।

१.५.२. मौजुदा वास सेवा तथा संरचनाहरुको तथ्यांक संकलन,लेखाजोखा र मस्यौदा

तथ्यांक संकलनका निम्ति तपसिलका कामहरु गरिएको थियो ।

- गाउँपालिकामा उपलब्ध सन्दर्भ सामग्रीहरु जस्तै गाउँपालिकाको बस्तुगत विवरण, गाउँपालिकाको website र गाउँपालिकामा विगतमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाद्वारा संकलन गरेको सरसफाइ र स्वच्छता सम्वन्धि तथ्यांक र प्रगति प्रतिवेदन अध्ययन गरिएको थियो ।
- खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग अन्तर्गत राष्ट्रिय सूचना व्यवस्थापन आयोजना (NMIP) द्वारा तयार पारिएको देशभरिको खानेपानी आयोजनाहरुको सूचिलाई जानकी गाउँपालिकामा पनि मौजुदा खानेपानी आयोजनाहरुको सूचना तथा तथ्यांक संकलन गर्न प्रारम्भिक सूचिको रुपमा प्रयोग गरियो ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभरिका शत प्रतिशत खानेपानी र सरसफाइसंग सम्वन्धित विद्ध्यमान भौतिक संरचनाहरुको तथ्यांकहरु GIS मा आधारित वेब NWASH http://nwash.gov.np/dashboard र सम्बन्धित Application (अनुसूची १) को उपयोग गरि संकलन गरिएको थियो ।

अनुसूची: १-वास योजनाहरूको तथ्याङ्क संकलन स्याम्पलिङ्ग विवरण

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

सेवाहरू	स्याम्पलहरू
खानेपानी प्रणालीहरू	**सबै**
खानेपानी उपभोक्ता तथा सरसफाइ समिति	**सबै**
ट्युवबेलहरू	10%
घरायसी सरसफाइ	10%
सरसफाइ सुविधाहरू (FSM, SWM, Sewerage with WWTP)	**सबै**
विद्यालयहरूमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता **(खासस्व) सुविधाहरू**	**सबै**
स्वास्थ्य संस्थाहरूमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता **(खासस्व) सुविधाहरू**	**सबै**
सार्वजनिक खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता **(खासस्व) सुविधाहरू**	**सबै**

- सवै संचालित खानेपानी आयोजनाहरुको दिगोपना सम्वन्धि तथ्यांक तथा सूचनाहरु पनि NWASH मोबाइल एप्सकै माध्यमबाट संकलन र लेखाजोखा गरिएको थियो ।
- घरपरिवार तहको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको वर्तमान अवस्थाको सूचनाहरु संकलन गर्न १० प्रतिशतको अन्तरालमा ९० प्रतिशत Confidence level हुने गरि नमूना संकलन (Random Sampling Method) विधिवाट सूचनाहरु संकलन गरिएको थियो ।
- शत प्रतिशत विद्ध्यालयहरु, स्वास्थ संस्थाहरु तथा सार्वजनिक स्थलहरुमा पुगि खानेपानी तथा सरसफाइ सम्वन्धि मौजुदा अवस्था NWASH मोबाइल एप्सको माध्यमबाट र भावि योजनाहरु सम्वन्धि सूचना पनि सोहि एप्स प्रयोग गरि प्राथमिक स्रोतकै माध्यबाट संकलन गरिएको थियो ।
- समुदायको ठोस तथा तरल फोहोर व्यवस्थापन, मानव दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन गरि स्रोतको पुनःप्रयोग सम्वन्धि सूचनाहरु NWASH मोबाइल एप्स र समुदाय तहमा छलफल तथा अवलोकन गरि संकलन कार्य गरिएको थियो ।
- खानेपानीको पहुँचबाट वन्चित भएका समुदायको खानेपानीको सम्भावित स्रोतहरु र तिनको वर्तमान अवस्था (क्षमता, गुणस्तर) र भविष्यमा स्तरोन्नति गर्न सकिने अवस्थाको समेत आंकलन गरिएको थियो ।
- अन्य विकास साझेदारहरुको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता कार्यक्रमहरुको विवरणहरु पनि संकलन गरिएको थियो ।

यी सवै सूचना तथा तथ्यांकहरुको संकलनले गाउँपालिकामा **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) सेवाहरूको प्रावधानको मौजुदा अवस्थालाई स्पष्ट देखायो र यसको लेखाजोखा पछि गाउँपालिकाको समग्र

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) को अवस्थामा सन् 2034 सम्ममा लक्षित उपलब्धि हासिल गर्न के कति र कहाँ नयाँ आयोजनाहरु थप गर्नु पर्दछ र के कस्ता स्रोतहरुको व्यवस्था गर्नुपर्दछ भन्ने खाका तयार गरिएको थियो । यसका लागि गाउँपालिकाको वर्तमान **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) अवस्थाको स्पस्ट जानकारी सहित वर्तमान अवस्था र 2034 सम्मको परिदृश्य विचको ग्याप विश्लेषण गरिएको थियो र **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) कभरेज र सेवा स्तर सुधारको लागि के/के कुराहरू आवश्यकता छ पहिचान गरिएको थियो ।

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तर्जुमा प्रकृयाकै सिलसिलामा सरोकारवालाहरूको लागि एउटा Visioning कार्यशाला आयोजना गरिएको थियो । यो कार्याशाला **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) योजना तर्जुमा कार्यशालाको रुपमा आयोजना गरिएको थियो । जसमा गाउँपालिका, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) संस्था लगायतका व्यक्तिहरू सहभागी थिए । सो कार्यशाला **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व)को अवस्था विश्लेषण, गाउँपालिका स्तरमा खासस्व सेवाहरूको वितरण, व्यवस्थापन र सहयोगको वातावरणलाई बुझ्नको लागि आयोजित गरिएको थियो । छलफलले खासस्व योजनाको लागि मौजुदा **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) सेवा संरचनाको तथ्याङ्क र सन्दर्भ विश्लेषण गरी योजनाको लागि आधार तयार गर्‍यो । यस कार्यशालाले वर्तमान **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) सुशासन, वित्तीय ग्याप पहिचानको स्थिति, यी मुद्दाहरूसँग सम्बन्धित चुनौतिहरू र प्रमुख निष्कर्षहरूको सारांश प्रस्तुत गर्‍यो । यस कार्यशालामा **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) सेवा प्रवाह, सञ्चालन तथा सेवा प्रवाहका मुद्दाहरू र मुख्य अवसर, सफलताका कारकहरू र चुनौतीहरूको बारेमा पनि छलफल गरिएको थियो ।

राष्ट्रिय योजनामा **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) योजना औजारलाई मूल-प्रवाहको औजार बनाउन, आधारभूत जानकारीको रूपमा प्रोफाइलको आवश्यक प्रयोग गर्न र विकास नीति र कार्यक्रमहरूमा आधारभूत जानकारीको रूपमा यी सुचनाहरु प्रयोग गर्नको लागि पनि यो कार्यशाला आयोजना गरिएको थियो । यो कार्यशालाले पूर्ण **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) कभरेज र सेवा स्तर सुधारको लागि आवश्यकता, भिजन, परिभाषित परिणाम, रणनीति, **कार्यान्वयन व्यवस्था र कोष संयन्त्रको पनि स्थापना गर्‍यो ।**

मोबाइल एप्स, समुहगत छलफल, रुजु सूचिको आधारमा संकलन गरिएका सूचना तथा तथ्यांकहरुलाइ NWASH MIS को सहयोगमा प्रशोधन तथा विश्लेषण गरियो । तत्पश्चात निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्न हालको विद्ध्यमान अवस्था र पुग्नु पर्ने स्थान विचको अन्तरको चर्चा गर्दै स्पष्ट नीति, कार्यक्रम, बजेट र साझेदारहरुका वीचको सहकार्यको योजना सहितको नेपाल सरकार, खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागबाट सिफारिस गरिएको ढाँचामा सन् 2024-2034 सम्मको लागि खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गर्यो ।

गाउँ जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

यो प्रक्रियाले निम्न चरणहरू अनुसरण गरिएको थियो:

一) गाउँपालिकाको आवश्यकता प्राथमिकीकरण गर्ने र 2024-2034 को लागि वित्तीय आवश्यकता निर्धारण गर्ने ।

二) निम्न आधारमा तिनीहरूको क्षमता लेखाजोखा गर्ने;

अ) महसुल र शुल्क आ) स्व-लगानी इ) कर ई) हस्तान्तरण (Transfer) ।

三) यो समयावधिको लागि वित्तीय अपुग अनुमानित गर्ने र व्यापार, शेयर, इक्विटी र बोण्ड्सद्वारा अपुग लगानी पूर्ति गर्ने तरिकाहरू पत्ता लगाउने ।

१.५.३. योजना प्रमाणीकरण कार्यशाला

योजना प्रमाणीकरण कार्यशालाको उद्देश्य "जानकी गाउँपालिकाको मस्यौदा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना (2024-2034)" लाई प्रमाणीकरण गर्नु थियो । कार्यशालाले योजनामा समावेश गरिएका सूचना र तथ्याङ्कको प्रमाणीकरण र समीक्षा गरेको थियो । विशेषगरी, कार्यशाला निम्न मुख्य क्षेत्रहरूमा केन्द्रित थियो ।

- खासस्व योजना प्रतिवेदनमा प्रत्येक अध्यायको सामग्री, तथ्याङ्कीय सूचक, रणनीतिक खाकाको सूचना र विश्लेषणात्मक पाठको सन्दर्भमा;
- आगामी बाटो र कार्ययोजना; यसमा योजनाको कार्यान्वियन चरणहरु, अनुगमन संयन्त्र, प्रोफाइल अद्यावधिक गर्ने समयावधि, आवश्यक फर्म्याटहरु र यो योजनालाई राष्ट्रिय तथ्याङ्कको अंशको रूपमा कसरी व्यवस्थापन, संग्रहण र सुरक्षण गर्न सकिन्छ आदि ।
- प्रस्तावित खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजनाका दूरदृष्टी, परिलक्ष्य, लक्ष्य, रणनीति, अन्य विकास साझेदारहरुको संलग्नता, गाउँपालिकाको खासस्व कार्यक्रमहरुको बजेट, जलवायु परिवर्तनका असर र अनुकुलन योजना, विपद व्यवस्थापनका योजना, संस्थागत क्षमता छलफलका अलावा प्राप्त सूचना र तथ्यांकहरुको पुष्टीकरण;

१.६. योजना तर्जुमाको लागि वास सूचकहरू

यस खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाले 'Joint Monitoring Programme (JMP)' द्वारा दिगो विकास लक्ष्यहरूको लागि खानेपानी तथा सरसफाईमा अनुगमन स्तरलाई बढाउन र सरल बनाउन विकास गरेको 'सेवा लिस्नो (Ladder)' को आधारमा गाउँपालिका भित्रको वास सेवाको वर्गिकरण गरेको छ । यसले स्थापित स्रोतको वर्गीकरण मात्रै गर्दैन, दिगो विकास अनुगमनलाई निरन्तरता पनि प्रदान गर्दछ । यसै अनुरुप

गाउँ जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) अन्तर्गत निम्न सेवाहरुलाई निम्नानुसारका सूचकका आधारमा परिभाषा सहित बर्गिकरण गरिएको छ ।

१.६.१. खानेपानी

सेवा स्तर	परिभाषा
सुरक्षित व्यवस्थापन गरिएको खानेपानी	सुधारिएको स्रोतबाट घर आँगनमै चाहिएको समयमा उपलब्ध; दिसाजन्य जीवाणु र रासायनिक प्रदूषण रहितको खानेपानीको सुविधाहरू
आधारभूत स्तरको खानेपानी	सुधारिएको स्रोतबाट उपलब्ध; घर आँगनदेखि धारासम्म जान आउन र पालो पर्खन समेत गरी ३० मिनेटको दूरीमा उपलब्ध खानेपानीको सुविधाहरू
सीमित स्तरको खानेपानी	सुधारिएको स्रोतबाट उपलब्ध; घर आँगनबाट धारासम्म जान आउन र पालो पर्खन समेत गरी ३० मिनेटभन्दा बढीको दूरीमा उपलब्ध खानेपानीको सुविधाहरू
सुधार नभएको खानेपानी	असुरक्षित इनार वा मूल (स्प्रिङ) बाट उपलब्ध खानेपानीको सुविधाहरू
खानेपानी सेवा नभएको	खोला, बाँध, ताल, पोखरी नदी, नहर वा सिँचाइ नहरबाट सिधा खानेपानी सङ्कलन गरिएको सुविधाहरू

१.६.२. सरसफाइ

सेवा स्तर	परिभाषा
सुरक्षित व्यवस्थापन सहितको सरसफाइ	एक घर एक चर्पीको अवधारणामा आधारित; दिसाको स्थलगत वा अफ-साइट ढुवानी गरी सुरक्षित रूपमा व्यवस्थापन गरिएको सरसफाइ सुविधाहरूको प्रयोग
आधारभूत सरसफाइ	एक घर एक चर्पीको अवधारणामा दिसाको सुरक्षित रूपमा व्यवस्थापन गरिएको सरसफाइ सुविधाहरू
सीमित सरसफाइ	दुई वा दुईभन्दा बढी घरधुरीले प्रयोग गरी दिसाको सुरक्षित व्यवस्थापन गरिएको सरसफाइ सुविधाहरू
सुधार नभएको सरसफाइ	स्ल्याब, प्लेटफर्म नभएको खाल्डे चर्पी, तैरिएको, बाल्टिन चर्पीको सुविधाहरू
खुला दिसायुक्त	खेत, बारी/जमिन, जङ्गल, झाडी, पानीमा, समुद्री तटमा दिसा विसर्जन

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१.६.३. स्वच्छता

सेवा स्तर	परिभाषा
आधारभूत स्वच्छता	परिसरमा साबुन पानी सहितको हात धुने सुविधा भएको
सीमित स्वच्छता	परिसरमा साबुन पानी बिनाको हात धुने सुविधा भएको
स्वच्छता सुविधा नभएको	परिसरमा हात धुने सुविधा नभएको

गौरी जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) अन्तर्गत निम्न सेवाहरुलाई निम्नानुसारका सूचकका आधारमा परिभाषा सहित बर्गिकरण गरिएको छ ।

१.६.१. खानेपानी

सेवा स्तर	परिभाषा
सुरक्षित व्यवस्थापन गरिएको खानेपानी	सुधारिएको स्रोतबाट घर आँगनमै चाहिएको समयमा उपलब्ध; दिसाजन्य जीवाणु र रासायनिक प्रदूषण रहितको खानेपानीको सुविधाहरू
आधारभूत स्तरको खानेपानी	सुधारिएको स्रोतबाट उपलब्ध; घर आँगनदेखि धारासम्म जान आउन र पालो पर्खन समेत गरी ३० मिनेटको दूरीमा उपलब्ध खानेपानीको सुविधाहरू
सीमित स्तरको खानेपानी	सुधारिएको स्रोतबाट उपलब्ध; घर आँगनबाट धारासम्म जान आउन र पालो पर्खन समेत गरी ३० मिनेटभन्दा बढीको दूरीमा उपलब्ध खानेपानीको सुविधाहरू
सुधार नभएको खानेपानी	असुरक्षित इनार वा मूल (स्प्रिङ) बाट उपलब्ध खानेपानीको सुविधाहरू
खानेपानी सेवा नभएको	खोला, बाँध, ताल, पोखरी नदी, नहर वा सिँचाइ नहरबाट सिधा खानेपानी सङ्कलन गरिएको सुविधाहरू

१.६.२. सरसफाइ

सेवा स्तर	परिभाषा
सुरक्षित व्यवस्थापन सहितको सरसफाइ	एक घर एक चर्पीको अवधारणामा आधारित; दिसाको स्थलगत वा अफ-साइट ढुवानी गरी सुरक्षित रूपमा व्यवस्थापन गरिएको सरसफाइ सुविधाहरूको प्रयोग
आधारभूत सरसफाइ	एक घर एक चर्पीको अवधारणामा दिसाको सुरक्षित रूपमा व्यवस्थापन गरिएको सरसफाइ सुविधाहरू
सीमित सरसफाइ	दुई वा दुईभन्दा बढी घरधुरीले प्रयोग गरी दिसाको सुरक्षित व्यवस्थापन गरिएको सरसफाइ सुविधाहरू
सुधार नभएको सरसफाइ	स्ल्याब, प्लेटफर्म नभएको खाल्डे चर्पी, तैरिएको, बाल्टिन चर्पीको सुविधाहरू
खुला दिसायुक्त	खेत, बारी/जमिन, जङ्गल, झाडी, पानीमा, समुद्री तटमा दिसा विसर्जन

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१.६.३. स्वच्छता

सेवा स्तर	परिभाषा
आधारभूत स्वच्छता	परिसरमा साबुन पानी सहितको हात धुने सुविधा भएको
सीमित स्वच्छता	परिसरमा साबुन पानी बिनाको हात धुने सुविधा भएको
स्वच्छता सुविधा नभएको	परिसरमा हात धुने सुविधा नभएको

.६.४. **विद्यालयमा** खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू

वा स्तर	खानेपानी	सरसफाइ	स्वच्छता
न्नत	चाहेको अवस्थामा उपलब्ध, सबैको पहुँचमा रहेको, खानेपानी गुणस्तर परीक्षणको आधारमा दिसाजन्य जीवाणु रहित र रासायनिक प्रदूषण रहित खानेपानीको उपलब्धतालाई समावेश गर्न सकिने (राष्ट्रिय स्तरमा परिभाषित गरिने)	सबैको लागि पर्याप्त सरसफाइका सुविधाहरूको उपलब्धता, सफाइको निरीक्षण भएको, महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापन उपयुक्त सुविधाहरूको उपलब्धता समावेश गर्न सकिने (राष्ट्रिय स्तरमा परिभाषित गरिने)	सबैका लागि अत्यावश्यक अवस्थामा हात धुने सुविधाहरूको उपलब्धता, महिनावारी स्वच्छताको शिक्षा र साधनहरू वितरण भए को (राष्ट्रिय स्तरमा परिभाषित गरिने)
धारभूत	विद्यालयमा सुधारिएको स्रोतबाट खानेपानीको उपलब्ध भएको	विद्यालयमा लैङ्गिक-मैत्री र प्रयोग गर्न सकिने अवस्थाको सुधारिएको सुविधाहरू भएको	साबुन पानी सहितको हात धुने सुविधाहरू भएको
ीमित	सुधारिएको स्रोत (पाइपबाट खानेपानी, संरक्षित कुवा/मूल/ स्प्रिङ, वर्षात् को पानी, बोतलको पानी); तर सर्वेक्षणको समयमा पानीको उपलब्धता नभएको	सुधारिएको सुविधाहरू (फ्लस/पोअर, स्ल्याब सहितको खाल्डे र कम्पोस्टिङ चर्पी); तर लैङ्गिक-मैत्री नभएको वा प्रयोग गर्ने अवस्थामा नरहेको	पानी भएको तर साबुन नभएको हात धुने सुविधाहरू भएको
वा भएको	खानेपानी नभएको वा सुधार नभएको स्रोत (संरक्षण नगरिएको कुवा/मूल/ स्प्रिङ, सतहको पानी ट्याङ्करबाट ल्याएको)	शौचालय नभएको वा असुरक्षित सुविधाहरू (खाल्डे चर्पी, स्ल्याब वा प्लेटफर्म नभएको चर्पीहरू, तैरिएको चर्पी, बाल्टिन चर्पी)	हात धुने सुविधाहरू नभएको विद्यालय वा पानी सहितको हात धुने सुविधा नभएको

गाउँ जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

.६.५. स्वास्थ्य संस्थामा खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू

वा स्तर	खानेपानी	सरसफाइ	स्वच्छता	स्वास्थ्य संस्थामा फोहोर व्यवस्थापन	वातावरणीय सफाइ
्नत	राष्ट्रिय स्तरमा परिभाषित गरिने	राष्ट्रिय स्तरमा परिभाषित गरिने	राष्ट्रिय स्तरमा परिभाषित गरिने	राष्ट्रिय स्तरमा परिभाषित गरिने	राष्ट्रिय स्तरमा परिभाषित गरिने
ाधारभूत	सुधारिएको स्रोतबाट घर आँगनमा खानेपानीको उपलब्धता	प्रयोग गर्न योग्य सुधारिएको सरसफाइ सुविधाहरू र कम्तीमा एउटा चर्पी कर्मचारीलाई छुट्टाइएको; कम्तीमा एउटा लैङ्गिक-मैत्री महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापनको लागि छुट्टाइएको र कम्तीमा एउटा चर्पी अपाङ्ग-मैत्री भएको	प्रयोग गर्न योग्य हात धुने (पानी र साबुन/वा र अल्कोहलमा आधारित हात सफा गर्ने वस्तु) सुविधा संस्थामा भएको र ५ मिटरको दूरीभित्र चर्पीको सुविधा भएको	कम्तीमा तीन गोटा फोहोर फाल्ने भाँडोमा फोहोर छुट्टाइएको र धारिलो र सङ्क्रामक फोहोर प्रशोधित वा सुरक्षित व्यवस्थापन गरिएको	सरसफाइको आधारभूत प्रोटोकल भएको र सरसफाइ गर्ने जिम्मेवारी पाएका कर्मचारीले तालिम प्राप्त गरेको
ीमित	सुधारिएको स्रोतबाट घर आँगनदेखि ५०० मिटरको दूरीमा खानेपानीको उपलब्धता तर आधारभूत स्तरको आवश्यकताहरू पुरा नभएको	कम्तीमा एउटा सुधारिएको सरसफाइ सुविधा भएको, तर अधारभूत सेवाको सबै मापदण्ड पुरा नभएको	उपचार स्थानमा वा चर्पीमा प्रयोग गर्न सकिने अवस्थाको हात धुने सुविधाहरूको उपलब्ध भएको वा दुबै मध्ये एक भएको	सीमित छुट्टाउने र वा धारिलो र सङ्क्रामक फोहोरको विसर्जन वा प्रशोधन गर्ने, तर आधारभूत स्तरको सेवाको मापदण्ड पुरा नभएको	सफाइ प्रोटोकल भएको र वा कम्तीमा केही कर्मचारीले सरसफाइ सम्बन्धी तालिम प्राप्त गरेको

गाउँ जानकी गाउँपालिका गाउँपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

वा भएको	खानेपानीको असुरक्षित स्रोत जस्तै इनार, कुवा वा खोला वा सतहको पानी; वा सुधारिएको स्रोत घर आँगनबाट ५०० मिटरको दूरीको धारा वा त्यो धारामा पानीको सुविधा नभएको	चर्पीका सुविधाहरू असुरक्षित (स्ल्याब र प्लेटफर्म बिनाको खाल्डे चर्पी, तैरिएको चर्पी, बाल्टिन चर्पीहरू) वा चर्पीको सुविधा नै नभएको	उपचार स्थानमा वा चर्पीमा प्रयोग गर्न हुने अवस्थामा हात धुने सुविधाहरू नभएको	छुट्टै फोहोर फाल्ने भाँडो र वा धारिलो र सङ्क्रामक फोहोरको सुरक्षित विसर्जन/ प्रशोधन गर्ने सुविधा नभएको	सफाइ प्रोटोकल नभएको र कर्मचारीहरूले सफाइ तालिम प्राप्त नगरेको

गाउँ जानकी गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१.७. खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजना तर्जुमा औजार को रुपमा एनवास (NWASH Mobile Apps)

जानकी गाउँपालिकाले खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तर्जुमा औजार को रुपमा प्रयोग गरेको एनवास (NWASH Mobile Apps) वेबमा आधारित योजना तर्जुमा औजार हो। यसले गाउँपालिका स्तरमा पूर्ण रूपमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) कभरेज प्राप्त गर्न आवश्यक योजना र लागत तयार गर्दछ। यो औजार प्रयोगको लागि (http://nwash.gov.np/dashboard) मा उपलब्ध छ। यसले सन् 2024-2034 सम्मको निम्ति प्रस्ताबित आयोजना र कार्यक्रमहरुको विस्तृत लागत र मात्राको स्पस्ट प्रस्तुति समेत प्रदान गर्दछ। यो औजार प्रयोग गर्न तलका शर्तहरू पुरा गर्नु पर्नेछ।

- खानेपानी मन्त्रालयको अधिकार प्राप्त (UserName र Password) व्यक्तिले यो औजारको प्रयोग गर्न सक्नेछन्।
- मौजुदा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा तथा संरचनाहरुको तथ्यांक संकलन, लेखाजोखा र मस्यौदा १.५.२अनुसार गर्नुपर्दछ।
- भिजनिङ कार्यशाला (Visioning Workshop) तथा रणनीतिक योजना तर्जुमा कार्यशाला सञ्चालन गर्न यो औजारलाई राम्रोसँग बुझेको, सहजीकरण सीप भएको सहजकर्ताको आवश्यक पर्दछ।

जानकी गाउँपालिका ले माथिका सवै शर्तहरु पुरा गरि यो खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तयार गरेको हो।

२. जानकी गाउँपालिका को विवरण

२.१. भौगोलिक अवस्थीति र बनौट

जानकी गाउँपालिका सुदूरपश्चिम प्रदेश, कैलाली जिल्लामा अवस्थित छ। सन् २०२१ को जनगणना सर्वेक्षण अनुसार जानकी गाउँपालिकामा कुल घरधुरी १०६५७ तथा पुरुष २३२०२ र महिला २६६३३ गरि कुल जनसंख्या ४९८३५ रहेको छ। यस गाउँपालिकाको क्षेत्रफल १.०७ बर्ग कि.मी रहेको छ।

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

तालिका २.१: गाऊँपालिकाको परीचय

क्र. सं.	परामिति	विवरण
१	गाउँपालिकाको नाम	जानकी गाउँपालिका
२	कोड सङ्ख्या	७०८०८
३	स्थान/ठेगाना	कैलाली, सुदूरपश्चिम प्रदेश
४	गाउँपालिकाको जम्मा जनसङ्ख्या	४९८३५
५	गाउँपालिकामा जम्मा घरधुरी	१०६५७
६	गाउँपालिकामा पाइप सञ्चालको खानेपानी सुविधाबाट लाभान्वित जनसङ्ख्या	४०५४
७	गाउँपालिकामा पाइप सञ्चालको खानेपानी सुविधाबाट लाभान्वित घरधुरी	४२९ (Durgauli 202 & Munuwa 227)
८	खानेपानी सुविधाको पहुँच (जनसङ्ख्या %)	८.१३
९	खानेपानी सुविधा पहुँचको घरधुरी (घरधुरी %)	४.०३
१०	चर्पीको पहुँच पुगेको घरधुरी	७८२५
११	सरसफाइ सुविधाको पहुँच (घरधुरी %)	७३.४३
१२	२०२४-२०३४ को लागि जम्मा वास लागत	३६५२०७७४४५.०५

चित्र 21: गाउँपालिकाको स्थान मानचित्र

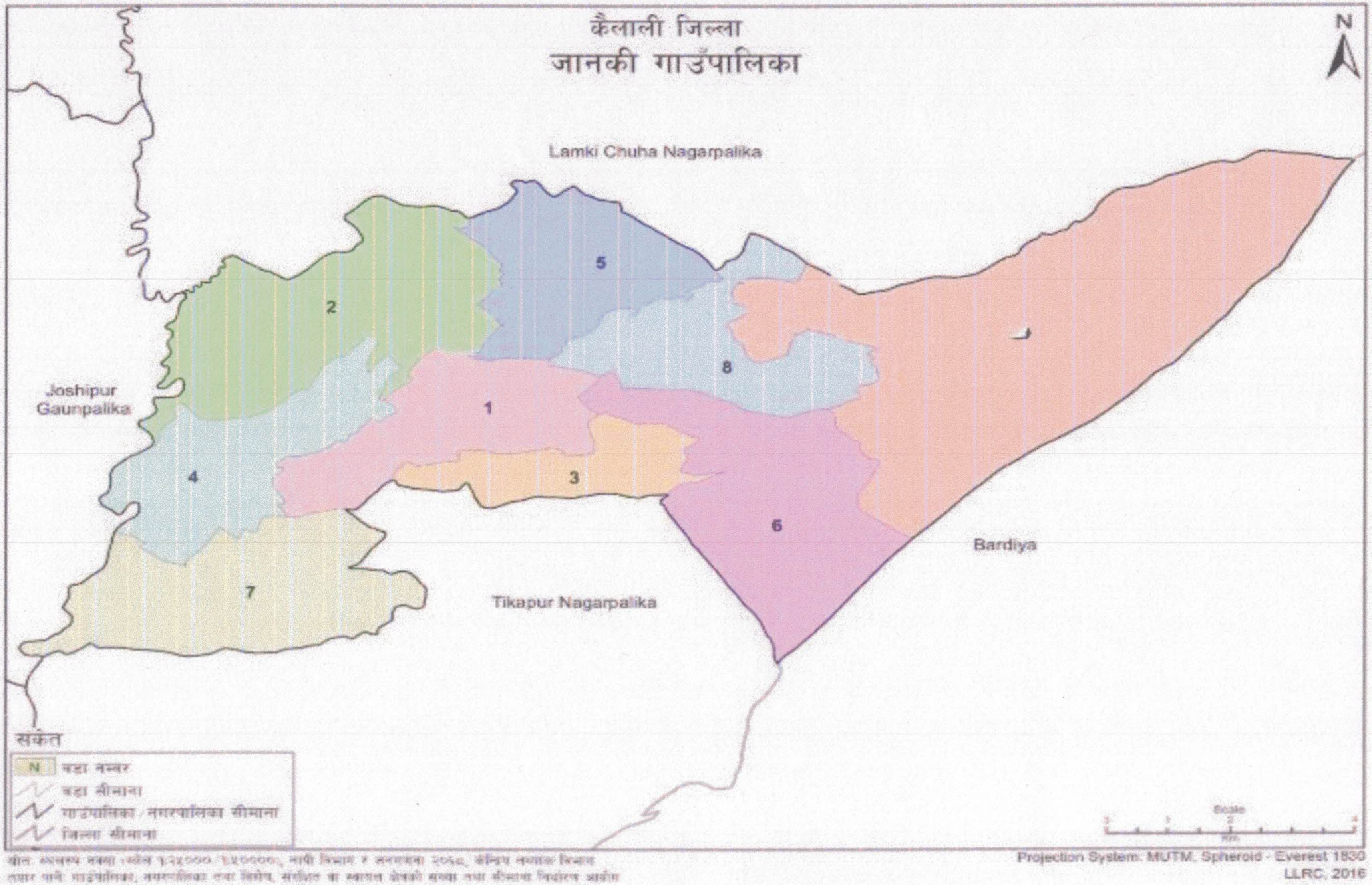

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

२.२. भू–उपयोग तथा वातावरण

जानकी गाउँपालिकाको ४८१५.३३ हेक्टर भू-भाग वन क्षेत्रले ओगटेको छ । यस गाउँपालिकामा माटोको बनौट, खेतियोग्य जमीन, बस्तीयोग्य क्षेत्र आदिको विस्तृत अध्ययनको आधारमा नगरवासीहरुको आर्थिक हैसियत बृद्दी गर्न र वातावरणमा प्रतिकूल असर पर्न नदिन के कस्ता उत्पादन प्रणाली तथा नीतिहरु अवलम्वन गर्न सकिन्छ भन्ने विषयमा विस्तृत अध्ययन गरी योजना निर्माण पश्चात कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । जानकी गाउँपालिका औसत तापक्रम २३.७०° सिन्टिग्रेड र वार्षिक वर्षा १७५७ मिली लिटरदेखि २३१३ मिली लिटर हुने गरेको छ ।

२.३. जनसंख्या र जनसाङ्ख्यिक विशेषताहरू

२.३.१. जातजाति र अन्य जनसाङ्ख्यिक विवरण

जानकी गाउँपालिकामा १०६५७ घरधुरी रहेका छन्। धेरैजसो वडाका बस्तीहरू छरिएर रहेका छन्। वडा नं.१,४,५,८,९ का बस्तीहरू बाक्लो (बजार) रहेका छन् ।

सन् २०२१ को सर्वेक्षण अनुसार जानकी गाउँपालिकाको जनसङ्ख्या ४९८३५ छ। गाउँपालिकामा महिला र पुरुषको जनसङ्ख्या प्रतिशत क्रमश ५३.४४%, ४६.५६% रहेको छ। वडा अनुसारको जनसङ्ख्या वितरण तल तालिकामा दिइएको छ।

तालिका 23: वडागत रूपमा घरधुरी र जनसङ्ख्या

वडा नं	२०११ सर्वेक्षण अनुसार					सन् २०२१ सर्वेक्षण अनुसार				
	घरधुरी	जनसङ्ख्या			औसत घरधुरी	घरधुरी	जनसङ्ख्या			औसत घरधुरी
		पुरुष	महिला	जम्मा			पुरुष	महिला	जम्मा	
१	९३७	२३५९	२६१५	४९७४	५.३१	११२५	२५०२	२८७४	५३७६	४.७८
२	९९२	२९५९	२९४६	५९०५	५.९५	११६४	२४०२	२७६०	५१६२	४.४३
३	९३२	२२१०	२५५९	४७६९	५.१२	११४२	२५५६	२९३३	५४८९	४.८१
४	९५३	२६७८	२८३२	५५१०	५.७८	११५२	२५९५	२९७९	५५७४	४.८४
५	८०१	२१८६	२२७३	४४५९	५.५७	९३७	१९७५	२२६४	४२३९	४.५२
६	७५७	१७७१	२१६९	३९४०	५.२	८४४	१९१३	२१९४	४१०७	४.८७
७	१०३७	२९२२	३१२४	६०४६	५.८३	१२०८	२५३२	२९०५	५४३७	४.५
८	१२२८	२८४४	३३५९	६२०३	५.०५	१४७५	३०९९	३५६०	६६५९	४.५१
९	१४१४	३०२७	३७०७	६७३४	४.७६	१६१०	३६२८	४१६४	७७९२	४.८४
जम्मा	९०५१	२२९५६	२५५८४	४८५४०	५.३६	१०६५७	२३२०२	२६६३३	४९८३५	४.६८

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

माथि तालिकामा प्रस्तुत भएअनुसारको वडागत जनसङ्ख्या वितरणलाई आधार मान्दा हाल गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या ४९८३५ पुगेको देखिन्छ ।

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
टुगौंली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

२.४. जनसङ्ख्याको गतिशिलता र बसाइ सराइको स्थिति

जानकी गाउँपालिकामा २०८१/२/१७.सम्म दर्ता भएको व्यक्तिगत घटनाको आधारमा गाउँपालिका भित्र हालसम्म कुल९९०७..जन्मदर्ता २४३९ मृत्यु दर्ता,४३४९ विवाह दर्ता र बसाइ सराइको घटना भएको देखिन्छ । बसाइ सराइको सन्दर्भमा.२०७२/४/ देखि २०८१/२/१७ सम्म ९३५ घरपरिवार बसाईसराई गरी अन्यत्र गएको १०३९ घरपरिवार बसाईसराई गरी आएको पाईन्छ ।

२.५. भौतिक पूर्वाधारको अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्र भौतिक पूर्वाधारको अवस्थाको आधारमा समृद्ध देखिन्छ । गाउँपालिका क्षेत्र भित्र पक्कि सडक ७०कि.मि. रहेको छ । भिलेज प्रोफाइल मा गरिएको सर्वेक्षण अनुसार गाउँपालिकामा बिधुत पहुँचको हकमा उर्जाको रुपमा जलविद्ध्युत प्रयोग गर्ने घरपरिवार. अर्थात ९८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका सरकारीतर्फका शैक्षिक संस्थाहरु ३४ वटा र १८ नीजि शैक्षिक संस्थाहरु रहेका छन् । स्वास्थ संस्थाहरुको हकमा गाउँपालिका क्षेत्र भित्र १० अस्पताल, स्वास्थ केन्द्र छन् ।

२.६. आर्थिक अवस्था, गतिविधि र पेशा

जानकी गाउँपालिकाभित्रका बजारहरु आँफैमा **कैलाली जिल्लाको** प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरु हुन् । कृषी,पशु एवम् कच्चा पदार्थको सुलभ उपलव्धता, गाउँपालिकाको सवैजसो वडा तथा बस्तीहरुमा सडक, बिजुली, पानी लगायतका आधारभूत पूर्वाधारको विकास तथा उधोग स्थापनाका लागि पर्याप्त समथर जमीन यस गाउँपालिकामा रहेको हुँदा गाउँपालिकामा कृषी,पशु, बन लगायतका उधोग साथै शैक्षिक पर्यटन, घरबास (Home-Stay) तथा साहसिक पर्यटन समेतको विकासको प्रचुर सम्भावना रहेको छ ।

खाधयान, दलहन, तेलहन, सिट्रस (अमिलो जातका फलफूल) को उत्पादन, गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रा जस्ता पशुजन्य उत्पादन, बेसीका उर्वरशिल भूमी र सिंचित क्षेत्रको विस्तार, वैदेशिक रोजगारी , बैंक तथा वित्तिय क्षेत्र र सहकारीको विस्तार, मन्दीर क्षेत्रको विकास र विस्तारले पर्यटन क्षेत्रमा थप टेवा पुग्न गइ आर्थिक उपार्जनमा

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

सहयोग पुग्ने देखिन्छ । साथै बस्तीबस्तीमा स्थानिय बजारको विस्तारबाट यहाँका बासिन्दाहरुको आर्थिक गतिविधि बढिरहेको देखिन्छ ।

यस गाउँपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा यहाँका वित्तिय तथा सहकारी संस्थाहरुको पनि भूमिका महत्वपूर्ण रहेको छ । सहकारी संस्थाहरुले स्थानिय स्तरको वचतलाइ गाउँपालिका वाहिर जानबाट रोकी स्थानिय क्षेत्रमा विभिन्न आयमूलक कार्यमा लगानी गरिरहेको छ । यस गाउँपालिकामा ६८ लघुवित्त तथा ऋण सहकारी संस्था र वाणिज्य बैंकहरुले आर्थिक तथा बैंकिङ गतिविधिहरु संचालन गरि रहेका छन् ।

जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
टुगौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

३.० खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वचछता(खासस्व) अवस्थाको विश्लेषण

यस खण्डले गाउँपालिकामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व)को मौजुदा अवस्था र चुनौतीहरूको विस्तृत लेखाजोखा गर्दछ। यसले विषयगत क्षेत्रहरू: खानेपानी सेवा, सरसफाइ तथा स्वच्छता, सामुदायिक सरसफाइ सेवा, विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधा र स्वास्थ्य संस्थाको बर्तमान स्थिति स्पष्ट देखाउँछ र लक्षित अवस्था तथा बर्तमान अवस्था विचको अन्तर (gap) पनि स्पष्ट देखाउँछ । यसबाट वर्तमान अवस्थाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुशासन, वित्तीय व्यवस्था र अन्तर (gap) पहिचान, यी सवालसँग सम्बन्धित चुनौतीहरू र निष्कर्षको सारांश प्राप्त हुन्छ ।

यस खण्डमा जानकी गाउँपालिकाको मुख्य खानेपानी प्रविधिहरू, JMP(Joint Monitoring Programme) को क्षेत्रगत परिभाषामा आधारित जानकी गाउँपालिकाको खानेपानी सेवाको कभरेज र विश्लेषण प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.१. खानेपानीका प्राथमिक स्रोतहरु

जानकी गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना निर्माणका क्रममा गरिएको सर्वेक्षण अनुसार गाउँपालिकाभित्र पाइप प्रणालीको खानेपानी सेवाले ८.१३% ओगटेको छ । गाउँपालिकामा पाइप प्रणालीको खानेपानी सेवा अन्तर्गत ४.०३ % सुरक्षित खानेपानीको सेवा, ७.०८% आधारभूत स्तरको र १.२६% सिमित स्तरको खानेपानी सेवा पुगेको देखिन्छ । त्यसै गरि ट्युवबेल प्रणालीले जम्मा खानेपानी सेवाको ७४.९७% ओगटेको छ । ट्युवबेल प्रणालीको खानेपानी सेवा अन्तर्गत चाहिँ सुरक्षित खानेपानी सेवा २.५४% र ७.४१% आधारभूत स्तरको खानेपानी सेवा पुगेको देखिन्छ र बाँकी सबै जनसङ्ख्या सीमित तथा असुरक्षित खानेपानी सेवा लिएका भित्र पर्दछन् ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

कुल ८.१३% जनसङ्ख्यामा पाइप खानेपानीको पहुँच पुगेको छ भने ९१.८७% जनसङ्ख्यामा खानेपानीको पहुँच पुगेको छैन ।

तालिका 31: मौजुदा वास प्रणालीको अवस्था

क्र. सं.	सेवाका प्रकारहरू	प्रणालीको सङ्ख्या	लाभान्वित जनसङ्ख्या	यो के हो?
१	पाइप सञ्चालको खानेपानी	२	४०५४	कम्तीमा एउटा Deep Bore ,Tube Well र OHT धारा सहितको खानेपानी प्रणाली
२	ट्युबवेलहरू (१०%)	१३१२	९२८९	सार्वजनिक तथा निजी प्रयोगको लागि स्यालो ट्युबवेल
३	मानव मलमुत्रजन्य फोहोर	०	०	मानव मलमुत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली
४	ठोस फोहोर व्यवस्थापन	०	०	सामुदायिक ठोस फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली
५	फोहोरपानी प्रशोधन प्रणाली	०	०	ढल सञ्चाल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन प्रणाली

३.२. मौजुदा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) प्रणालीको अवस्था

३.२.१. गाउँपालिकाको मौजुदा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) प्रणालीको अवस्था अध्ययन गर्दा गाउँपालिका भित्र निम्न खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता प्रणालीहरू रहेको देखिन्छ ।

गाउँपालिकामा मौजुदा सन्चालित, अर्द्ध सन्चालित वा आँशिक सन्चालित खानेपानी आयोजनाहरु वडागत रुपमा हेर्दा ४.१३% घरधुरीले पाइप प्रणालीबाट खानेपानी सेवा प्राप्त गरेको देखिन्छ भने ७४.९७% घरधुरीहरुले ट्यूबवेलबाट खानेपानी सेवा प्राप्त गरेको देखिन्छ । यसको विस्तृत विवरण तलको तालिका अनुसार रहेको छ जसमा वडागत बस्तीहरू र खानेपानीको विवरण दिइएको छ ।

चित्र 31: खानेपानी सेवा

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

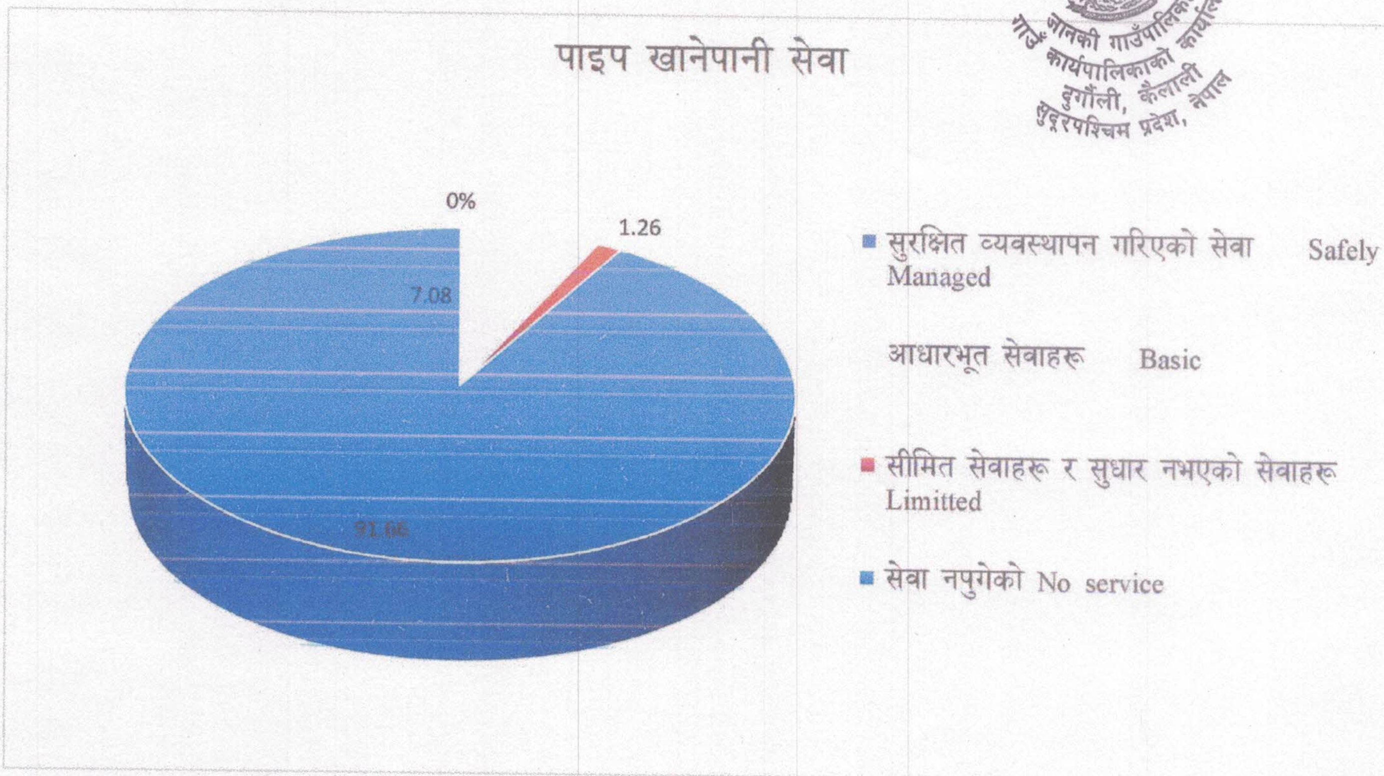

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

चित्र 32: व्युबबेल

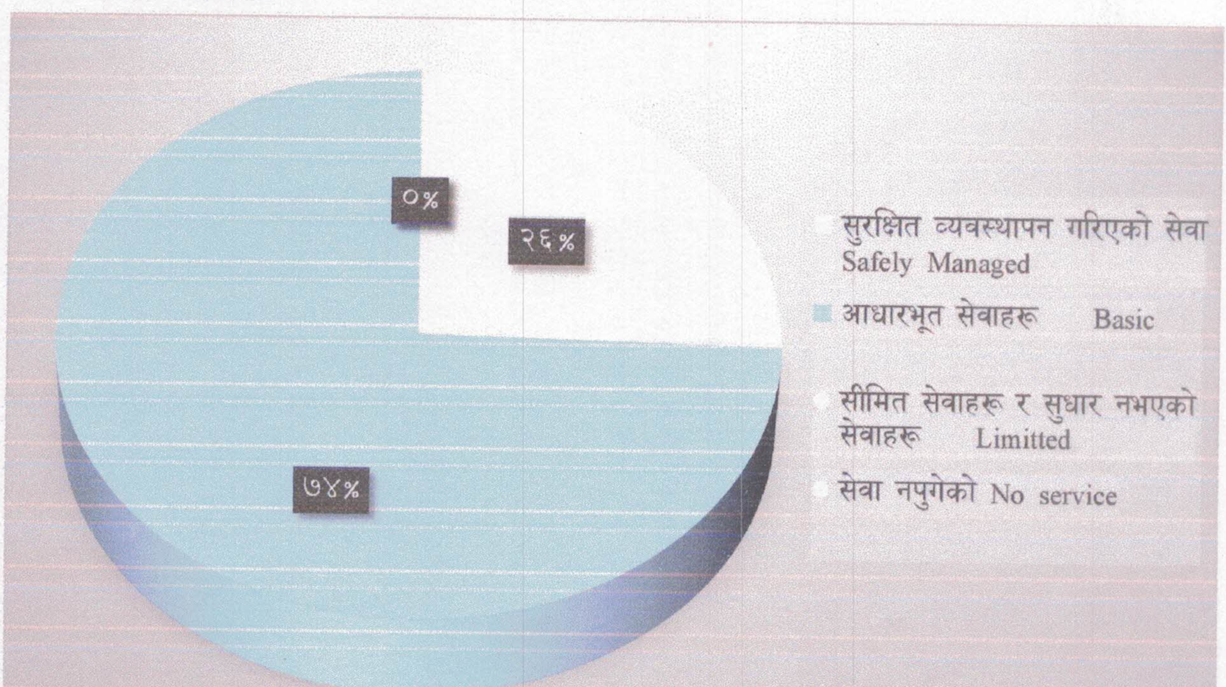

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
जानकी गाउँपालिका
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

चित्र 33: सरसफाइ घरधुरी

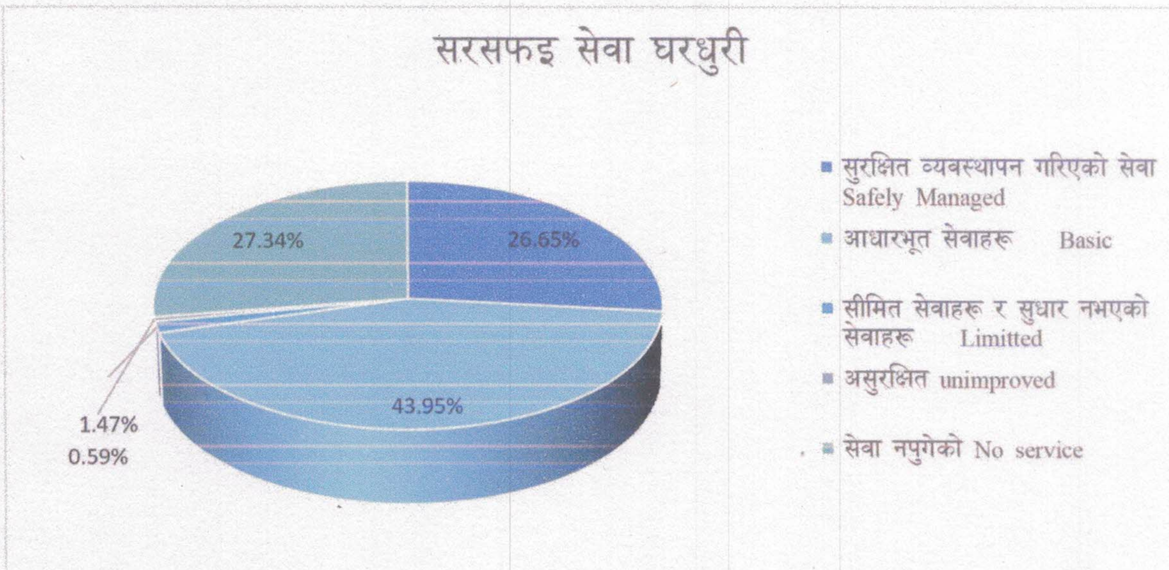

३.२.२. घरायसी स्तरमा सरसफाइको पहुँच र सेवा स्तर

घरायसी स्तरमा सुरक्षित सरसफाइको सेवा २६.६५%, आधारभूत सरसफाइको सेवा ४३.९५%, सिमित सेवा र असुरक्षित सेवा १.४७% र०.५९% छ र २७.३४% सेवा नपुगेको जनसङ्ख्या भएको देखिन्छ।

३.२.३. मानव मलमुत्र-जन्य फोहोर व्यवस्थापन:

हालसम्म गाउँपालिकामा यो सेवा र सुबिधाको उपलब्धता नरहेको देखिन्छ।

३.२.४. ढल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्र:

ढल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्रको सञ्चाल सेवा पनि हालसम्म यो गाउँपालिका उपलब्ध रहेको छैन।

३.२.५. ठोस फोहोर व्यवस्थापन:

हालसम्म गाउँपालिकामा ठोस फोहोर व्यवस्थापन सेवा र सुबिधाको उपलब्धता नरहेको देखिन्छ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

तालिका 32: घरायसी स्तरमा पहुँच र सेवा स्तर

		पाइप प्रणाली खानेपानी		ट्युबबेल		सरसफाइ घरधुरी		FSM		ढल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्र		ठोस फोहोर व्यवस्थापन	
क्र. सं.	लाभान्वित जनसङ्ख्या	जनस.	%	जनस.	%	जनस.	%	जनस.	%	जनस.	%	जनस.	%
१	सुरक्षित व्यवस्थापन गरिएको सेवा	०	०	९५४६	१९.१५	१३२८१	२६.६५	०	०	०	०	०	०
२	आधारभूत सेवाहरू	३५२८	७.०८	२७८१५	५५.८२	२१९०२	४३.९५	०	०	०	०	०	०
	जम्मा लाभान्वित	३५२८	७.०८	३७३६१	७४.९७	३५१८४	७०.६०	०	०	०	०	०	०
३	सीमित सेवाहरू	५२३	१.०५	०	०	७३३	१.४७	०	०	०	०	०	०
४	सुधार नभएको सेवाहरू	०	०	०	०	२९४	०.५९	०	०	०	०	०	०
५	सेवा नपुगेको	४५७८३	९१.८७	०	०	१३६२५	२७.३४	४९८३५	१००	४९८ ३५	१००	४९८३५	१००
६	जम्मा जनसङ्ख्या	४९८३५	१००	३७३६१	७४.९७	४९८३५	१००.	४९८३५	१००.	४९८ ३५	१००.	४९८३५	१००.

३.३. सरसफाइ र स्वच्छता:

तलको तालिकाले गाउँपालिका भित्रको सरसफाइ र स्वच्छताको सेवा स्तरलाई देखाउँछ। कुल २६.०९% घरधुरीमा हात धुने सुविधाहरू रहेका छन्। यी सबै घरधुरीहरुमा हात धुने सुविधाको नजिकै साबुन राख्ने व्यवस्था पनि रहेको पाइयो। सर्वेक्षणले गाउँपालिका भित्र११७१((१०%) घरधुरीमा चर्पी नभएको देखाएको छ तर ती घरहरुमा पनि हात धुने सुविधाहरू निर्माण भएको पाइन्छ।

तालिका 33: सरसफाइ र स्वच्छताको सेवा स्तर

क्र.सं.	सेवा स्तर	घरधुरी	जनसङ्ख्या	निजी चर्पीको सङ्ख्या	हात धुने सुविधा भएका घरधुरीको सङ्ख्या	साबुन सहितको हात धुने सुविधा भएका घरधुरीको सङ्ख्या	अपाङ्ग-मैत्री चर्पीको सङ्ख्या	पानी सहितको चर्पी भएका घरधुरीको सङ्ख्या

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

३.५. विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू

जानकी गाउँपालिका अन्तर्गत कुल ५२ वटा सामुदायिक तथा तथा निजि विद्यालयहरु संचालनमा छन् । त्यसमध्ये १० वटा अलग्गै बाल विकास केन्द्र, २९ वटा आधारभूत तहको विद्यालय, १३ वटा माध्यमिक तहको विध्यालयहरु छन् । सवै शैक्षिक संस्थाहरुमा गरि कुल १०९६२ बिध्यार्थीहरु अध्ययनरत छन् । यी सम्पूर्ण विध्यालयहरुमा खानेपानी तथा सरसफाइको सुबिधा को सर्वेक्षण एनवास मोबाइल एप्स बाट गरिएको थियो । सर्वेक्षणबाट प्राप्त तथ्याङ्कहरुको विस्तृत विवरण तलका तालिकाहरुमा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका 35: शैक्षिक संस्थामा सुधारिएको खानेपानी प्रणाली

क्र. सं.	खानेपानी प्रणाली	विद्यालय सङ्ख्या	विद्यार्थी सङ्ख्या
१	सुधारिएको	४६	९६१०
२	सुधार नभएको	६	१३५२
३	जम्मा	५२	१०९६२

तलको तालिकामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सेवाहरूको विभिन्न सेवा स्तरमा विद्यालयको सङ्ख्या र लाभान्वित विद्यार्थीको सङ्ख्या दिइएको छ ।

तालिका 36: शैक्षिक संस्थाको सेवा स्तर

		खानेपानी		सरसफाइ		स्वच्छता	
क्र. सं.	सेवा स्तर	विद्यालय सङ्ख्या	विद्यार्थी सङ्ख्या	विद्यालय सङ्ख्या	विद्यार्थी सङ्ख्या	विद्यालय सङ्ख्या	विद्यार्थी सङ्ख्या
१	उन्नत	०	०	०	०	०	०
२	सीमित	३५	७१५३	४३	९९६०	०	०
३	आधारभूत	१७	३८०९	८	९५५	२८	५७३०
४	सेवा नभएको	०	०	१	४७	२४	५२३२
५	जम्मा	५२	१०९६२	५२	१०९६२	५२	१०९६२

तलको तालिकाले विद्यालयमा छात्रा र छात्रहरूको लागि चर्पीको सङ्ख्या, अपाङ्ग-मैत्रीका साथै महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापन सुविधाहरू भएको चर्पीहरूको सङ्ख्या समेत देखाउँछ ।

तालिका 37: शैक्षिक संस्थाको चर्पीको सेवा स्तर

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

क्र. सं.	सेवा स्तर	चर्पीको सङ्ख्या			
		छात्रा	छात्र	अपाङ्ग-मैत्री	मस्वव्य सुविधा
१	सेवा नभएको	०	०	०	०
२	आधारभूत	०	३	०	०
३	सीमित	५७	५३	०	०
४	उन्नत	०	०	०	०
५	जम्मा	५७	५६	०	०

चित्र 34: शैक्षिक संस्थाका चर्पीको सेवा स्तर

शैक्षिक संस्थाका चर्पीको सेवा स्तर

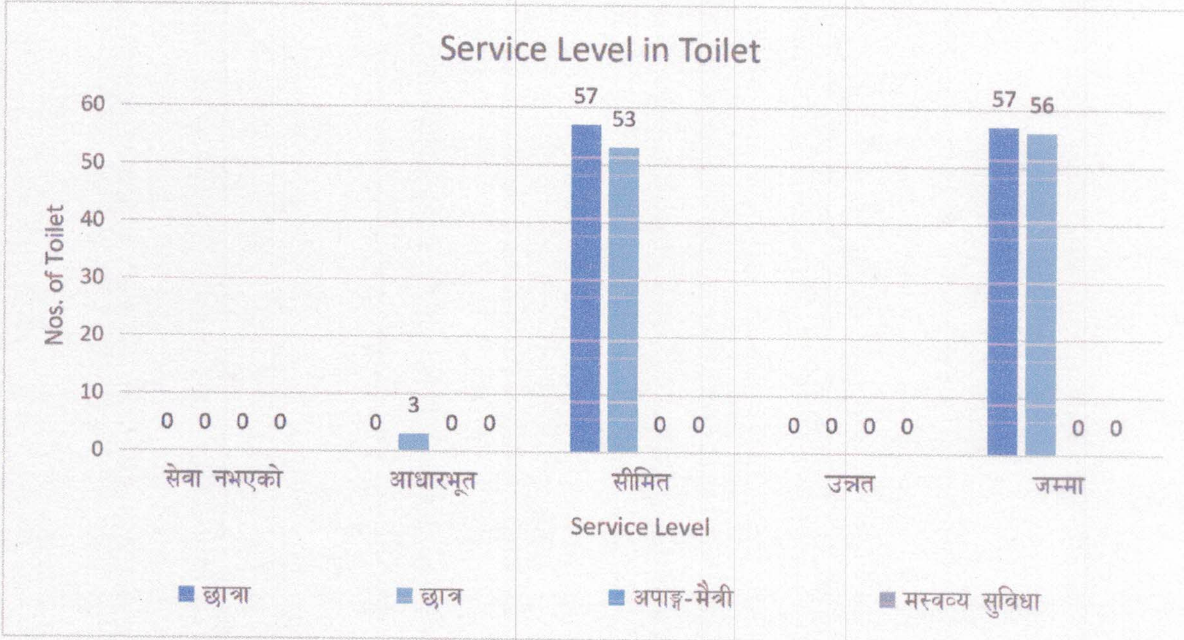

जानकी गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका ५२ वाटै बिद्यालयहरुमा शौचालयको सुविधा रहेको पाइन्छ र ती सवै बिद्यालयहरुमा छात्र र छात्राहरुका लागि छुट्टै शौचालयको व्यवस्था रहेको छ ।

३.८ स्वास्थ्य संस्थामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू

गाउँपालिका भित्रका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा रहेका **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) सेवा तथा सुविधाहरुको लेखाजोखा गर्ने क्रममा 'उन्नत स्तरको' **खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता** (खासस्व) सेवाको

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

निर्धारित परिभाषा सहित लेखाजोखा गरिएको छैन। त्यसैले 'आधारभूत सेवा' स्तरको स्वास्थ्य संस्थाहरूको सङ्ख्यालाई नै उन्नत स्तरको सेवा पनि भएको स्वास्थ्य संस्थामा समावेश गर्न सकिने छ। तलको तालिकाले जानकी गाउँपालिकाका स्वास्थ्य संस्थाहरुको सङ्ख्या र जनसङ्ख्या (बिरामी र कर्मचारी) को लागि विभिन्न स्तरको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता र ठोस फोहोर व्यवस्थापनको सुविधाहरू तालिकामा देखाइएको छ।

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

तालिका 38: स्वास्थ्य संस्थाको सेवा स्तर

		खानेपानी		सरसफाइ		स्वच्छता		ठोस फोहोर व्यवस्थापन	
क्र. सं.	सेवा स्तर	स्वास्थ्य संस्थाको सङ्ख्या	जन सङ्ख्या	स्वास्थ्य संस्थाको सङ्ख्या	जन सङ्ख्या	स्वास्थ्य संस्थाको सङ्ख्या	जन सङ्ख्या	स्वास्थ्य संस्थाको सङ्ख्या	जन सङ्ख्या
१	उन्नत	०	०	०	०	०	०	०	०
२	आधारभूत	९	४००	८	३५२	९	३९१	०	०
३	सीमित	०	०	०	०	०	०	०	०
४	सेवा नभएको	१	२८	२	७६	१	३७	१०	४२८
५	जम्मा	१०	४२८	१०	४२८	१०	४२८	१०	४२८

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र भएका १०मध्ये ९ वटा स्वास्थ संस्थाहरुमा आधारभूत तहको खानेपानी सुबिधा उपलब्ध देखिन्छ।

३.६. स्वास्थ्य संस्थामा सरसफाइ

यस गाउँपालिकामा भएका १० वटा स्वास्थ संस्थाहरुमा रहेका शौचालयहरुको तथ्याङ्क तलको तालिका-३.९ मा देखाइएको छ। सबै स्वास्थ संस्थाहरुमा महिला र पुरुषहरुको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालायको ब्यबस्था रहेको र सबै गरि १ वटा शौचालयहरु महिलाको लागि महिनावारि स्वच्छता व्यवस्थापन-योग्य रहेको देखिन्छ। त्यसै गरि कुनै पनि स्वास्थ संस्थाहरुमा अपाङ्ग मैत्री शौचालय नभएको पाइयो।

३.६.१. स्वास्थ्य संस्थामा ठोस फोहोर व्यवस्थापन

१० वटा स्वास्थ संस्था मध्ये १० स्वास्थ संस्थामा ठोस फोहोरको सुरक्षित संकलन गर्न बकेटहरुको लेबलिङसहित व्यवस्था गरिएको छ भने कुनै पनि स्वास्थ संस्थाहरुमा धारिलो र सङ्क्रामक फोहोर छुट्टयाइ बिसर्जन गर्ने गरिएको छैन्। ३ वटा स्वास्थ संस्थामा महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापनको लागि इन्सिनेरेटर सहितको

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

उपलब्धता रहेको छ भने ५ वटा स्वास्थ संस्थामा सालनाल (प्लेसेन्टा) बिसर्जन गर्ने (फाल्ने) खाल्डोको समेत उपलब्धता देखिन्छ । विस्तृत विवरण तलको तालिका-३.९ मा उल्लेख गरिएको छ ।

स्वास्थ्य संस्थाहरूमा वातावरणीय सरसफाइ सम्बन्धि अध्ययन गर्दा ६ वटा स्वास्थ संस्थाको वातावरणीय सरसफाइको लागि प्रोटोकल भएको र त्यसका निम्ति कर्मचारि परिचालान गरिएको पाइयो ।

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

तालिका 39: स्वास्थ्य संस्थाको अवस्था

क्र. सं.	सेवा स्तर	सङ्ख्या
स्वास्थ्य संस्थामा खानेपानी सेवा		
१	पर्याप्त खानेपानी भएका स्वास्थ्य संस्थाको सङ्ख्या	७
२	सुरक्षित पानी भएका स्वास्थ्य संस्थाको सङ्ख्या	५
स्वास्थ्य संस्थामा सरसफाइ		
१	पुरुषको लागि प्रयोग-योग्य शौचालय	५
२	महिलाको लागि प्रयोग-योग्य शौचालय	७
३	महिलाको लागि महिनावारि स्वच्छता व्यवस्थापन-योग्य शौचालय	१
४	अपाङ्ग-मैत्री शौचालय	०
स्वास्थ्य संस्थामा स्वच्छता		
१	साबुन सहितको हात धुने सुविधा भएका स्वास्थ्य संस्था	८
२	अल्कोहलमा आधारित हात सफा गर्ने सुविधा भएका स्वास्थ्य संस्था	२
३	प्रयोग-योग्य हात धुने सुविधा भएका स्वास्थ्य संस्था	६
स्वास्थ्य संस्थामा ठोस फोहोर व्यवस्थापन		
१	फोहोर फल्ने भाँडो	१०
२	धारिलो र सङ्क्रामक फोहोर छुट्टाइएको र विसर्जन गरेको	०
३	महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापनको लागि इन्सिनेरेटर सहितको उपलब्धता	३
४	खतरनाक फोहोरको लागि इन्सिनेरेटर सहितको उपलब्धता	२
५	प्लेसेन्टा फाल्ने खाल्डोको उपलब्धता	५
स्वास्थ्य संस्थाहरूमा वातावरणीय सरसफाइ		
१	वातावरणीय सरसफाइको लागि प्रोटोकल भएको	६
२	वातावरणीय सरसफाइको लागि कर्मचारी भएको	८

३.७. सार्वजनिक स्थलमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू

यस गाउँपालिका भित्र जम्मा ५ सार्वजनिक शौचालयहरु छन् तर ती सार्वजनिक शौचालयहरुको संचालन, मर्मत संभार र व्यवस्थापन एउटा चुनौतीको रुपमा रहेको छ । १ वटा शौचालयहरुमा हात धुने र पर्याप्त पानीको

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

उपलब्धता रहेको छ । संचालनमा रहेका सार्वजनिक शौचालयहरुमा महिला शौचालायहरु ३ बटा छन्। गाउँपालिका भित्रका सार्वजनिक शौचालयहरुको सरसफाइ सुविधाहरुको अवस्था सम्वन्धि विवरण तलका तालिकाहरुमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
जानकी गाउँपालिका
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

तालिका 310: सार्वजनिक स्थलमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) को अवस्था

क्र. सं.	सेवा स्तर	सङ्ख्या
सार्वजनिक स्थानहरूमा खानेपानी		
१	हात धुने र शौचालयका सुविधाहरूमा पर्याप्त पानीको उपलब्धता	१
सार्वजनिक स्थानहरूमा सरसफाइ		
१	महिला शौचालय भएको	३
२	कम्तीमा एउटा शौचालय अपाङ्ग-मैत्री भएको	०
३	कम्तीमा एउटा शौचालय बाल-मैत्री भएको	०
सार्वजनिक स्थानहरूमा पहुँच		
१	सबैको पहुँच	०
२	बालबालिकाको लागि पहुँच नभएको	०
३	अपाङ्ग-मैत्री नभएको	०
४	बाल-मैत्री र अपाङ्ग-मैत्री नभएको	५
सार्वजनिक स्थानहरूमा स्वच्छता		
१	हात धुने सुविधाहरू भएको	२
२	साबुन सहितको हात धुने सुविधाहरू भएको	०

३.८. पूर्ण सरसफाइ उन्मुख गरिएका क्रियाकलाप र मौजुदा अवस्था

जानकी गाउँपालिका खुला दिसा मुक्त घोषणा पश्चात पूर्ण सरसफाइ उन्मुख दिशामा अगाडी बढेको गाउँपालिका हो । यस गाउँपालिकामा गाउँपालिका स्तरिय खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छतको निम्ति समन्वय समिति गठन भएको हो । समग्रमा पूर्ण सरसफाइ उन्मुखताको अवस्था तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

पूर्ण सरसफाइका सूचक र गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था

क्र. सं.	पूर्ण सरसफाइका सूचकहरु	विद्यमान अवस्था	कैफियत
१	*योजना तर्जुमा तथा व्यवस्थापन* • समन्वय समिति सकृय भएको • खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तयार भएको • क्षमता विकासका लागि तालिमहरु संचालन गरिएको	• गाउँपालिका स्तरिय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) समन्वय समिति गठन • खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तयार हुने क्रममा रहेको • क्षमता विकासका लागि खानेपानी र सरसफाइ तालिमहरु	
२	*चर्पीको समुचित प्रयोगको अवस्था* • प्रत्येक घरधुरी, संघसंस्था र आवश्यकता सार्वजनिक स्थानहरुमा चर्पी निर्माण भइ प्रयोग भएको • साबुन पानीको सुविधा सहितको सुरक्षित र सफा चर्पी रहेको • खुला ठाउँमा दिसा नभेटिएको • संघसंस्था र सार्वजनिक शौचालयहरु प्रयोगकर्ता मैत्री भएको	• ७३.४३ प्रतिशत घरधुरीमा, ९८.०८ प्रतिशत विध्यालयहरुमा, १०० प्रतिशत स्वास्थ संस्थाहरुमा चर्पी प्रयोग भइरहेको; ५ वटा स्थानहरुमा सार्वजनिक शौचालय प्रयोगमा रहेको। • ३४.४७ प्रतिशत घरधुरीमा, ६१.५४प्रतिशत विद्यालयहरुमा, २० प्रतिशत सार्वजनिक शौचालयहरुमा, ८० प्रतिशत स्वास्थ संस्थाहरुका शौचालयहरुमा हातधुने सुविधा उपलब्ध छ । • शौचालय भएका विध्यालयहरु मध्ये ० लैङ्गिकमैत्री र ० अपाङ्गमैत्री; स्वास्थ संस्थाहरु मध्ये १ लैङ्गिकमैत्री / ० अपाङ्गमैत्री; सार्वजनिक	

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

		शौचालयहरु ३ लैङ्गिकमैत्री / ० • अपाङ्ग- मैत्री रहेको ।	
३	*व्यक्तिगत सरसफाइ* • प्रत्येक घरले उपयुक्त स्थानमा सावुन पानी सहितको हात धुने स्थान बनाएको • घर, विध्यालय, स्वास्थ संस्था, सार्वजनिक कार्यालयहरुमा सावुन पानीले हात धुने सुविधा भएको • घर, विध्यालय, स्वास्थ संस्था, सार्वजनिक कार्यालयहरुमा सावुन पानीले हात धुने, महिनावारी व्यवस्थापन लगायतका व्यक्तिगत सरसफाइ सम्वन्धि ज्ञान र अभ्यास भएको • व्यक्तिगत सरसफाइमा ध्यान पुर्याएको	• २८.३२ प्रतिशत घरधुरीमा सावुनपानीसहितको हात धुने सुविधा रहेको • ६१.५४ प्रतिशत विध्यालय, ८० प्रतिशत स्वास्थ संस्था र ० प्रतिशत सार्वजनिक शौचालयमा सावुन सहितको हात धुने सुविधा रहेको	

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

४	*सुरक्षित पानीमा पहुँच तथा प्रयोग* • आधारभूत स्तरको पानीमा सवैको पहुँच भएको • खानेपानी प्रणालीवाट सुरक्षित खानेपानी नभएको अवस्थामा घरायसी, विध्यालय, संघसंस्थामा पानीको शुद्धिकरणका कुनै एक विधिको प्रयोग गरेर मात्र पानी पिउने गरेको • घरेलु पानी शुद्धिकरणका आवश्यक सामग्रीहरु स्थानिय बजारमा उपलब्ध भएका	• गाउँपालिकाको पछिल्लो अध्ययन अनुसार ४.०३ प्रतिशत घरहरु र ८.१३ प्रतिशत जनसंक्याको पाइप प्रणालीको खानेपानीमा पहुँच पुगेको छ । • खानेपानीमाको शुद्धिकरण गर्ने सम्वन्धमा घरायसि तहमा २.७४ घरधुरीले सँधै शुद्धिकरण गर्ने गरेको, ४.५७ प्रतिशत घरधुरीले कहिलेकाहिँ गर्ने गरेका छन् । • खानेपानीमाको शुद्धिकरण गर्ने सम्वन्धमा विध्यालय तहमा १७.३१ प्रतिशत विध्यालयहरुले शुद्धिकरण गर्ने गरेको, ३.८५ प्रतिशत विध्यालयहरुले कहिलेकाहिँ गर्ने गरेको । • खानेपानीमाको शुद्धिकरणका सम्वन्धमा स्वास्थ संस्थाहरुको तहमा ५० प्रतिशत स्वास्थ संस्थाहरुले शुद्धिकरण गर्ने गरेको	
५	*स्वच्छ र सुरक्षित खानाको प्रयोग* • घरको भान्सा, होटल तथा रेष्टुरेन्टहरु सफा रहेको र वासी तथा सडेगलेको खाना नखाने / नबेच्ने • खाना पकाउने र खाने भाँडा सफा हुनुका साथै खानेकुरा / पिउने पानी छोपेर राखेको • फलफुल तथा खानेकुराहरु	• यी सुचकहरुमा खासस्व योजना प्रकृयाको क्रममा सूचना नलिइएको; छुट्टै अद्ध्ययन गरि सूचना लिनु पर्ने ।	

जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

	राम्रोसंग सफा गरेर एवं पकाएर,तताएर खाने खुवाउने गरेको • सुरक्षित *खानाको लागि कार्यदल गठन* गरि कम्तीमा चौमासिक रुपमा अनुगमन हुने गरेको		
६	*घरायसि एवं संस्थागत सरसफाइ* • घर, विध्यालय, संघसंस्था भित्र तथा बाहिर सफा रहेको • विध्यालय, संघसंस्था तथा सार्वजनिक शौचालयहरुमा महिनावारीमा प्रयोग गरिएका स्यानिटरि प्याड वा अन्य साधनहरुको सफाइ एवं विसर्जन गर्ने वैज्ञानिक व्यवस्था भएको • घर, आँगन एवं विध्यालय, संघसंस्थाबाट निस्कने फोहोरलाई कुहिने र नकुहिने बर्गिकरण गरी ती फोहोरको समुचीत व्यवस्थापन गरेको • घर, आँगन एवं विध्यालय, संघसंस्थाबाट निस्कने फोहोर पानीको सुरक्षित निस्कासन भएको • अस्पताल, उद्योग, कालकारखानाबाट निस्केको फोहोरको सुरक्षित संकलन, निस्कासन तथा विसर्जन सोही संस्थाले गर्ने गरेको • उपयुक्त तरिकाले पशुपंक्षीको गोठ तथा खोर / मलमूत्र व्यवस्थापन गर्ने गरेको • भान्सा कोठामा हावा	• घरायसी तहमा ६५ प्रतिशत घरपरिवारले कुहिने र नकुहिने फोहोर छुट्ट्याउने गरेका छन् / फोहोर व्यवस्थापनका लागि वैज्ञानिक व्यवस्था छैन • घर, आँगन एवं विध्यालय, संघसंस्थाबाट निस्कने फोहोरपानीको सुरक्षित निस्कासनको व्यवस्थापन हुन सकेको छैन • अस्पताल, उद्योग, कलकारखानाबाट निसकेको फोहोरको सुरक्षित संकलन, निस्कासन तथा बिसर्जन सोही संस्थाले गर्ने गरेका छैन् • गोठ सुधारका कार्यक्रम परम्परागत तवरले गर्ने गरेका छन्	

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

	ओहोरदोहोर हुने उचित व्यवस्था तथा धुवाँ रहित चुल्होको प्रयोग भएको		
७	*वातावरणिय सरसफाइ* • गाउँ टोल, नगर एवं चौतारा आदी सार्वजनिक स्थानहरुको सरसफाइको लागि सरसफाइ समिति गठन भएको • घरायसी तथा संस्थागत तहमा ठोस तथा तरल फोहोर व्यवस्थापनको आवश्यकता अनुसार उपयुक्त प्रविधिको प्रयोग भएको • मानव मलमूत्रको व्यवस्थापनका हकमा व्यवस्थित सेप्टिक ट्याङ्कीमा जोडिएको, पक्की वाटरसिल चर्पी लगायत अन्य उपयुक्त प्रविधिको प्रयोग भएको • नगर वा नगरोन्मुख क्षेत्रमा ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि स्यानिटरी ल्यान्डफिल साइटको पहिचान गरी निर्माणको योजना तर्जुमा भएको व्यवस्थित ढलप्रणाली (मानव मलमूत्र फोहोर व्यवस्थापन वा वैज्ञानिक फोहोर पानीको प्रशोधन प्रणाली योजना तर्जुमा भएको	• ठोस तथा तरल फोहोर व्यवस्थापनको लागि वैज्ञानिक तवरले ढल निकास तथा ल्यान्डफिल साइटको निर्माण गरिएको छैन	

३.९. खानेपानी तथा सरसफाइको मौजुदा प्रणाली तथा प्रविधि:

खानेपानी:

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

जानकी गाउँपालिका मा हाल संचालनमा रहेका खानेपानी प्रणालीको संख्या दुई रहेका छन् र दुबै डिपट्यूबवेल पम्पिङ्ग योजना हुन् ।

यस गाउँपालिका मा बितरण गरिएका खानेपानीका धाराहरु मध्ये सबै धारा निजी रहेका छन् । मुनुवा **खानेपानी प्रणालीहरू मा प्रशोधन केन्द्र निर्माण भएको छ ।**

जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

तालिका 311: गाउँपालिकामा बितरित खानेपानीको अवस्था

क्र. सं.	प्राविधिक विकल्प	प्रणालीको सङ्ख्या	घर आँगनमा निजी धारा जडान भएको जनसङ्ख्या		सार्वजनिक धाराद्वारा लाभान्वित जनसङ्ख्या		प्रशोधन केन्द्रको उपलब्धता	दिसाको प्रदूषण नभएको	रासायनिक प्रदूषण नभएको
			सुचारु धारा	सीमित सुचारु धारा	सुचारु धारा	सीमित सुचारु धारा			
१	ग्राभिटी	०	०	०	०	०	०	०	०
२	पम्पिङ	२	४०५४	०	०	०	०	०	०
३	वर्सातिपानी	०	०	०	०	०	०	०	०
४	इम्पोन्डिङ पोखरी	०	०	०	०	०	०	०	०
५	सोलार पम्पिङ	०	०	०	०	०	०	०	०
६	मिश्रित	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	२	४०५४	०	०	०	०	०	०
	%		८.१३	०	०	०			

सरसफाइ:

जानकी गाउँपालिकाको १०६५७ घरधुरीमध्ये खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तयारीको क्रममा भएको सर्वेक्षेण अनुसार घरायसी शौचालयको अवस्था तपसिलमा देखाएवमोजिमको भेटियो । जसअनुसार २१ घरधुरीहरुमा मात्र फ्लस शौचालय छन् भने ३१३४ घरधुरीहरुमा स्लयाब सहितको खाल्टे शौचालय छन् । सर्वेक्षेण अनुसार ११७१ घरधुरीमा शौचालय नै नभएको देखिन्छ ।

गाउँपालिकामा रहेका बिभिन्न प्रकारका प्रविधिहरूमा आधारित शौचालयहरुको अवस्था तलको तालिकामा देखिन्छ । शौचालयको विस्तृत विवरण अनुसूचीमा राखिएको छ ।

तालिका 312: गाउँपालिका स्थित सरसफाईको अवस्था

क्र. सं.	चर्पीको प्रकार	घरधुरी	%	जनसङ्ख्या	%
१	फ्लस	२१	०.५१	२७९	०.६३

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

गाउँ जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय
टुगौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

२	पोअर फ्लस	५४९७	५७.५९	२६७६०	५७.५९
३	कम्पोस्टिङ	८३४	२.४६	१२५६	२.५२
४	स्याल्याब सहितको खाल्डे चर्पी	३१३४	२९.४१	१६०६७	२९.४१
५	छैन	११७१	१०.०३	५४७३	१०.०३
	जम्मा	१०६५७	१००	४९८३५	१००

यस जानकी गाउँपालिका रहेका घरायसी शौचालयहरुबाट निस्कने मानव मलमूत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापन गर्ने सन्दर्भमा २७८९ घरधुरीले व्यवस्थित मानव मालमूत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापन (Fecal Sludge Management-FSM) तरिका अपनाएको पाइयो। कुनै पनि घरधुरीले ढल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्रमा अफ्नो घरको फोहोर पानी पठाउने गरेको पाइयेको छैन्। त्यसै गरी सेप्टिक ट्यांक भएको शौचालय ३४४५ घरधुरीमा र दुई खाल्डे शौचालय रहेको ५४२ घरधुरी पाइयो।

तालिका 313: मानव मल–मुत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापन विकल्पहरू

क्र. सं.	चर्पीको प्रकार	घरधुरी	जनसङ्ख्या
१	छैन	११७१	५४७३
२	खाल्डे	०	०
३	दुई खाल्डे	५४२	२५३५
४	सेप्टिक ट्याङ्क	३४४५	१६२४२
५	एफएसएम	२७८९	१३०४३
६	ढल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्र	०	०
७	खुल्ला ठाउँ	२६८२	१२५४२
८	जम्मा	१०६५७	४९८३५

मानव मल-मुत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापन विकल्पहरू

३.१०. मौजुदा प्रणालीको सुचारूपना र दिगोपनाको अवस्था

यस गाउँपालिका का खानेपानी प्रणालीहरूको विस्तृत सुचारूपना र दिगोपना प्रतिवेदनको लागि र स्कोरिङ प्रणालीलाई राम्रोसँग बुझ्नको लागि कृपया तलका दुई प्रतिवेदनहरू http://nwash.gov.np/documents वेब पेजमा हेर्न सकिने छ।

- खानेपानी प्रणाली सुचारूपना र दिगोपनाको लागि M&E खाका
- जानकी गाउँपालिकामा वास सेवाहरूको सुचारूपना र दिगोपनाको अवस्था

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

३.१०.१. खानेपानीको मर्मत अवस्था

मौजुदा खानेपानी प्रणालीहरुको अध्ययन गर्दा अपनाइएको NWASH MIS प्रविधि अनुसार गाउँपालिकामा रहेका खानेपानी प्रणालीहरुको वर्तमान अवस्था कस्तो छ र ती प्रणालीहरुलाई कुन स्तरको मर्मत आवस्यक छ सो को परिभाषा सहित बिस्तृत जानकारी http://nwash.gov.np/documents बाट प्राप्त गर्न सकिन्छ । मौजुदा प्रणालीहरुको सुचारुपनको अवस्था अध्ययन गर्दा सामान्य मर्मत, ठुलो मर्मत वा पुनर्निर्माण अथवा पुनर्स्थापना नै के गर्नु पर्ने हो सवै जानकारी सर्वेक्षकले अवलोकन गरि NWASH MIS प्रविधिमा प्रविष्ट गरे अनुरुप हरेक प्रणालीको मर्मत अवस्था ज्ञात हुन्छ ।

जानकी गाउँपालिका भरि संचालनमा रहेका खानेपानी प्रणालीहरुको NWASH MIS बाट प्राप्त तथ्यांक विष्लेषण गर्दा सुचारुपनको अवस्था निम्नअनुसारको देखिन्छ ।

माथीको तालिकाको देखिए अनुसार हरेक मौजुदा खानेपानी आयोजनाहरुको मर्मतको प्रकारको विस्तृत परिभाषा, सूचक र प्राप्ताङ्कको अवस्था प्राविधिक मार्गदर्शनको सुचारूपना र दिगोपनाको http://nwash.gov.np/documents मा उपलब्ध छ। जानकी गाउँपालिकामा संचालित खानेपानी आयोजनाहरुको मर्मतको अवस्था, संख्या, धाराहरुको अवस्था र लाभान्वित जनसंख्या तलको तालिका प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका 314: खानेपानी आयोजनाको मर्मतको अवस्था

क्र.सं.	अवस्था	स्किमहरू		लाभान्वित जनसङ्ख्या				जम्मा
				सुचारु धारा		सुचारु नभएका धारा		
		सङ्ख्या	जम्मा %	सङ्ख्या	जम्मा %	सङ्ख्या	जम्मा %	
१	भौतिक रूपमा राम्रो	०	०	०	०	०	०	०
२	सानो मर्मत आवश्यक	२	१००	३४४१	८४.८८	६१३	१५.१२	४०५४
३	ठूलो मर्मत आवश्यक	०	०	०	०	०	०	०
४	पुन: निर्माण गर्न आवश्यक	०	०	०	०	०	०	०
५	पुनर्स्थापना गर्न आवश्यक	०	०	०	०	०	०	०
६	जम्मा	२	१००	३४४१	८५	६१३	१५	४०५४

गणेश चौधरी

गाउँ जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

३.१०.३. सरसफाइको मर्मत अवस्था

सरसफाइ सेवा सुविधाको मर्मतको चर्चा गर्दा विशेष गरी गाउँपालिका अन्तर्गत मानव मलमूत्रजन्य फोहोर, ठोस फोहोर तथा फोहोर पानी व्यवस्थापन अवस्था के कस्तो छ भन्ने वुझिन्छ । नेपाल सरकारले अहिलेसम्म यस्ता सरसफाइ सेवा सुबिधाको सुचारुपन तथा मर्मत अवस्थाको परिभाषा र लेखाजोखा गर्ने विधिको विकास गरेको छैन । यो वास योजना औजारले यस्ता सेवा सुबिधाहरुको योजना तर्जुमा र लागतको लागि लेखाजोखा गर्ने विधि आफ्नै किसिमले विकास गरेको छ । जानकी गाउँपालिकाको सरसफाइको व्यवस्थापन लागी कुनै प्रशोधन केन्द्र नरहेको पाइएको छ ।

३.१०.३. धाराको अवस्था

जानकी गाउँपालिकामा मौजुदा खानेपानी आयोजनाहरुबाट निर्मित र संचालित ४२२ खानेपानी धाराहरु मध्ये झण्डै ९६.६८% (४०८) निजी धाराहरु रहेका छन् । ती मध्ये धेरैजसो , ७०.१३% भौतिक रुपमा सुचारु रहेका छन् ।

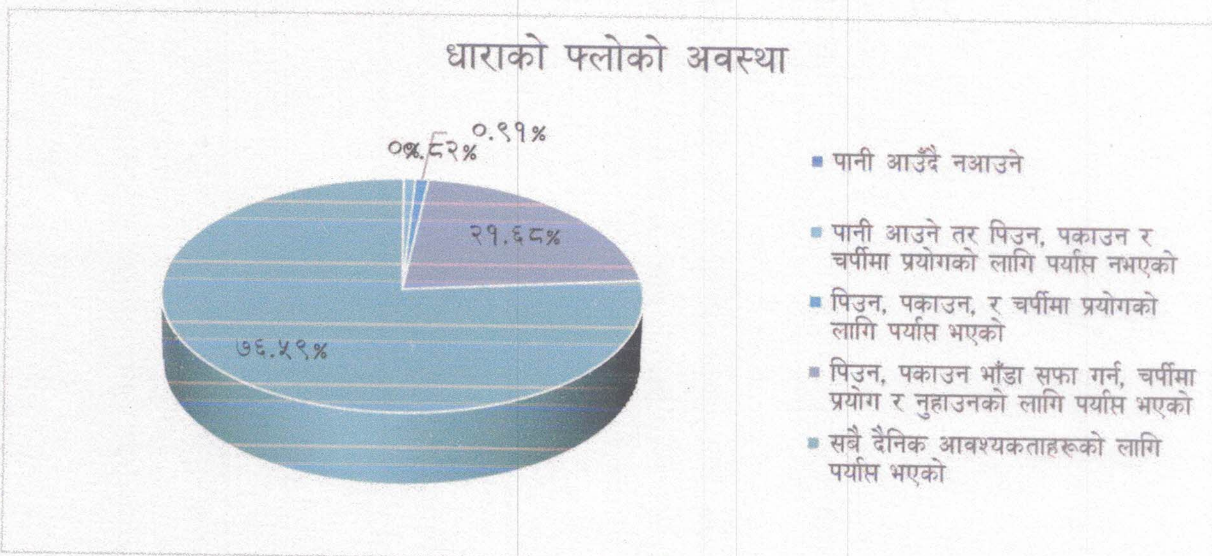

चित्र ३.६: धाराको प्रकार आधारमा सेवा प्राप्त जनसङ्ख्या प्रतिशत

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

तलको तालिकाले गाउँपालिकाभित्रका पाइप खानेपानी प्रणालीको धाराको अवस्था देखाउँछ। यसले गाउँपालिकाभित्रको सबै धाराहरूको अवस्थाको सारांश देखाउँछ। ७६.५९% धाराले पर्याप्त दैनिक आवश्यकता पुरा गरेको देखाउँछ। त्यसै प्रकारले ८६.५१% धारामा मिटर जडान भएको देखिन्छ।

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

तालिका 315: धाराको अवस्था

क्र.सं.	परामिति			अवलोकन (सङ्ख्या)					
				धारा	%	घरधुरी	%	जनसङ्ख्या	%
१	जम्मा			४२२		४२९		४०५४	
२	धाराको प्रकार	समुदाय		४	०.९५	४	०.९३	४९	१.२१
		आँगन		४०८	९६.६८	४०८	९५.१	२३३१	५७.५
		संस्थागत		१०	२.३७	१७	३.९६	१६७४	४१.२९
३	जडान	मिटर जडान भएको		३१८	७५.३६	३२५	७५.७६	३५०७	८६.५१
		मिटर जडान नभएको		१०४	२४.६४	१०४	२४.२४	५४७	१३.४९
४	आपूर्ति घण्टा	> २ घण्टा		४१९	९९.२९	४२६	९९.३	४०३२	९९.४६
		< २ घण्टा		१	०.२४	१	०.२३	५	०.१२
५	यो वर्ष दर्ता भएको गुनासोहरू दर्ता			०	०	०	०	०	०
6	धारामा पानीको गुणस्तर	धमिलो नभएको		२८१	६६.५९	२८१	६५.५	२९४५	७२.६४
		धमिलो		१४०	३३.१८	१४७	३४.२७	११०३	२७.२१
७	धाराको अवस्था	भौतिक रूपमा अक्षुण्ण		२०५	४८.५८	२११	४९.१८	२८४३	७०.१३
		सानो मर्मत		२००	४७.३९	२०१	४६.८५	१०९१	२६.९१
		ठूलो मर्मत		१६	३.७९	१६	३.७३	११५	२.८४
		पुन: निर्माण		०	०	०	०	०	०
८	धारामा फ्लोको अवस्था	सुचारु नभएको	पानी आउँदै नआउने	०	०	०	०	०	०
			पानी आउने तर पिउन, पकाउन र चर्पीमा प्रयोगको लागि पर्याप्त नभएको	५	१.१८	५	१.१७	३३	०.८१
		सुचारु	पिउन, पकाउन, र	७	१.६६	७	१.६३	३७	०.९१

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

			चर्पीमा प्रयोगको लागि पर्याप्त भएको						
			पिउन, पकाउन भाँडा सफा गर्न, चर्पीमा प्रयोग र नुहाउनको लागि पर्याप्त भएको	१३०	३०.८१	१२९	३०.०७	८७९	२१.६८
			सबै दैनिक आवश्यकताहरूको लागि पर्याप्त भएको	२८०	६६.३५	२८८	६७.१३	३१०५	७६.५९

३.१०.४. सुचारूपना र दिगोपना लेखाजोखा

जानकी गाउँपालिकामा संचालनमा रहेका मौजुदा खानेपानी प्रणालीहरु मध्ये ३५.१% खानेपानी प्रणालीहरूमा सुचारूपनाको कम जोखिम देखिन्छ। त्यसै गरि ३५.१% प्रणालीहरूमा दिगोपनाको जोखिम देखिन्छ।

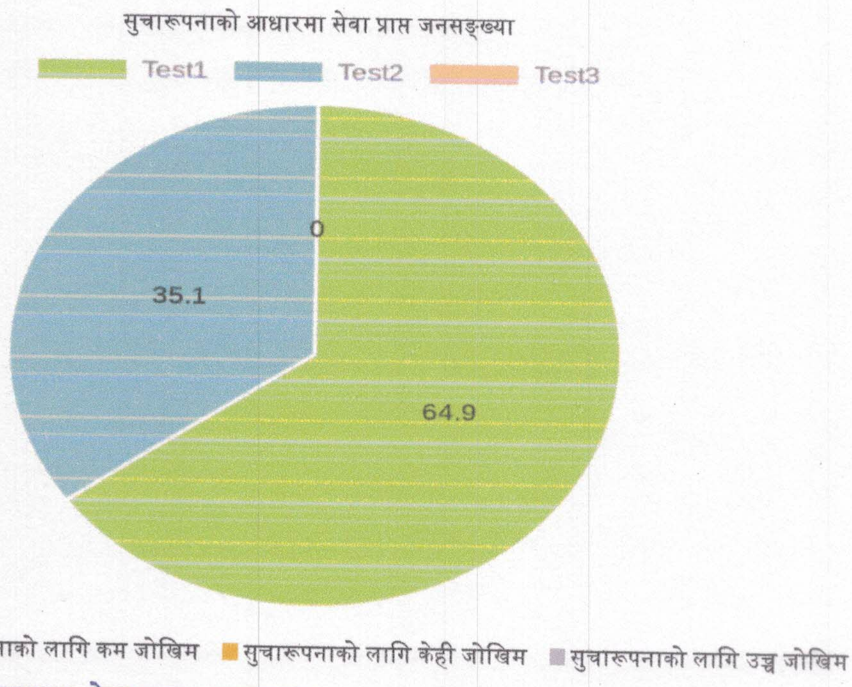

चित्र 3.7: सुचारूपनको आधारमा सेवा प्राप्त जनसङ्ख्या

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

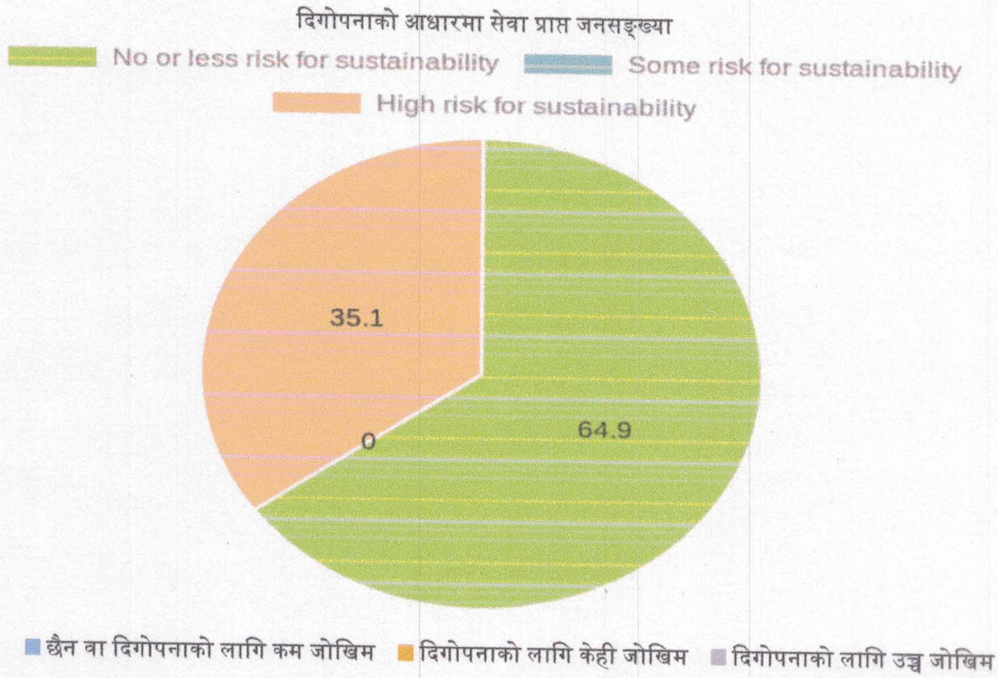

चित्र 3.8: दिगोपनको आधारमा सेवा प्राप्त जनसङ्ख्या

तालिका 316: सुचारूपना र दिगोपना लेखाजोखा

सुचारूपना स्कोर				
क्रं.सं.	अवस्था	परामिति (IINDICATOR)	सङ्ख्या	%
१	जम्मा	प्रणालीको सङ्ख्या	२	१००
		धाराको सङ्ख्या	४२२	१००
		घरधुरी	४२९	१००
		जनसङ्ख्या	४०५४	१००
२	स्कोर > ७०	प्रणालीको सङ्ख्या	१	५०
		धाराको सङ्ख्या	२२७	५३.७९
		घरधुरी	२२७	५२.९१
		जनसङ्ख्या	२६३१	६४.९
३	स्कोर ६०-७० को बीचमा	प्रणालीको सङ्ख्या	१	५०
		धाराको सङ्ख्या	१९५	४६.२१
		घरधुरी	२०२	४७.०९
		जनसङ्ख्या	१४२३	३५.१
४	स्कोर < ६०	प्रणालीको सङ्ख्या	०	०
		धाराको सङ्ख्या	०	०
		घरधुरी	०	०
		जनसङ्ख्या	०	०

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

दिगोपना स्कोर				
क्र.सं.	अवस्था	परामिति (INDICATOR)	सङ्ख्या	%
१	जम्मा	प्रणालीको सङ्ख्या	२	१००
		धाराको सङ्ख्या	४२२	१००
		घरधुरी	४२९	१००
		जनसङ्ख्या	४०५४	१००
२	स्कोर > ७०	प्रणालीको सङ्ख्या	१	५०
		धाराको सङ्ख्या	२२७	५३.७९
		घरधुरी	२२७	५२.९१
		जनसङ्ख्या	२६३१	६४.९
३	स्कोर ६० - ७० को बीचमा	प्रणालीको सङ्ख्या	०	०
		धाराको सङ्ख्या	०	०
		घरधुरी	०	०
		जनसङ्ख्या	०	०
४	स्कोर < ६०	प्रणालीको सङ्ख्या	१	५०
		धाराको सङ्ख्या	१९५	४६.२१
		घरधुरी	२०२	४७.०९
		जनसङ्ख्या	१४२३	३५.१

प्रस्तुत लेखाजोखा पाइप खानेपानी प्रणालीको मात्र सुचारुपन र दीगोपनको (Functionalty and Sustainability-F&S) लेखाजोखा हो। अन्य प्रणालीहरू जस्तै ट्युबवेल, घरायसी चर्पी, संस्थागत शौचालय, मानव मल-मुत्रजन्य फोहोर सुविधाहरू, ठोस फोहोर व्यवस्थापन र ढल सञ्चाल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्रको सुचारूपना र दिगोपनाको लेखाजोखाको निम्ति नेपालको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रमा अहिलेसम्म सूचक, लेखाजोखा विधि र स्कोरिङ प्रणालीको विकास गरिएको छैन।

३.११. उपभोक्ता समितिको संस्थागत व्यवस्थापन र दीगोपनाको अवस्था

गाउँपालिका भित्रका सबै खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा र आयोजनाहरूको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने पूर्ण जिम्मेवारी सम्वन्धित उपभोक्ता समिति वा संस्थाको हो भन्ने मान्यता अनुसार यो खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तयार गरिएको हो। उपभोक्ता संस्थाको मुख्य जिम्मेवारीमा प्रणालीहरुको नियमित संचालन, कार्यालय सञ्चालन, मर्मत सम्भार, खानेपानीको महसुल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

निर्धारण र सङ्कलन, स्रोतहरूको खोजी र परिचालन, सेवाको गुणस्तर नियमन तथा खानेपानीको गुणस्तर नियमन समावेश गरिएको छ ।

तलको तालिकाले यस गाउँपालिकामा उपभोक्ता संस्थाको संस्थागत विशेषताको सारांश प्रस्तुत गर्दछ ।

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
बुगौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

तालिका 317: गाउँपालिकामा उपभोक्ता संस्थाको संस्थागत विशेषता

क्र.सं.	सूचक	अवलोकन	
		सङ्ख्या	%
१	जम्मा प्रणालीहरूको सङ्ख्या	२	१००
२	जम्मा उपभोक्ता संस्था गठन सङ्ख्या	२	
३	३३% भन्दा बढी महिला प्रतिनिधि भएका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	०	०
४	समितिमा दर्ता उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	२	१००
५	कार्यालय भवन भएका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	२	
६	मर्मत सम्भार कार्यकर्ता भएका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	२	१००
७	मर्मत सेवा करारमा लिएका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	०	
८	आफै लेखा व्यवस्थापन गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	०	०
९	कर्मचारीबाट लेखा व्यवस्थापन गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्य	२	१००
१०	नियमित बैठक सञ्चालन गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	२	१००
११	नियमित साधारण सभा गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	०	०
१२	महसुल सङ्कलन गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	२	१००
१३	लेखा परीक्षण गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	२	१००
१४	बैकमा खाता सञ्चालन गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	२	१००
१५	खानेपानी प्रणालीको बीमा गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	०	०
१६	मर्मत कार्यकर्ताको लागि पर्याप्त औजार भएका	०	०

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

	उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या		
१७	मर्मत कार्यकर्ताको लागि तलवको व्यवस्था गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	१	५०
१८	औसत ७०% भन्दा कम सञ्चालन खर्च भएका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	१	५०
१९	मानक सञ्चालन कार्यविधि (SOP) तयार गरी कार्यान्वयन गरेका उपभोक्ता संस्थाको जम्मा सङ्ख्या	२	१००

३.१२. सम्पत्तिको स्वामित्व

तलको तालिकाले गाउँपालिकाभित्र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) अवयवहरूको कूल मूल्य देखाउँछ। ती अवयवहरूको मूल्य वर्तमान लागतमा आधारित भइ गणना गरिएको छ। मर्मत आवश्यकताका सवै शर्तहरू सम्बोधन गरिएको छ र वास्तविक सम्पत्ति मूल्यबाट सोही अनुसार घटाइएको छ। यसले सन् 2024 को खुद सम्पत्ति मान प्रतिनिधित्व गर्दछ।

तालिका 318: खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) अवयवहरूको कूल मूल्य

क्र.सं.	अवयवहरू	सम्पत्तिको मूल्य (ने. रु)
१	खानेपानी प्रणालीहरू	९१०००९६
२	ट्युवबेलहरू	९८२४४८०
३	घरायसी चर्पीहरू	९६००८८५०
४	सरसफाइ सुविधाहरू	०
५	विद्यालयमा वास	७०५८१५००
६	स्वास्थ्य संस्थामा वास	२०६४१०००
७	सार्वजनिक स्थलमा वास	२४८५०००
	जम्मा सम्पत्ति मूल्य	२००४२५७६२

३.१३. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) मा लगानी (Financing)

जानकी गाउँपालिकाको वास क्षेत्रमा हालको लगानीको अवस्था हेर्दा कुल पुँजीगत खर्चमध्ये ३% मात्र देखिन्छ।

क्र.सं.	अवयवहरू	पहिलो वर्षमा जम्मा लगानी
१	खानेपानी प्रणालीहरू	१९९९२२०७१
२	सरसफाइ र स्वच्छता	१००७८४३३४
३	संस्थाहरूमा वास (विद्यालय)	१४५६७९९२

जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

४	संस्थाहरूमा वास (स्वास्थ्य संस्था)	४०२८१०५
५	सार्वजनिक स्थानहरूमा वास (सार्वजनिक शौचालय)	१७७३७५९६
६	अन्य क्रियाकलापहरू	४०२००००
७	जम्मा	३४१०६००९८

तालिका 319: खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) मा लगानीको आवश्यकता

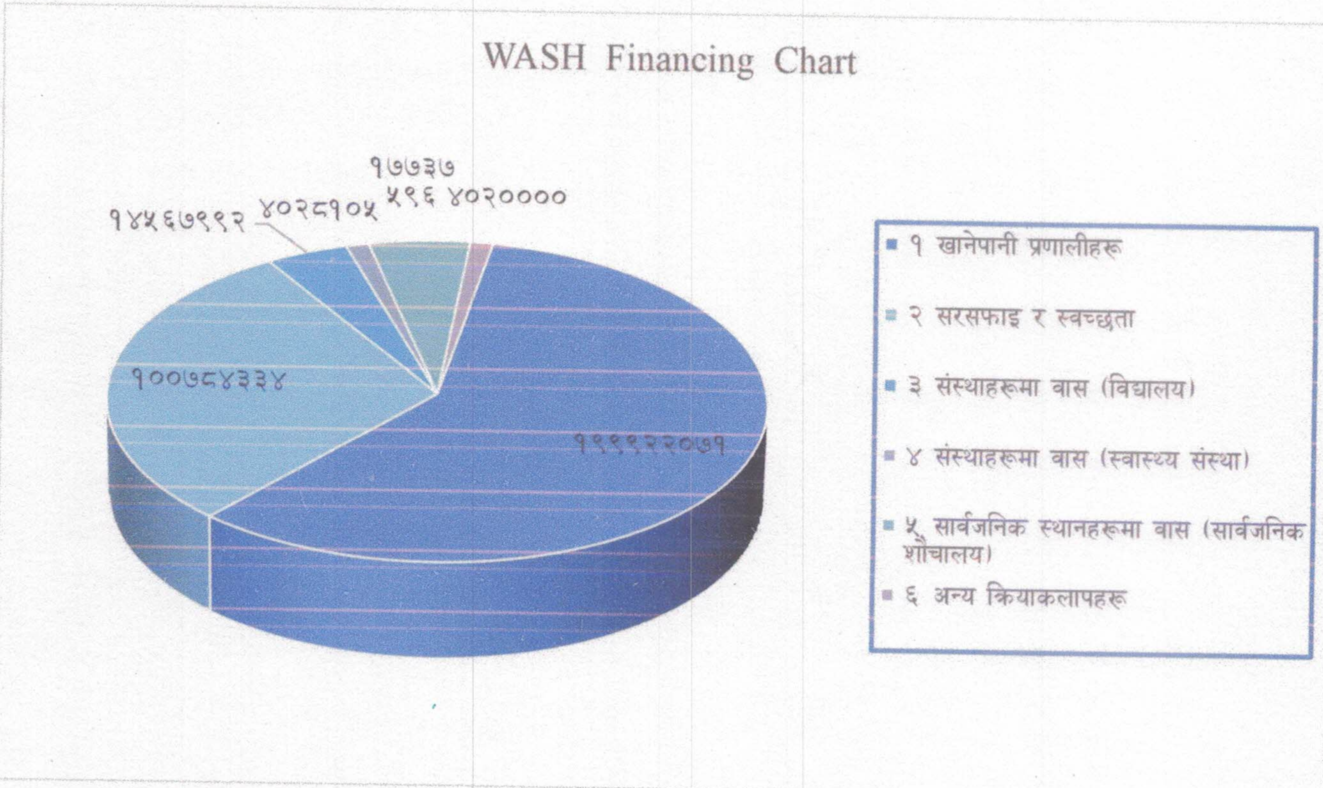

चित्र 3.9:-खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता मा लगानी को आवस्यकता

३.१४. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रका चुनौतीहरू र अन्तर (Gap)

३.१४.१. खानेपानी

गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रको समग्र बर्तमान अवस्था र राष्ट्रले सन् 2034 सम्म खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रमा प्राप्त गर्न राखेको लक्ष्यका आधारमा जानकी गाउँपालिकाको चुनौती र अन्तर (Gap) निम्नअनुसार रहेको पाइयो।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

गाउँ जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

- खानेपानी सेवाहरूको पहुँच ८.१३% रहेको जुन राष्ट्रिय कभरेज भन्दा कम रहेको छ ।
- सुचारूपना र दिगोपनाको समस्या रहेको देखिन्छ । पाइप प्रणालीको खानेपानी सेवामा ९९.१८% (७६.५९+२१.६८+०.९१) धाराबाट सुचारु रुपमा पानी प्राप्त गरिरहेका छन् ।
- धेरै जसो प्रणालीहरूमा खानेपानी गुणस्तरको समस्या छ र केवल ७२.६४% ले धमिलोपना नभएको पानी प्राप्त गरेका छन् ।
- व्यवस्थापन कार्यहरू पुरा गर्नका निम्ति ती खानेपानी प्रणालीहरूको व्यवस्थापान क्षमतामा सुधार गर्न आवश्यक छ ।

३.१४.२. सरसफाइ

सरसफाइको समग्र अवस्था, राष्ट्रिय लक्ष्य र सो का निम्ति चुनौतीहरु निम्नअनुसार छन् ।

- ग्रामीण क्षेत्रका धेरै चर्पीहरूको निर्माण अवस्था राम्रो छैन। चर्पीहरूको निर्माणमा आधारभूत सरसफाइ सेवाहरूको मापदण्ड पुरा गरिएको छैन, र ती चर्पीहरु सफा गर्न सकिने तवरले निर्माण भएका छैनन् । यसले फोहोरको सुरक्षित विसर्जन गर्ने अवस्थालाई पुरा गर्न कठीन हुन्छ ।
- गाउँपालिकामा प्रभावकारी सरसफाइका निम्ति विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रहरूको लागि उपयुक्त हुने किसिमको सरसफाइ चरणहरु पार गर्न आवस्यक सेवा तथा सुबिधाहरूको स्तर सुधार गर्न प्रविधिको विकल्पहरूमा चेतनाको अभाव छ ।
- सरसफाइ सेवा चक्रका विभिन्न चरणहरूमा सहयोग गर्ने भूमिकामा निजी क्षेत्रको सीमित क्षमता रहेको; उपयुक्त पूर्वाधार निर्माण, खाडल सफा तथा खाली गर्ने र यातायात सेवा लगायतमा क्षमताको कमी रहेको छ । जिल्लामा केवल एउटा सेप्टिक ट्यांक (सेसपूल) खाली गर्ने साधन उपलब्ध छ ।
- सहरी क्षेत्रमा सरसफाइको लागि पर्याप्त योजना नरहेको जुन जनसंख्या बृद्धि, मानव बस्तीको विस्तार र व्यावसायिक प्रतिष्ठानको मागसँग मेल खादैन र मिल्दैन । मानव मल-मुत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापनको लागि संस्थागत व्यवस्था गर्ने क्षमता पनि कमजोर देखिन्छ।
- घरायसी स्तरमा साबुन सहितको हात धुने बानी एकदम कम पाइयो । २०% भन्दा कम घरपरिवारले मात्र पानी र साबुन सहितको हात धुने सुविधाहरूसँग सरसफाइ सुविधाहरू सुधार गरेको पाइयो ।

३.१४.३. संस्थागत खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व)

गाउँपालिका भित्रका संस्थागत खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) को बर्तमान अवस्था र चुनौती तथा ग्यापको स्थिती निम्नानुसार रहेको छ ।

- केही विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आधारभूत स्तरको खानेपानी सेवाको पहुँचमा कमी छ ।

गणेश चौधरी

- धेरै जसो विद्यालयहरूमा छात्रको लागि छुट्टै वास कोठा र महिनावारी व्यवस्थापनको प्याडलाई सुरक्षित विसर्जन गर्नको लागि सुविधाहरूको कमी छ ।
- प्रायः विद्यालयहरूमा सुचारु हात धुने सुविधाहरूको कमी छ ।

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

३.१५. जलवायु परिवर्तनका असरहरु, विपद जोखिम व्यवस्थापन र चुनौतीहरू

जानकी गाउँपालिकामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना निर्माण क्रममा गरिएको अध्ययन तथा वडा स्तरमा गरिएको सहभागितात्मक छलफलबाट यस नगर क्षेत्रको प्रमुख बिपद जोखिमको रुपमा बाढीपहिरो, हावाहुरी, आगलागी, असीना, चट्याङ, खडेरी, रोगको माहामारी, जंगली जनावरको आतंक आदि आएका थिए । खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छताका क्षेत्रमा त्यस्ता विपदहरुले गम्भीर असर गर्ने गरेका छन् । यस सम्वन्धि विबरणलाई विश्लेशण गर्दा जनसंख्या बृद्दी, बस्ती विस्तार आदीका कारण बाढी, पहिरो र आगलागीका घटनाहरु वर्षेनी वढ्ने गरेको र यसबाट ठूलो मात्रामा धनजनको क्षति पुग्ने गरेको देखिन्छ । त्यसै गरि महामारी सम्वन्धि घटनाहरु विगतका वर्षहरुमा थेरथोर भइरहने गरे पनि गाउँपालिका र सिङ्गो देश नै खुला दिसामुक्त भइसकेको र यहाँका वासिन्दाहरको सफा र सुरक्षित खानेपानीमा पहुँच बृद्दी भइरहेको कारणबाट हाल त्यस्ता पानीजन्य महामारिमा कमि आएको छ । गाउँपालिकाले बिपद सम्वन्धी पूरवतयारी र विपद व्यवस्थापनको क्षेत्रमा ध्यान केन्द्रीत गरि सोका लागि बिपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना ।

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा बिपद\ जस्तै भूकम्प, बाढीपहिरो आउँदा मानव वस्तीमा उद्दार कार्य गर्न र मानिसहरुलाई सुरक्षित स्थानमा सार्नका लागि खुल्ला क्षेत्र पाइएको छ । समग्र जिल्लामा जस्तै यस गाउँपालिकामा पनि जलवायू परिवर्तनको असरहरू देखिन थालेको बताइन्छ । प्रमुख रुपमा खानेपानीको मुख्य स्रोतको रुपमा रहेको सतहि तथा भूमीगत स्रोतको पानीको सतह र मात्रा घटेको, अतिबृष्टी र अनाबृष्टी आदि कारणले बाढीका साथै खडेरी जस्ता समस्याहरु क्रमशः बढेका छन् । जलवायू अनुकूलनका लागि योजनाबद्ध तवरबाट गाउँपालिकामा: कार्यक्रमको शुरुवात भएको

३.१६. हालका सुविधाहरूको सूची

गाउँपालिका भित्र रहेका मौजुदा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुबिधाहरु छुट्टाछुट्टै सूची निम्न अनुसूचीहरूमा उल्लेख गरिएका छन्। अनुसूचीमा उल्लेख गरिएका सूचिहरुमा खानेपानीका मौजुदा आयोजनाहरुको नाम, स्थान, ती आयोजनाहरुले सेवा पुर्याएको जनसंख्या र ती आयोजनाहरुको बर्तमान अवस्था, निर्माण मिति आदी तथ्याङ्क हरु उपलब्ध छन् । त्यसै गरि सरसफाइ सम्बन्धि गतिबिधि, कृयाकलाप र

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

आयोजनाहरु, सार्वजनिक शौचालयहरु, तिनीहरुको बर्तमान अवस्था आदि सरसफाइ अनुसूचीमा उपलब्ध छन् । संस्थागत सरसफाइको अनुसूचिमा बिध्यालय तथा स्वास्थ संस्थाहरुको शौचालय तथा अन्य सरसफाइ सेवा सुबिधाहरुको बर्तमान अवस्थार मर्मत संभारको स्थिति बारेमा तथ्यांकहरु उपलब्ध छन् ।

सुविधाहरू	अनुसूची
खानेपानी आयोजनाहरु	Annex A
सरसफाइ संरचना, सेवा र सुबिधाहरु (सार्वजनिक शौचालयहरु)	Annex B
शैक्षिक संस्था (बिध्यालय आदी) का शौचालय तथा सरसफाइ सेवा	Annex C
स्वास्थ संस्थाहरुका शौचालय तथा सरसफाइ सेवा	Annex D
मानव मल-मुत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापन गतिविधि र संरचनाहरु	Annex E
ठोस फोहोर व्यवस्थापन गतिविधि र संरचनाहरु	Annex F
फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्र सहितको ढल सञ्चाल	Annex G

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

४.० योजना, प्रक्षेपण र लागत

यस खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनाको प्रमुख लक्ष्य सन् 2034 भित्र गाउँपालिकाका सवै क्षेत्र र वासिन्दाहरुमा खानेपानी र सरसफाइको सुरक्षित र सहज उपलब्धताका निम्ति योजनाबद्ध मार्गदर्शन प्रदान गर्नु हो । यस जानकी गाउँपालिकाले तयार पारेको यो खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनाको सोच र परिलक्ष्य पनि सोहि अनुरुप तय गरिऐको छ । यस योजनाको दूरदृष्टी सोच (Vision) गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने हरेक नागरिकका लागि सुरक्षित, पर्याप्त, सर्वसुलभ, स्विकार्य र किफायति खानेपानी तथा सरसफाइका सेवाहरु मार्फत जनस्वास्थ र जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु रहेको छ । यस योजनाले गाउँपालिकामा पारदर्शि, प्रविधिमैत्री र उपभोक्ता मैत्री खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छताका कार्यक्रमहरु संचालन गरि सन् 2034 सम्ममा मध्यम तथा उच्च स्तरको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा प्रदान गर्न सहयोग गर्नेछ ।

४.१. योजनाहरुको पहिचान

गाउँपालिकामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनाको लागि मोवाइल एप्समा आधारित योजना तर्जुमा औजार NWASH MIS को प्रयोग गरि तथ्यांक तथा सूचनाहरु संकलन गरिएको थियो । यो कम्पुटरमा आधारित 'इनबिल्ट योजना तर्जुमा औजार' ले गाउँपालिकाभरि सर्वेक्षण अवधिमा सर्वेक्षक वा गणकहरुले तथ्यांक संकलन गरि प्रविष्ट गरे अनुसार मौजुदा योजनाहरुको यथास्थिति र आउँदा बर्षहरुका लागि योजना तयार गर्दछ (१.५ हेर्नुहोस्) । १.५.२ मा वर्णन गरे अनुसार अगस्त २०, २०२० मा सरोकारवालाहरूको रणनीतिक योजना तर्जुमा कार्यशाला सम्पन्न भएको थियो । यो कार्यशालाले निम्न कृयाकलापहरु निर्धारण गर्यो ।

一. गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुसार खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण गरियो । जब खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तर्जुमा औजारमा प्राथमिकता तोकिन्छ, यसले स्वचालित रूपमा विस्तृत गतिविधिहरू र 2024-2034 सम्मको लागि यी गतिविधिहरू सम्पन्न गर्न वित्तीय आवश्यकता निर्धारण गर्दछ ।

二. विद्यालय र सार्वजनिक स्थानहरूको हकमा आवश्यकता अनुसारको (Desired) सेवा स्तर (उन्नत वा आधारभूत) तय गरियो ।

三. गाउँपालिकामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रको निम्न विषयमा क्षमताको आकलन गरियो; क) महसुल र शुल्क ख) स्व-लगानी ग) कर घ) हस्तान्तरण

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

ण. यस अवधिको लागि वित्तीय लगानीको अनुमान गरी र अपुग लगानीलाई पूर्ति गर्ने मार्गहरूको रूपमा व्यापार, सेयर, इक्विटी, बन्ड्सको मार्फत पूर्ति गर्ने गरि निर्धारण गरियो।

बिस्तृत अध्ययनका लागि खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना औजार (http://nwash.gov.np/dashboard) मा उपलब्ध छ ।

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय टुँगौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

४.१.१. नयाँ खानेपानी आयोजनाहरुको पहिचान र प्राथमिकता निर्धारण

समुदाय स्तरबाट माग भएका, लक्षित स्तरको खानेपानी सेवा पुर्याउन आवश्यक देखिएका र पहिचान भएका नयाँ खानेपानी आयोजनाहरुको दीर्घ सूचि (long-list) तयार गरि वडा र पालिका स्तरमा प्रस्तुत गरि प्राथमिकता निर्धारणको निर्धारित मापदण्डलाई पालन गरि सहभागितामूलक छलफलका आधारमा ती कार्वान्वियनमुखि आयोजनाहरुको प्राथमिकता कायम गरियो ।

प्राथमिकता निर्धारण सहित ती प्रस्तावित आयोजनाहरुलाई अति उच्च, उच्च, मध्यम र न्यून प्राथमिकता क्रम छुट्ट्याउन का लागि एक निस्चित सूचक र मापदण्ड सहितको मार्गदर्शन यहि खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना तयारिको सिलसिलामा नै तयार गरिएको थियो । सोही मार्गदर्शनको आधारमा यी सवै खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा, सुबिधा तथा संरचनाहरुको प्राथमिकता निर्धारण गरिएको थियो । प्राथमिकताका सूचकहरुमा विशेष गरि त्यसमा लाग्ने लागत, सेवा प्राप्त गर्ने जनसंख्याको विशेषता र गरिवि स्तर आदी रहेका छन ।

यसरी कायम भएको आयोजनाहरूको प्राथमिकताको सारांश तल दिइएको छ। प्रत्येक आयोजनाको प्राथमिकताको विस्तृत सूचि अन्तिम पाना मा हेर्न सकिने छ । अनुसूचीमा भएका हरेक आयोजनाहरुको प्राथमिक विवरणहरु जस्तै ती आयोजनाहरुको प्रस्तावित नाम, प्रस्तावित स्थल, सेवाको किसिम, सम्भावित लाभान्वित जनसंख्या र मोटामोटी लागत पनि त्यसमा हेर्न सकिन्छ ।

तालिका 41: आयोजनाहरुको प्राथमिकता

क्र.सं.	क्षेत्र	एकाइ	अति उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून	जम्मा
अ.	खानेपानी प्रणाली						
अ.१	हालका खानेपानी	सङ्ख्या	२	०	०	०	२

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

	आयोजना						
अ.२	नयाँ खानेपानी आयोजना	सङ्ख्या	०	०	०	०	०
अ.३	निर्माणाधिन खानेपानी आयोजना	सङ्ख्या	०	४	४	०	८
अ.४	हालका व्युवबेलहरू (उन्न प्राथमिकता)	%	०				०
आ.	सरसफाइ प्रणाली						
आ.१	हालका मौजुदा सरसफाइ कार्यक्रम	सङ्ख्या	०	०	०	०	०
आ.२	नयाँ सरसफाइ कार्यक्रम	सङ्ख्या	१	१	१	२	५
आ.३	सञ्चालन हुन गइरहेको सरसफाइ कार्यक्रम	सङ्ख्या	०	०	०	०	०
आ.४	घरायसी सरसफाइ-सुरक्षित चर्पी व्यवस्थापनको लागि योजना गरिएको वर्ष	वर्ष	५				
इ.	वर्गीकरण						
इ.१	उन्नत स्तरको वास सेवा सहितको विद्यालय	सङ्ख्या	०	०	०	०	०
इ.२	आधारभूत स्तरको वास सेवा सहितको विद्यालय	सङ्ख्या	११	८	१७	१६	५२
इ.३	जम्मा	सङ्ख्या	११	८	१७	१६	५२
ई.	वर्गीकरण						
ई.१	स्वास्थ्य संस्थाको सङ्ख्या	सङ्ख्या	३	३	२	२	१०
उ.	वर्गीकरण						
उ.१	सार्वजनिक स्थानहरूमा उन्नत स्तरको वास	सङ्ख्या	०	०	०	०	०

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

	सुबिधा						
उ.२	सार्वजनिक स्थानहरूमा आधारभूत स्तरको वास सुबिधा	सङ्ख्या	८	६	५	६	२५
उ.३	जम्मा	सङ्ख्या	८	६	५	६	२५

माथि दिइएको तालिकामा गाउँपालिका भरिको खानेपानी आयोजनाहरु, सरसफाइ आयोजनाहरु, विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा, स्वास्थ्य संस्था खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा र सार्वजनिक स्थानहरूमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व)को सुविधाहरुको प्राथमिकता निर्धारण चार तहमा गरिएको छ, जसमा अति उच्च, उच्च, मध्यम र न्यून छन । त्यसै गरि खानेपानी सेवा, सुबिधा र संरचनालाई पनि चार तहमा छुट्टयाइएको छ; जसमा हालका खानेपानी आयोजना, नयाँ खानेपानी आयोजना, निर्माणाधिन खानेपानी आयोजना र हालका ट्युवबेलहरू (उच्च प्राथमिकता) । यसबाट के बुझिन्छ भने सन् 2034 सम्ममा लक्षित उपलब्धि हासिल गर्नका निम्ति गाउँपालिकामा हाल मौजुदा संचालनमा भइरहेका २ वटा खानेपानी आयोजनाहरु मध्ये दुबै धेरै उच्च प्राथमिकता सहित मर्मत, पुनरुत्थान वा पुनर्निर्माण गर्नु जरुरी छ ।

हाल गाउँपालिका क्षेत्रभित्र निर्माणाधिन ८ वटा खानेपानी आयोजनाहरु मध्ये ८ लाई उच्च प्राथमिकता सहित पुरा गरिनु आवस्यक छ । यो क्रम र प्राथमिकताको आधारमा गाउँपालिकाले खानेपानी आयोजनाहरुमा लगानी गरेमा राष्ट्रले र गाउँपालिकाले तोकेको लक्ष्य सन् 2034 सम्म पुरा गर्न सकिन्छ । ट्युववेलहरुको हकमा सर्वेक्षणको क्रममा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र पत्ता लागेका ट्युववेलहरुलाई हालको लागि उच्च प्राथमिकता सहित सुधार गरि अल्प या मद्यम कालसम्मका लागि संचालन गरि सन् 2034 सम्ममा ती ट्युववेलहरु विस्थापन गरि पाइप वितरण प्रणालीमा नै ती क्षेत्रहरु जोडिने गरि योजना बनाइएको छ ।

४.१.२. नयाँ सरसफाइ आयोजनाहरुको पहिचान र प्राथमिकता निर्धारण

सरसफाइ आयोजना, सेवा र सुबिधाको क्षेत्रमा समुदाय स्तरको हाल स.चालित कुनै योजनाहरू छैन । सन् 2034 सम्मको सरसफाइ क्षेत्रको लक्ष्य पुरा गर्न ५ वटा नयाँ कार्यक्रमहरुको माग भएको छ, जसमध्ये १ वटा उच्च प्राथमिकतामा परेका छन् । घरायसी सरसफाइ तर्फ, सुरक्षित चर्पी व्यवस्थापनको लागि ३ बर्षको अवधि निर्धारण गरिएको छ जसको अर्थ उच्च प्राथमिकता सहित पहिलो ३ बर्षभित्र गाउँपालिका भरी सबै घरायसी

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

शौचालयहरु तोकिएको स्तरको निर्माण गरिने वा भइरहेका शौचालयहरुको स्तरोन्नति गरि सुरक्षित व्यवस्थापन गरिएको सरसफाइ स्तरमा पुर्याउने योजना गरिएको छ।

विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवाको लागि प्राथमिकता र सेवा स्तर तलको तालिकामा देखाइएको छ । गाउँपालिका भित्र रहेका ५२ विद्यालय शौचालयहरु मध्ये १७ लाई अति उच्च प्राथमिकता सहित उन्नत स्तरको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा लक्षित योजना वनाइएको छ । ती बिद्यालयको बिस्तृत विवरण बिध्यालयको नाम, ठेगाना सहित अनुसूचीमा राखिएको छ ।

त्यसै गरि स्वास्थ्य संस्थामा समुचित खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाको लागि ३ वटालाई धेरै उच्च प्राथमिकता, ३ वटालाई उच्च र २ वटालाई मद्यम प्राथमिकता क्रममा राखि योजना बनाइएको छ ।

सार्वजनिक स्थानहरूमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व)को सुविधा विशेष गरि सार्वजनिक शौचालयको निर्माण, मर्मत संभार, स्तरोन्नति र व्यवस्थापनका लागि प्राथमिकता क्रम माथि दिइएको तालिकामा निर्धारण गरिएको छ ।
यी सवै माथीका खानेपानी र सरसफाइका योजना र कार्यक्रमहरु गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा आयोजित रणनीतिक योजना तर्जुमा कार्यशालामा (१.५.२) भएका सहभागितामूलक छलफल द्वारा निर्णय भए अनुसारका हुन् । यी सवै प्रस्तावित आयोजनाहरुको प्राथमिकता तय भएअनुसार प्राथमिकता क्रमअनुसार तथ्याङ्क र सुचनाहरु खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना औजार (NWASH-MIS) मा प्रविष्ट गराइए पछि स्वचालित रूपमा योजना हरुको अवधि सहित सोहि योजना औजार (NWASH-MIS) ले यसको लागत गणना गरेको हो ।

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

४.१.३ प्राथमिकता अनुरुप आयोजना र क्रियाकलापहरूको वितरण योजना

यस खण्डले पूर्ण खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) कभरेज र सेवा स्तर सुधारको लागि आवस्यक पर्ने पूर्वाधारमा गाउँपालिकालाई आवश्यक पर्ने लगानी वितरणको प्रक्षेपण गर्दछ । गाउँपालिकालाई आवश्यक पर्ने लगानी सहित ती प्रस्तावित आयोजनाहरुले फाइदा पुर्याउने जनसङ्ख्या र गतिविधिहरूको अनुमान र वितरणलाई पनि यसले विश्लेषण गर्दछ । साथै यो खण्डमा विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, सार्वजनिक स्थान, ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन, ढल सञ्जाल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन गर्ने लगायतका अन्य वास क्रियाकलापहरुको पनि लगानी सहित लक्षित जनसंख्या, आवश्यक संरचना र गतिविधिको पनि प्रक्षेपण गरिएको छ ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

लगानीको प्रक्षेपण गर्दा हरेक आयोजनाहरुको निर्माण अथवा मर्मत-संभारको मात्र लगानी नभैकन आयोजनाहरुको पुरा जीवन-चक्र (Life-Cycle) भरीकै लागि लगानीको आवस्यकता यो खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजनाले गरेको छ । यसको मतलव हरेक आयोजना अथवा संरचनाहरु निर्माणका लागि आवश्यक लगानी, निर्माण सम्पन्न भए पश्चात त्यसको संचालन खर्च, मर्मत तथा संभार अथवा रखरखाव खर्च र अन्य व्यवस्थापन खर्चको समेत यसले लेखाजोखा गरेको छ ।

अनुसूची २ (अनुसूचि को फाइलमा) मा ' खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना औजार NWASH-MIS' मा प्रयोग गरिएको सो प्रक्षेपण देखाउँदछन् : प्राथमिकता अनुसार वजेट बाडफाड प्रतिशत

क. पुँजीगत खर्च वितरण

हाल सञ्चालनमा रहेका खानेपानी प्रणालीहरूको सेवा स्तर सुधार र नयाँ खानेपानी प्रणालीहरू निर्माण, संचालन र व्यवस्थापनको लागी हुने पुँजीगत खर्च वितरणको प्रक्षेपण;

माथी तालिकामा देखाइएको पुँजीगत खर्च वितरणको प्रक्षेपण अनुसार धेरै उच्च प्राथमिकतामा परेका खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा तथा पुर्वाधारका लागि निश्चित गरिएको पुँजी मध्य पहिलो वर्ष ०.१, दोश्रो वर्ष ०.४, तेश्रो वर्ष ०.४ र चौथो वर्ष ०.१ का दरले लगानी गर्नु उपयुक्त हुन्छ भन्ने देखिन्छ । यी प्रस्तावित आयोजनाहरु अति उच्च प्राथमिकतामा परेको हुनाले तुरुन्तै यसको सुरुवात गरिनुपर्छ भन्ने पनि यो तालिकाबाट बुझिन्छ । अति उच्च प्राथमिकताका पूर्वाधारमा लगानीको निश्चितता पछि तेश्रो वर्षबाट उच्च प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरुमा पुँजीको व्यवस्था गर्न सकिन्छ । त्यसै गरि मध्यम प्राथमिकतामा परेका आयोजनाहरु पाँचौ वर्षमा र निम्न प्राथमिकताका आयोजनाहरु आठौं वर्षमा सुरु गर्न सकिन्छ ।

ख. एक पटक मर्मतको खर्च वितरण

हाल सञ्चालनमा रहेका र नयाँ खानेपानी प्रणालीहरूको सेवा स्तर सुधारको लागि लागू हुने;

गाउँपालिका भरिका मौजुदा खानेपानी तथा भर्खरै बनेका नयाँ खानेपानी प्रणालीहरुमा आवस्यक मर्मत सुधार र सेवा स्तरोन्नति गर्ने काम पहिलो र दोश्रो वर्षभित्रै गरि सक्नु पर्ने माथिको तालिकाले देखाउँछ । यसका लागि छुट्ट्याइएको बजेट पहिलो र दोश्रो वर्षमा आधा आधा गरि खर्च गर्ने गरि यो योजना बनाइएको छ । यस्तो मर्मत तथा सेवा स्तरोन्नति एक पटक मात्र गरिने भएकोले अरु बाँकि बर्षमा यसको लागि लगानी व्यवस्था गर्नु पर्दैन ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

ग. पुँजीगत मर्मत खर्च वितरण

हाल सञ्चालनमा रहेका र नयाँ खानेपानी प्रणालीहरूको सेवा स्तर सुधारको लागि लागू हुने पुँजीगत मर्मत खर्च वितरण ;

माथी देखाइएको तालिकाले मौजुदा संचालित र नयाँ खानेपानी प्रणालीहरूको आबश्यक मर्मत सुधार तथा स्तरोन्नतिका लागि प्राथमिकता अनुसार आवश्यक पर्ने खर्च पहिलो र दोश्रो वर्ष भित्र गरि सक्ने गरि योजना गरिएको छ ।

घ. सञ्चालन खर्च वितरण

हाल संचालनमा रहेका मौजुदा खानेपानी र नयाँ खानेपानी प्रणालीहरुको दैनिक सेवा संचालनका लागि र आवश्यक सेवा स्तर सुधारको लागि लागू योजना गरिएको तालिका;

ङ. डिजाइन सुपरभिजन खर्च वितरण

हाल सञ्चलनमा रहेका र नयाँ खानेपानी प्रणालीहरूको डिजाइन, सुपरिवेक्षण तथा अन्य जरुरी सेवा का लागि आवश्यक पर्ने खर्चको वितरण तालिका;

४.१.४. उपलब्ध स्रोतहरूको लेखाजोखा

रणनीतिक योजना तर्जुमा कार्यशालाले (१.५.२) विस्तृत छलफल पछि गाउँपालिकाको आवश्यकता प्राथमिकीकरण गरेको थियो र 2024-2034 को लागि वित्तीय आवश्यकताको निर्धारण गरेको थियो । त्यो प्रकृयामा लागि लगानी क्षमताको लेखाजोखा भयो र गाउँपालिकासंग उपलब्ध स्रोतहरु पहिचान गरियो । उपलब्ध स्रोतहरु जुन महसुल र शुल्क, कर, स्व-लगानी तथा हस्तान्तरण आदि संभावित स्रोतहरुको लेखाजोखा पनि यस कार्यशालामा संगसंगै गरियो । यी सबै प्रकृया पुरा गरि गाउँपालिकासंग उपलब्ध स्रोतहरूले आवश्यक लागत पूर्ती नहुने देखिए पछि आवश्यक र उपलब्ध स्रोतको बिचको फरक (ग्याप) पूर्ती गर्न अन्य संभाब्य स्रोतहरुको खोजि गरि Bridging गरिनु आवश्यक देखियो ।

४.१.५. ग्यापको पूर्ति (Bridging the Gap)

माथि भनिए जस्तो गाउँपालिकासंग उपलब्ध स्रोतहरूले आवश्यक लागत पुरा नगर्ने देखिएको छैन तसर्थ अन्य श्रोतको हाल आवस्यकता देखिदैन । तर पछि आवश्यक र उपलब्ध स्रोतको बिचको फरक (ग्याप) देखियो भने,

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

पूर्ती गर्न रणनीतिक योजना तर्जुमा कार्यशालाले (१.५.२) अन्य संभाब्य स्रोतहरुको खोजि गरि तय गरेको व्यापार, शेयर, इक्विटी, बण्डको माध्यमबाट लगानी गरि ग्याप पूर्तिको माध्यमबाट Bridging गरिने निर्णय भयो ।

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय टुगौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

४.२. अनुमान सारांश (कभरेज)

तलको रेखाचित्र ४.१मा र अनुसूची ३ (अनुसूचि को फाइलमा) गाउँपालिकामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवाहरूको कभरेज र सेवा स्तर सुधारको सारांश देखाइएको छ । कभरेजको प्रगतिशील वृद्धि र सेवा स्तरको Ladder सुधार JMP को परिभाषामा आधारित छ । यस चित्रले सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित खानेपानी सेवा प्राप्त गर्ने जनसंख्या हरेक बर्ष बढ्दै जाने र आधारभूत र सीमित सेवा प्राप्त गर्ने जनसंख्या हरेक बर्ष घट्दै गइ अन्तिममा आधारभूत र सीमित सेवालाई सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित स्तरको सेवाले प्रतिस्थापन गर्नेछ । गाउँपालिका भित्रका सवै जनसङ्ख्यामा सन् 2034 सम्ममा सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित खानेपानी सेवा र सुबिधा उपलब्ध हुनेछ । सरसफाइ तर्फ अन्तिम लक्ष्य प्राप्त गर्न सन् 2034 पर्खनुपर्ने छैन, सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित खानेपानी सेवा र सुबिधा ३ बर्ष पछि नै सवैको लागि उपलब्ध हुनेछ । तल प्रस्तुत गरिएको तालिका 'कभरेजको सारांश'मा जानकी गाउँपालिकाको हरेक खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) गतिबिधिहरु द्वारा कहिले सम्म कति जनसंख्यालाई कभरेज प्रदान गर्छ भनि स्पष्ट देखिन्छ । जनसङ्ख्याको तीव्र वृद्धि भइरहे पनि हरेक बर्ष सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित सेवाको बृद्दि र आधारभूत र सीमित सेवामा कमी हुँदै गएको देखाउँछ । यसैले सन् 2034 सम्ममा सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित खानेपानी आपूर्ति सेवाहरूको पूर्ण कभरेज कसरि प्राप्त गर्न सकिन्छ भन्ने निश्चितता प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

खानेपानी सेवाको कभरेज र सेवा स्तर सुधार

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

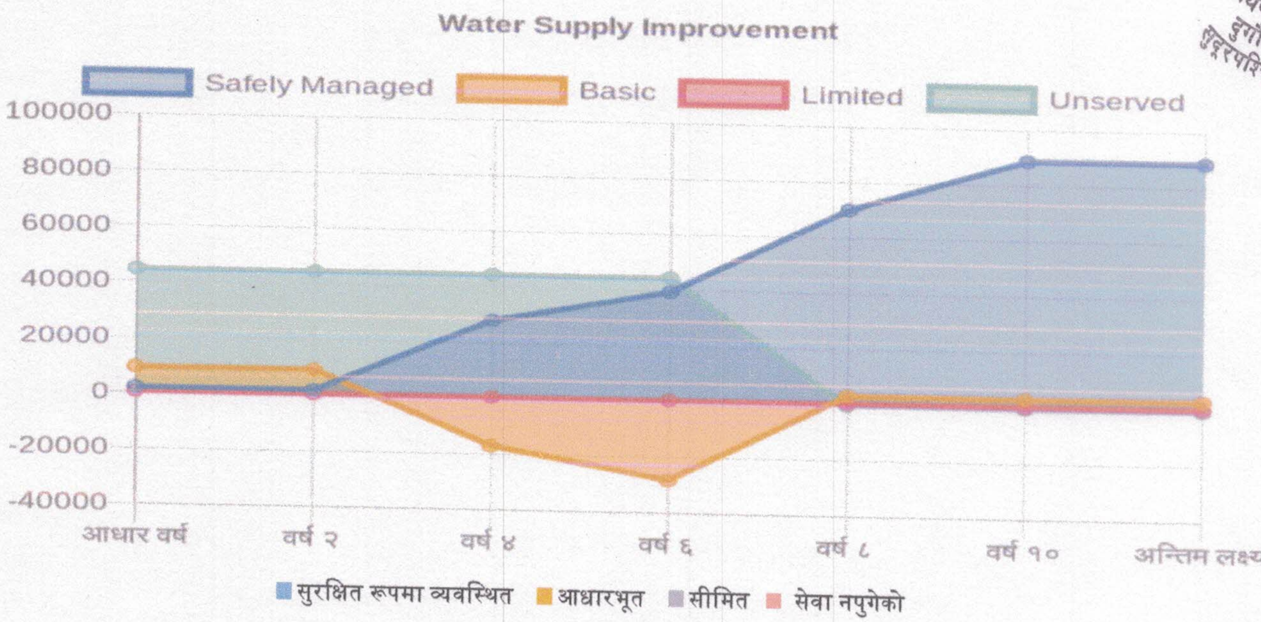

चित्र 4.1: खानेपानी सेवाको कभरेज र सेवा स्तर सुधार

त्यसै प्रकारले तलको रेखाचित्र ४.२ मा सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित सरसफाइको पहुँचमा वृद्धि र असुरक्षित रूपमा सरसफाइको अभ्यास गर्ने जनसङ्ख्या घट्दै गएको देखाएको छ। त्यसकारण, सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित सरसफाइको कभरेज प्राप्त गर्न सकिन्छ भन्ने निश्चितता पनि यसले प्रदान गर्दछ । सुचारूपना नभएका स्किमहरूको सुचारूपना पुनर्स्थापित गर्ने प्रावधानहरू पनि यसमा राखिएक छन्। सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित सेवाको लागि यो अपेक्षित कभरेज पूर्ण रूपमा सुचारूपना (Full- Functional) भएका स्किमहरुद्वारा हुनेछ ।

सरसफाइको सेवाको कभरेज र सेवा स्तर सुधार

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
टुगौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

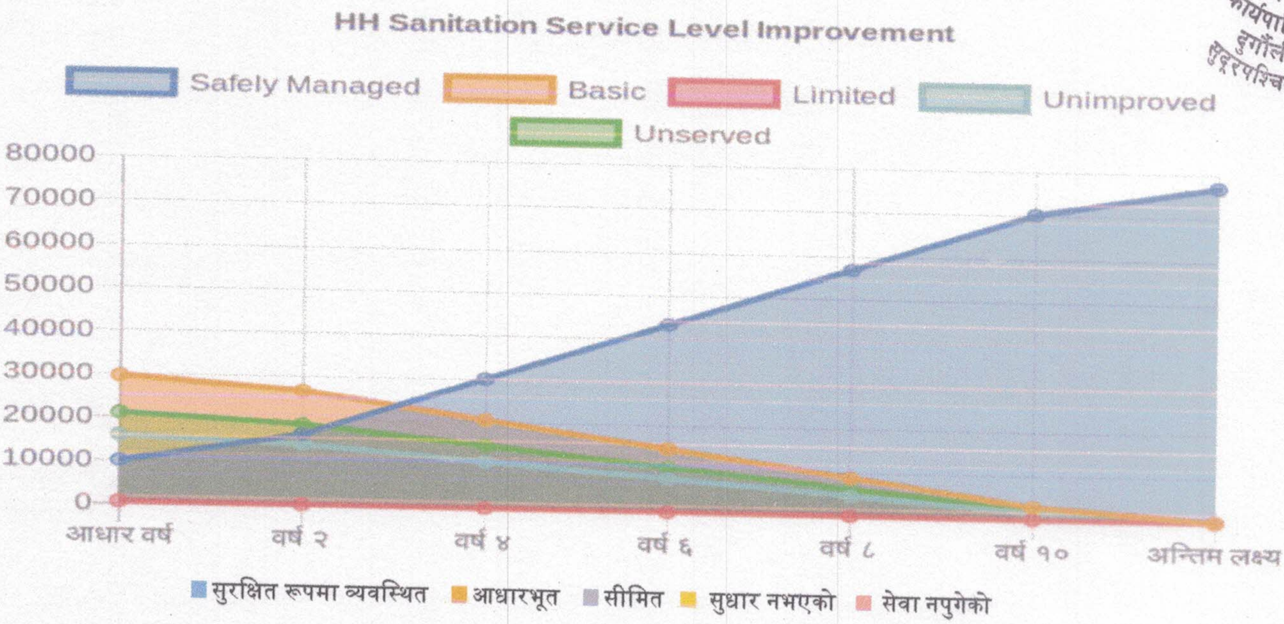

चित्र 42 : घरायसी सरसफाइको कभरेज र सेवा स्तर सुधार

यसरि योजना अवधि (2024-2034) मा योजना गरिएको जनसंख्याको कभरेजहरूमा आधारित भै खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना औजारले (NWASH MIS) कुल योजना लागत पनि तयार गरेको छ ।

४.३. लागत

यो खण्डले योजना गरे अनुरुपको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) कृयाकलाप र संरचनामा लगानीको लागि निम्न क्षेत्रको लागत अनुमानको व्याख्या गरेको छ ।

一) सम्पूर्ण घरधुरीमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) कभरेज

二) सेवा स्तर सुधार

三) विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू, स्वास्थ्य संस्थाहरूमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व)सुविधाहरू, सार्वजनिक स्थानहरूमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व)सुविधाहरू, ठोस फोहोर व्यवस्थापन, ढल सञ्जाल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्र आदि।

राष्ट्रिय स्तरमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रलाई राम्रोसँग बुझ्ने वित्तीय नीति विकास र कार्यान्वयनका लागि महत्वपूर्ण छ भन्ने साझा सहमति छ । हालको कोषको अझ राम्रो र न्यायसङ्गत उपयोगलाई

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

प्रोत्साहित गर्न र थप वित्तलाई आकर्षित गर्न यो अति महत्त्वपूर्ण छ । यसमा प्रस्तुत गरिएको जानकी गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रमा लगानि गर्नु पर्ने लागत अनुमान यसै अनुरुप तयार गरिएको हो । माथि ४.२ मा व्याख्या गरिएको जनसंख्याको कभरेज सारांशको आधारमा लागत अनुमानको बिस्तृत विवरण ४.३.२ को तालिकामा हेर्न सकिन्छ ।

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

४.३.१. लागत अनुमानको पद्धति

सन् 2034 सम्ममा गाउँपालिकाभरि खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रमा सुरक्षित रुपले, व्यवस्थित गरिएको सेवा प्रदान गर्ने लक्ष्य सहित, आवश्यक सुचना र तथ्यांकहरु NWASH MIS मा प्रविष्ट गरेपछि, स्वचालित रुपमा त्यो लक्ष्य प्राप्त गर्न हरेक क्षेत्रमा कहिले के कति लगानि आवश्यक पर्छ सो को लागत अनुमान यो पद्धतिले प्रदान गरेको छ । यसले गाउँपालिकालाई मुख्य दुई प्रश्नहरूको उत्तर दिन सक्षम बनाउँछ ।

- खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रमा जम्मा कति खर्च कहिले कहिले आवस्यक छ?
- कसरी विभिन्न खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा कृयाकलाप र पूर्वाधारहरुमा खर्च तथा लगानी वितरण गरिएका छन्?

लागत अनुमान विधिले हालको तथा हरेक बर्षको प्रक्षेपित जनसङ्ख्या, वास सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक प्रविधिहरू र दिगो वास सेवासँग सम्बन्धित प्रविधिहरूमा आधारित रहि लागतको अनुमान प्रस्तुत गरेको छ । यसबाट गाउँपालिकालाई दिगो वास सेवा र पूर्वाधारमा योजना अनुरुप बजेट वितरण गर्न सहयोग मिल्नेछ । लागत अनुमानको गणना गर्दा 'जीवन-चक्र लागत विधि' को आधारमा गरिएको छ; जसले गाउँपालिकालाई दिगो खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवा प्रवाहको लागि हरेक खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) अवयवहरूको पुँजीगत खर्च, सञ्चालन खर्च, पुँजीगत मर्मत खर्च, र सोझै सहयोग खर्चको छुट्टा छुट्टै लागत अनुमान प्रदान गर्दछ । ती लागत अवयवहरू यस प्रकार रहेका छन् ।

- **पुँजीगत खर्च** – नयाँ खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) प्रणालीहरूको लागि पूर्ण संरचना निर्माण र हालको प्रणालीहरूको लागि सेवा सुधार लागत पुँजीगत खर्च भित्र गर्दछ ।
- **पुँजीगत मर्मत खर्च** – मौजुदा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) प्रणाली तथा सम्पत्तिहरूको प्रतिस्थापन वा पुनर्स्थापनाको लागत यसभित्र पर्दछ । यसले मुख्य मर्मत क्रियाकलापहरूलाई समेट्छ ।
- **सञ्चालन तथा मर्मत खर्च** – संचालित आयोजनाहरुको दैनिक सञ्चालन र सानो मर्मत खर्चको लागतलाई समेट्छ ।
- **सोझै सहयोग खर्च** – यस भित्र सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक सहयोग; जसमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, प्राविधिक सहयोग, व्याकस्टोपिङ, क्षमता अभिवृद्धि, औजार तथा जगेडा सामग्रीहरूको सहयोग लागत पर्छन् ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

पुंजीगत खर्च तर्फको प्रति एकाइ लागत तलको तालिका ४.२ मा दिइएको छ र यो लागत एकाइ खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागको ISAU को प्रकाशित प्रतिवेदनबाट साभार गरिएको हो । सञ्चालन तथा मर्मत खर्चको औसत लागत तलको तालिका ४.२ मा दिइएको छ र यो सञ्चालन औसत खानेपानी मन्त्रालयको SEIU को प्रकाशित प्रतिवेदनबाट साभार गरिएको हो ।

'मर्मत वातावरण'को अवधारणाले मौजुदा आयोजनाहरुको सुचारुपन र दिगोपनको अवस्था NWASH MIS ले दर्शाए बमोजिम लेखाजोखा गरि भविष्यमा जब आयोजना अथवा स्किमहरूको आयु वृद्धि हुँदै जान्छ त्यसबेला पुंजीगत खर्चको % को आधारमा मर्मत खर्चको आवश्यकता निर्धारण गर्छ । यो अवधारणा Welthungerhilfe, Nepal ले ईच्छाकामना गाउँपालिकामा गरेको Life-Cycle Cost Analysis (LCCA) अध्ययनबाट साभार गरिएको हो ।

मर्मत वातावरण: स्थानीय सरकारको हरेक योजनाहरु बिभिन्न किसिमका तत्वहरु (जसलाई 'योजना पारिस्थितिकीय प्रणाली' भनिन्छ) बाट प्रभावित हुने गर्छन्; जस्तै योजना/आयोजनाहरुको आयु (वा डिजाइन अवधि मध्ये सो योजनाले कति अवधि पार गरि सकेको छ), उपभोक्ता संस्थाको व्यवस्थापन क्षमता, खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सेवातर्फ गाउँपालिकाको नीति आदी । यी सबैको समुच्च अवस्था 'मर्मत वातावरण' हो ।

माथि भनिएजस्तो तत्वहरुको प्रभावको नतिजा ती योजना/आयोजनाहरुमा पर्ने पुंजीगत खर्चको आवश्यकताको हो । गाउँपालिकाभित्रका योजनाहरूलाई यस पुंजीगत खर्च आवश्यकतामा ल्याउने अवस्थालाई 'मर्मत वातावरण' भनिएको छ । मर्मत वातावरण एक योजना औजार रुपमा प्रयोग भएको छ जसले सर्वेक्षण तथ्यांक तथा सूचनाहरुको विश्लेषण गरि मर्मतको एउटा योजना बनाउँछ ।

मर्मत शर्त गाउँपालिकाभित्रको योजनाहरुमा खर्च गरिएको वित्तीय व्ययको % को हिसाबले देखाइएको छ । यो अनुमान गरिएको छ कि नयाँ स्किममा पनि (एक निश्चित वर्ष पछि) यही नीति लागू हुनेछ (पुंजीगत मर्मत खर्चको %) । यो हालको योजनाको अवस्थाको आधारमा गणना गरिन्छ र आयोजनाको आयु वा डिजाइन अवधि मध्ये आयोजनाले कति अवधि पुरा गरि सक्यो त्यस्को आधारमा नयाँ योजनामा सामान्यीकरण (Extrapolated) गरिन्छ ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

—) खानेपानी सेवाको लागत

सन् 2034 सम्ममा गाउँपालिकामा सुधारिएको खानेपानी सेवामा सबैको पहुँच प्राप्त गर्न लाग्ने लागतहरू यस अन्तर्गत अनुमान गरिएको छ । सो लागत अनुमान गर्दा वर्तमान सेवा कभरेज, लक्षित कभरेज र लक्ष्य प्राप्त गर्नका लागि प्रयोग गरिने प्रविधिहरूको एकाइ लागतलाई ध्यानमा राखिएको छ । लागत प्रक्षेपण वार्षिक आधारमा 2024-2034को लागि गरिएको छ ।

तल तालिका ४.२मा प्रस्तुत गरिएको प्रति एकाइ लागत गुणस्तरीय खानेपानी आपूर्तिको प्रविधि तथा सेवा स्तर को आधारमा तयार गरिएको छ ।

=) सरसफाइ सेवाको लागत

सरसफाइ सेवाहरूको लागि तल तालिका ४.२मा एउटै लागत खाकाको प्रयोग गरिएको छ । लागतको आधार विभिन्न प्रविधिहरूको मिश्रित विकल्पको माध्यमबाट या त आधारभूत वा सुरक्षित रूपले व्यवस्थित गरिएको सरसफाइ सेवाहरू सबैको पहुँचमा पुऱ्याउने किसिमले प्रक्षेपण गरिएको छ। सरसफाइ प्रविधिहरूको विकल्पहरूमा Water Closet र सेप्टिक ट्याङ्क सहितको पोअर फ्लस र सुधारिएको खाल्डे चर्पीहरू समावेश गरिएको छ ।

≡) पूर्ण कभरेज प्राप्त गर्न जम्मा लागत

सन् 2034 सम्म सबैका लागि आधारभूत खानेपानी र सरसफाइ सेवाहरूको लागि पहुँचको सुनिश्चितता देखाउँछ । तल तालिका ४.२मा लगानी (पुँजीगत), पुँजीगत मर्मत र सोझै सहयोग लागत समावेश गरिएको छ । सरसफाइको लागि लगानी लागत मुख्य गरेर उपभोक्ताहरूको या त सरसफाइ सेवाहरूको पहुँच वा सेवाको स्तर सुधार गरी सरसफाइ शृङ्खलामा वृद्धि गर्नको लागि हुने छ ।

यो प्रक्षेपण मुख्य गरेर खानेपानी र सरसफाइमा केन्द्रित रहेको छ । यसले खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सबैको पहुँचमा पुऱ्याउँनको लागि संरचनागत विकास, पुँजीगत मर्मत र सोझै सहयोग लागतलाई समेट्दछ। संस्थागत खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व)को लागि पनि यसै आधारमा यहाँ लागत विश्लेषण प्रक्षेपण गरिएको छ ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

४.३.२. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) योजना लागतको सारांश

तलको विस्तृत तालिकामा निम्न क्षेत्रको सारांश लागत अनुमान दिइएको छ ।

क) खानेपानी (पाइप र ट्युवबेल)

ख) सरसफाइ र स्वच्छता (घरायसी सरसफाइ, ठोस फोहोर व्यवस्थापन, मानव मल-मुत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापन, ढल सञ्चाल सहितको फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्र समेत)

ग) विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू

घ) स्वास्थ्य संस्थामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू

ङ) सार्वजनिक स्थानहरूमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) सुविधाहरू

खर्च तर्फ यसले निम्न अनुमानित लागत खर्च प्रदान गर्छ ।

क) पुँजीगत खर्च

ख) पुँजीगत मर्मत खर्च

ग) सञ्चालन खर्च

घ) सोझै खर्च ।

यहाँ % ले १० वर्षमा जम्मा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) लागतको अंश बताउँछ ।

खर्चको प्रकारको अनुसार खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) को लागत

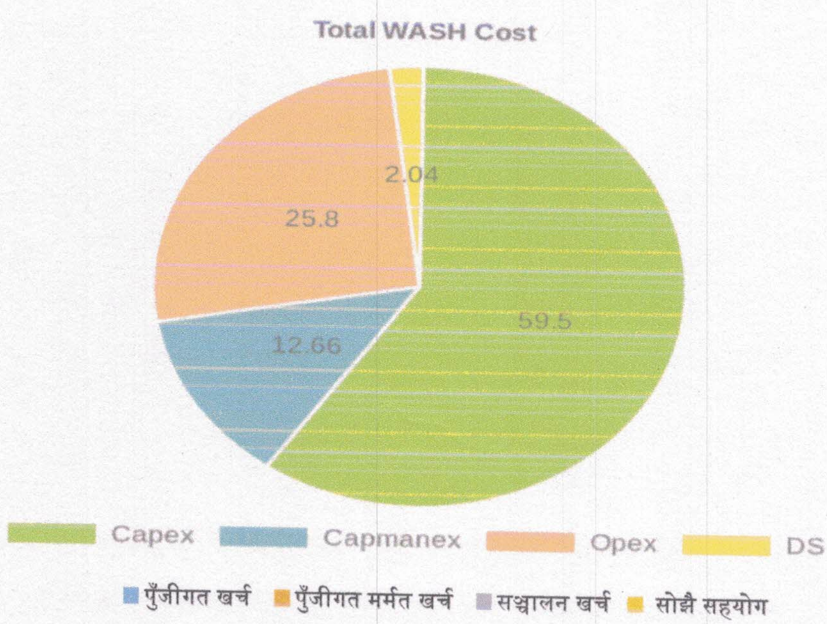

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

गाउँ जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

चित्र ४.३: खर्चको प्रकारको अनुसार खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता ( )को लागत

क्षेत्रगत खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व)को लागत

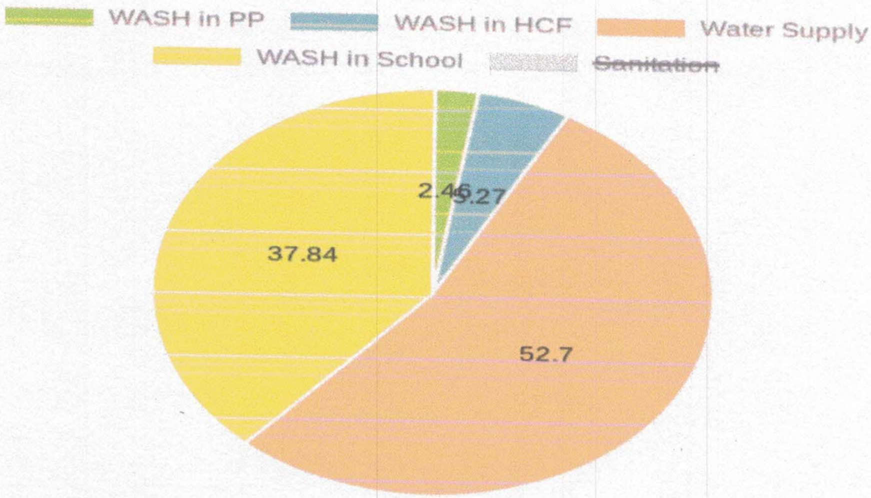

■ खानेपानी ■ सरसफाइ तथा स्वच्छता ■ विद्यालयमा खासस्व सुविधा ■ स्वास्थ्य संस्थामा खासस्व सुविधा ■ सार्वजनिक स्थानमा खासस्व सुविधा

चित्र 44: खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व)को लागत

यो पाइ चार्टमा सन् 2024-2034 सम्मको समयावधिको लागि पूर्ण कभरेज र सेवा स्तर सुधारको लागि आवश्यक लागत दिइएको छ । पहिलो चार्टमा क्षेत्रगत खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) को लागत दिइएको छ भने दोस्रो चार्टमा खर्चको प्रकारको लागत दिइएको (जस्तै: पुँजीगत, पुँजीगत मर्मत खर्च आदि) छ ।

तलको बार चार्टमा सन् 2024-2034 सम्मको आवश्यक वार्षिक लागत दिइएको छ ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

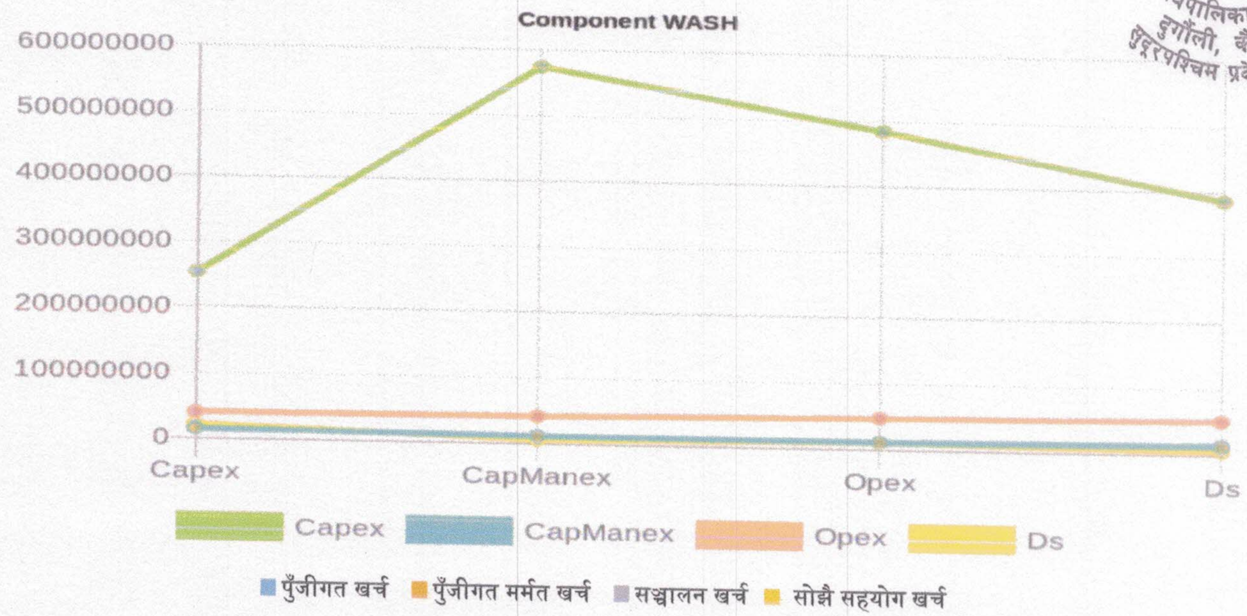

चित्र 45: बर्षे खर्चको प्रकारको अनुसार खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व)को लागत

१० बर्षे खर्चको प्रकारको अनुसार खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व)को लागत

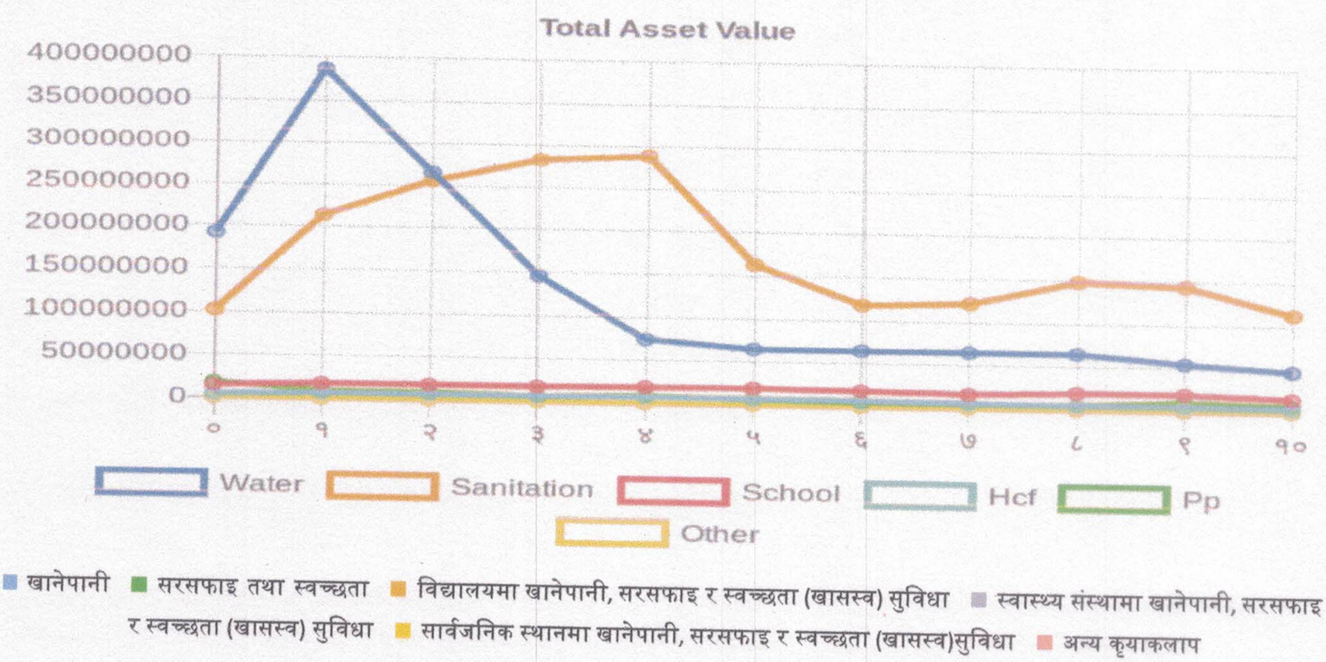

चित्र 4.6: , सरसफाइ र स्वच्छता (वासको लागत १० बर्ष योजना को आधार)

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

तालिका 42: खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) सेवाद्वारा लागत कभरेजको सारांश

क्र. सं.	विवरण	वर्ष ०		वर्ष १		वर्ष २		वर्ष ३		वर्ष ४		वर्ष ५	
		ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा
क	खानेपानी												
१	पुंजीगत खर्च	१८२२५६८७५	४.९९	३७३३९७७२५	१०.२२	२५६०९४१५०	७.०१	१३६७७१००	३.७५	३४६३००००	०.९५	०	०
२	पुंजीगत मर्मत खर्च	२७९५९६	०.०१	२५८५७१	०.०१	१४६७४०९	०.०४	१९९२२४१	०.०५	२०८१७५२७	०.५७	३४०६०३१३	०.९३
३	सञ्चालन खर्च	२६०५०००	०.०७	२६०५०००	०.०७	३६८७९१६	०.१	४१५१६८०	०.११	१७४७०७३०.७३	०.४८	३११७१३४२.२५	०.८५
४	सोझै सहयोग	१४७८०६००	०.४	१३५४३६८	०.०४	६५४४३२	०.०२	११५०८००	०.०३	१०३०८००	०.०३	५५०८००	०.०२
	जम्मा	१९९९२२०७१	५.४७	३७७६१५६६४	१०.३४	२६१९०३९०७	७.१७	१४४०६५७२१	३.९४	७३९४९०५७.७३	२.०२	६५७८२४५.५.२५	१.८
ख	सरसफाइ तथा स्वच्छता												
१	पुंजीगत खर्च	६१०३७९७०	१.६७	१६३९७०९४०	४.४९	१९३८९५९४०	५.३१	२२०८२८४४०	६.०५	२०३००१५४०	५.५६	८२४९७८७०	२.२६
२	पुंजीगत मर्मत खर्च	४४८९९८४	०.१२	५३९७६३२.२४	०.१५	७२१२९२८.७२	०.२	९०२८२२५.२	०.२५	१८२५८९३६.६९	०.५	२००७४२३३.१७	०.५५
३	सञ्चालन खर्च	३०३६२०४०	०.८३	३१४१२४०८	०.८६	३३५१३१४४	०.९२	३५६१३८८०	०.९८	४७७६९४१६	१.३१	४९८७०१५२	१.३७
४	सोझै सहयोग	४८९४३४०	०.१३	६७४८४०	०.०२	६६८९८४०	०.१८	८८९८४०	०.०२	१३७३९६०	०.०४	९३४८४०	०.०३
	जम्मा	१००७८४३३४	२.७६	२०१४५५८२०.२४	२.७६	२४१३१११८५२.७२	२.७६	२६६३६०३८५.२	२.७६	२७०४०३८५२.६९	२.७६	१५३३७७०९५.१७	२.७६
ग	विद्यालयमा वास सुविधाहरू (कम्पोनेन्ट स्तरमा लागत)												
१	पुंजीगत खर्च	६६६०००	०.०२	२६६४०००	०.०७	३२१६०००	०.०९	२८७४०००	०.०८	३३१३५००	०.०९	४९७४०००	०.१४
२	पुंजीगत मर्मत	२६५७४६३	०.०७	२६५७४६३	०.०७	२३५५२१३	०.०६	२३५५२१३	०.०६	३०१९८७०.	०.०८	३०१९८७०.	०.०८

गाउँ जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

	खर्च									४		४	
३	सञ्चालन खर्च	९५८५७२९	०.२६	९५८५७२९	०.२६	९५८५७२९	०.२६	९५८५७२९	०.२६	९७५८७२०	०.२७	९७५८७२०	०.२७
४	सोझै सहयोग	१६५८८००	०.०५	२३८४८००	०.०७	२१८६८००	०.०६	२७८०८००	०.०८	२७१४८००	०.०७	१६५८८००	०.०५
	जम्मा	१४५६७९९२	०.४	१७२९१९९२	०.४७	१७३४३७४२	०.४७	१७५९५७४२	०.४८	१८८०६८९०.४	०.५१	१९४११३९०.४	०.५३
घ	स्वास्थ्य संस्थाहरूमा वास सुविधाहरू (कम्पोनेन्ट स्तरमा)												
१	पुँजीगत खर्च	६४२६००	०.०२	२५७०४००	०.०७	३१८८०५०	०.०९	३११३२००	०.०९	३०३२०००	०.०८	२८६३२५०	०.०८
२	पुँजीगत मर्मत खर्च	१०६३३१२	०.०३	१०६३३१२	०.०३	६१५५६२	०.०२	६१५५६२	०.०२	१७६२५४६.६४	०.०५	१७६२५४६.६४	०.०५
३	सञ्चालन खर्च	२१३५१९३	०.०६	२१३५१९३	०.०६	२१३५१९३	०.०६	२१३५१९३	०.०६	२२७७२४३	०.०६	२२७७२४३	०.०६
४	सोझै सहयोग	१८७०००	०.०१	४६७५००	०.०१	४६७५००	०.०१	३७४०००	०.०१	३७४०००	०.०१	१८७०००	०.०१
	जम्मा	४०२८१०५	०.११	६२३६४०५	०.१७	६४०६३०५	०.१८	६२३७९५५	०.१७	७४४५७८९.६४	०.२	७०९००३९.६४	०.१९
ङ	सार्वजनिक स्थानहरूमा वास सुविधाहरू (कम्पोनेन्ट स्तरमा लागत)												
१	पुँजीगत खर्च	७२६६०००	०.२	३११४०००	०.०९	५५३००००	०.१५	२३७००००	०.०६	४४२४०००	०.१२	१८९६०००	०.०५
२	पुँजीगत मर्मत खर्च	८७८६७४०.४	०.२४	३९५३१४०.४	०.११	५६२९४३.६	०.०२	५६२९४३.६	०.०२	७४१७९९.६	०.०२	७४१७९९.६	०.०२
३	सञ्चालन खर्च	१४३९८५६	०.०४	१४३९८५६	०.०४	२४२९७५७	०.०७	२४२९७५७	०.०७	३१७९६८२	०.०९	३१७९६८२	०.०९
४	सोझै सहयोग	२४५०००	०.०१	६३००००	०.०२	२९७०००	०.०१	५७२०००	०.०२	४३२०००	०.०१	६५२०००	०.०२
५	जम्मा	१७७३७५९६.४	०.४९	९१३६९९६.४	०.२५	८८१९७००.६	०.२४	५९३४७००.६	०.१६	८७७७४८१.६	०.२४	६४६९४८१.६	०.१८
च१	गाउँपालिकामा जम्मा वास लागत (कम्पोनेन्ट स्तरमा)												
१	पुँजीगत खर्च	२५१८६९४४५	६.९	५४५७१७०६५	१४.९४	४६१९२४१४०	१२.६५	३६५९५६६४०	१०.०२	२४८४०१०४०	६.८	९२२३१११२०	२.५३
२	पुँजीगत मर्मत खर्च	१७२७७०९५.४	०.४७	१३३३०११८.६४	०.३७	१२२१४०५६.३२	०.३३	१४५५४१८४.८	०.४	४४६००६८०.३३	१.२२	५९६५८७६२.८१	१.६३
३	सञ्चालन खर्च	४६१२७८१८	१.२६	४७१७८१८६	१.२९	५१३५१७३९	१.४१	५३९१६२३९	१.४८	८०४५५७९१.७३	२.२	९६२५७१३९.२५	२.६४
४	सोझै सहयोग	२१७६५७४	०.६	५५११५०८	०.१५	१०२९५५७	०.२८	५७६७४४०	०.१६	५९२५५६०	०.१६	३९८३४४०	०.११

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

गाउँ. जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

		०				२							
	जम्मा	३३७०४००९८.४	९.२३	६११७३६८७७.६४	१६.७५	५३५७८५५०७.३२	१४.६७	४४०१९४५०३.८	१२.०५	३७९३८३०७२.०६	१०.३९	२५२१३०४६२.०६	६.९
च२	गाउँपालिकामा जम्मा वास लागत (क्षेत्रगत)												
१	खानेपानी	१९९९२२०७१	५.४७	३७७६१५६६४	१०.३४	२६१९०३९०७	७.१७	१४४०६५७२१	३.९४	७३९४९०५७.७३	२.०२	६५७८२४५५.२५	१.८
२	सरसफाइ तथा स्वच्छता	१००७८४३३४	२.७६	२०१४५५८२०.२४	५.५२	२४१३१११८५२.७२	६.६१	२६६३६०३८५.२	७.२९	२७०४०३८५२.६९	७.४	१५३३७७०९५.१७	४.२
३	विद्यालयमा वास	१४५६७९९२	०.४	१७२९११९२	०.४७	१७३४३७४२	०.४७	१७५९५७४२	०.४८	१८८०६८९०.४	०.५१	१९४११३९०.४	०.५३
४	स्वास्थ्य संस्थामा वास	४०२८१०५	०.११	६२३६४०५	०.१७	६४०६३०५	०.१८	६२३७९५५	०.१७	७४४५७८९.६४	०.२	७०९००३९.६४	०.१९
५	सार्वजनिक स्थानहरूमा वास	१७७३७५९६.४	०.४९	९१३६९९६.४	०.२५	८८१९७००.६	०.२४	५९३४७००.६	०.१६	८७७७४८१.६	०.२४	६४६९४८१.६	०.१८
	जम्मा	३३७०४००९८.४	%	६११७३६८७७.६४	%	५३५७८५५०७.३२०००००५	%	४४०१९४५०३.८	%	३७९३८३०७२.०६	%	२५२१३०४६२.०५९९९९९७	%

क्र.सं.	विवरण	वर्ष ६		वर्ष ७		वर्ष ८		वर्ष ९		वर्ष १०		जम्मा १० वर्षको लागि	
		ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा	ने. रु.	% जम्मा
क	खानेपानी												
१	पुंजीगत खर्च	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	९८३१४९७५०	२६.९२
२	पुंजीगत मर्मत खर्च	३४०६०३१३	०.९३	३४१२४२०८	०.९३	३४१२४२०८	०.९३	२३४८८४५३	०.६४	१६००६६५३	०.४४	२००६७९४९२	५.४९
३	सञ्चालन खर्च	३११७१३४	०.८५	३११७१३४	०.८५	३११७१३४	०.८५	३११७१३४	०.८५	३११७१३४	०.८५	२१७५४८३	५.९६

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

		२.२५		२.२५		२.२५		२.२५		२.२५		८०.२३	
४	सोझै सहयोग	५५०८००	०.०२	५५०८००	०.०२	५५०८००	०.०२	५५०८००	०.०२	५५०८००	०.०२	२२२७५८००	०.६१
	जम्मा	६५७८२४५५.२५	१.८	६५८४६३५०.२५	१.८	६५८४६३५०.२५	१.८	५५२१०५९५.२५	१.५१	४७७२८७९५.२५	१.३१	१४२३६५३४२२.२३	३८.९८
ख	सरसफाइ तथा स्वच्छता												
१	पुंजीगत खर्च	१२४८२४००	०.३४	१३७२६३००	०.३८	४२४२२८००	१.१६	४२४२२८००	१.१६	१०६०५७००	०.२९	१०४६८९२७००	२८.६७
२	पुंजीगत मर्मत खर्च	३१५७५३३१.४१	०.८६	३१५७५३३१.४१	०.८६	३२०५५९०३.४१	०.८८	२७८६६४०३.४१	०.७६	२७८६६४०३.४१	०.७६	२१५४०१३१३.०६	५.९
३	सञ्चालन खर्च	७३३६५९०८	२.०१	७३३६५९०८	२.०१	७३३६५९०८	२.०१	७३३६५९०८	२.०१	७३३६५९०८	२.०१	५९५३७०५८०	१६.३
४	सोझै सहयोग	७६४८४०	०.०२	३१६०९८०	०.०९	८०९८४०	०.०२	८०९८४०	०.०२	१२३९८४०	०.०३	२२२४३००००	०.६१
	जम्मा	११८१८८४७९.४१	३.२४	१२१८२८५१९.४१	३.३४	१४८६५४४५१.४१	४.०७	१४४४६४९५१.४१	३.९६	११३०७७८५१.४१	३.१	१८७९९०७५९३.०६	५१.४८
ग	विद्यालयमा वास सुविधाहरू (कम्पोनेन्ट स्तरमा लागत)												
१	पुंजीगत खर्च	४४२२०००	०.१२	२५२१५००	०.०७	५६६४०००	०.१६	५६६४०००	०.१६	१४१६०००	०.०४	३७३९५००००	१.०२
२	पुंजीगत मर्मत खर्च	२२८४९६८.२	०.०६	२२८४९६८.२	०.०६	२१२४००३.४	०.०६	२१२४००३.४	०.०६	२१२४००३.४	०.०६	२७००७०३९.४	०.७४
३	सञ्चालन खर्च	९८७५१७५	०.२७	९८७५१७५	०.२७	१०१६६६५५	०.२८	१०१६६६५५	०.२८	१०१६६६५५	०.२८	१०८११०६७१	२.९६
४	सोझै सहयोग	१६५८८००	०.०५	१६५८८००	०.०५	१६५८८००	०.०५	१६५८८००	०.०५	१६५८८००	०.०५	२१६७८८००	०.५९
	जम्मा	१८२४०९४३.२	०.५	१६३४०४४३.२	०.४५	१९६१३४५८.४	०.५४	१९६१३४५८.४	०.५४	१५३६५४५८.४	०.४२	१९४१९१५१०.४	५.३२
घ	स्वास्थ्य संस्थाहरूमा वास सुविधाहरू (कम्पोनेन्ट स्तरमा)												
१	पुंजीगत खर्च	२२४५६००	०.०६	८८९१५०	०.०२	१३११०००	०.०४	१३११०००	०.०४	३२७७५०	०.०१	२१४९४००००	०.५९

गाउँ जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

२	पुँजीगत मर्मत खर्च	२१३१८८२.६	०.०६	२१३१८८२.६	०.०६	८७९७३३.५६	०.०२	८७९७३३.५६	०.०२	८७९७३३.५६	०.०२	१३७८५८०७.१६	०.३८
३	सञ्चालन खर्च	२३७९५७३	०.०७	२३७९५७३	०.०७	२४७५०७३	०.०७	२४७५०७३	०.०७	२४७५०७३	०.०७	२५२७९६२३	०.६९
४	सोझै सहयोग	१८७०००	०.०१	१८७०००	०.०१	१८७०००	०.०१	१८७०००	०.०१	१८७०००	०.०१	२९९२०००	०.०८
५	जम्मा	६९४४०५५.६	०.१९	५५८७६०५.६	०.१५	४८५२८०६.५६	०.१३	४८५२८०६.५६	०.१३	३८६९५५६.५६	०.११	६३५५१४३०.१६	१.७४
ङ	सार्वजनिक स्थानहरूमा वास सुविधाहरू (कम्पोनेन्ट स्तरमा लागत)												
१	पुँजीगत खर्च	०	०	०	०	०	०	५३२००००	०.१५	२२८००००	०.०६	३२२०००००	०.८८
२	पुँजीगत मर्मत खर्च	८८४८८४.४	०.०२	८८४८८४.४	०.०२	८८४८८४.४	०.०२	८८४८८४.४	०.०२	८८४८८४.४	०.०२	१९७७३७८९.२	०.५४
३	सञ्चालन खर्च	३७७९६२२	०.१	३७७९६२२	०.१	३७७९६२२	०.१	३७७९६२२	०.१	३७७९६२२	०.१	३२९९६७००	०.९
४	सोझै सहयोग	५४००००	०.०१	५४००००	०.०१	५४००००	०.०१	५४००००	०.०१	८१५०००	०.०२	५८०३०००	०.१६
५	जम्मा	५२०४५०६.४	०.१४	५२०४५०६.४	०.१४	५२०४५०६.४	०.१४	१०५२४५०६.४	०.२९	७७५९५०६.४	०.२१	१०७७३४८९.२	२.४९
च१	गाउँपालिकामा जम्मा वास लागत (कम्पोनेन्ट स्तरमा)												
१	पुँजीगत खर्च	१९१५००००	०.५२	१७१३६९५०	०.४७	४९३९७८००	१.३५	५४७१७८००	१.५	१४६२९४५०	०.४	२१२११३१४५०	५८.०८
२	पुँजीगत मर्मत खर्च	७०९३७३७९.६१	१.९४	७१००१२७४.६१	१.९४	७००६८७३२.७७	१.९२	५५२४३४७७.७७	१.५१	४७७६१६७७.७७	१.३१	४७६६४७४४०.८२	१३.०५
३	सञ्चालन खर्च	१२०५७१६२०.२५	३.३	१२०५७१६२०.२५	३.३	१२०९५८६००.२५	३.३१	१२०९५८६००.२५	३.३१	१२०९५८६००.२५	३.३१	९७९३०५९५४.२३	२६.८२
४	सोझै सहयोग	३७०१४४०	०.१	६०९७५८०	०.१७	३७४६४४०	०.१	३७४६४४०	०.१	४४५१४४०	०.१२	७४९९२६००	२.०५
	जम्मा	२१४३६०४३९.८६	५.८७	२१४८०७४२४.८६	५.८८	२४४१७१५७३.०२	६.६९	२३४६६६३१८.०२	६.४३	१८७८०११६८.०२	५.१४	३६५२०७७४४५.०५	१००
च२	गाउँपालिकामा जम्मा वास लागत (क्षेत्रगत)												

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

१	खानेपानी	६५७८२४५ ५.२५	१.८	६५८४६३५ ०.२५	१.८	६५८४६३५ ०.२५	१.८	५५२१०५९ ५.२५	१.५१	४७७२८७९ ५.२५	१.३१	१४२३६५३ ४२२.२३	३८.९८
२	सरसफाइ तथा स्वच्छता	११८१८८४ ७९.४१	३.२४	१२१८२८५ १९.४१	३.३४	१४८६५४४ ५१.४१	४.०७	१४४४६४९ ५१.४१	३.९६	११३०७७८ ५१.४१	३.१	१८७९९०७ ५९३.०६	५१.४८
३	विद्यालयमा वास	१८२४०९४ ३.२	०.५	१६३४०४४ ३.२	०.४५	१९६१३४५ ८.४	०.५४	१९६१३४५ ८.४	०.५४	१५३६५४५ ८.४	०.४२	१९४१९१५ १०.४	५.३२
४	स्वास्थ्य संस्थामा वास	६९४४०५५. ६	०.१९	५५८७६०५. ६	०.१५	४८५२८०६. ५६	०.१३	४८५२८०६. ५६	०.१३	३८६९५५६. ५६	०.११	६३५५१४३ ०.१६	१.७४
५	सार्वजनिक स्थानहरूमा वास	५२०४५०६. ४	०.१४	५२०४५०६. ४	०.१४	५२०४५०६. ४	०.१४	१०५२४५० ६.४	०.२९	७७५९५०६. ४	०.२१	९०७७३४८ ९.२	२.४९
	जम्मा	२१४३६०४ ३९.८६	५.८७	२१४८०७४ २४.८६	५.८८	२४४१७१५ ७३.०२	६.६९	२३४६६६३ १८.०२	६.४३	१८७८०११ ६८.०२	५.१४	३६५२०७७ ४४५.०५	१००

गाउँ जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
डुगौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

४.३.३. लगानी र ग्याप

माथि प्रस्तुत गरिएको तालिकामा देखिए बमोजिम सन् 2034 सम्म सुरक्षित स्तरको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) सेवा उपलब्ध गराउने लक्ष्य प्राप्त गर्न आवश्यक लगानी जानकी गाउँपालिकासंग के कति छ भनि विश्लेषण गरि उपलब्ध र आवश्यक स्रोतको बिचको ग्यापको लेखाजोखा यस उपखण्डमा गरिएको छ ।

—) हालको लगानी

गाउँपालिकासंग खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) खर्च र लगानीको लागि प्रमुख स्रोत भनेको विशेष गरि गाउँपालिकाका खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रका साझेदार र सरोकारवाला संस्थाहरू, तीन तहका सरकारहरु (संघिय, प्रादेशिक र स्थानिय), सेवा प्रदायक, गैर सरकारी संस्था र बाह्य विकास साझेदारहरु नै हुन् । हालको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) खर्चको अनुमानको लागि पनि यिनै स्रोतहरुको लेखाजोखा गरिएको छ । हालसम्म गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रमा उपलब्ध लगानी र आगामी बर्षहरुको संभावना र अनुमानको NWASH MIS ले विश्लेषण गरि तलका तालिकाहरुमा प्रस्तुत गरेको छ।

यस सन्दर्भमा गाउँपालिकाको अवस्था हेर्दा हालको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) खर्चको अनुमान र लगानी भिन्नता (deficit) वा ग्याप पुर्ती गर्ने प्रयासका लागि माथि उल्लेख गरिएका साझेदार र सरोकारवाला संस्थाहरू, तीन तहका सरकारहरु तथा सेवा प्रदायक, गैर सरकारी संस्था र बाह्य विकास साझेदारहरु बीचमा सुदृढ सूचना र समन्वय संयन्त्रको आवश्यकता देखिन्छ ।

गाउँपालिकामा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाहरूको लागि समावेस र लक्षित गरिएका वित्तीय स्रोतहरू निम्नअनुसार छन् :

- घरधुरी - सेवा प्राप्त गरे वापत लाभग्राही घरधुरीहरुले सेवाप्रदायकहरु (उपभोक्ता समिति/संस्था, गाउँपालिका वा अन्य) लाई तिर्ने महसुल तथा शुल्क; सार्वजनिक युटिलिटीहरूले उठाएको वा उठाउने वित्तीय ऋण भुक्तानीका साथै स्व-लगानी (जस्तै: निजी वा सामुदायिक कुवा, खानेपानी ट्याङ्की) र घरायसी स्तरको सरसफाइमा घरधुरी र पालिकाको लगानी आदि यसमा समावेश छन् ।
- कर (सरकार) - आन्तरिक राजस्व जसलाई संघीय, प्रान्तीय र स्थानीय सरकार मार्फत खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रमा लगानी गरिन्छ । सरकारले विभिन्न निकायसँग खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्र विकास र सुदृढिकरण गर्नका लागि लिने ऋण पनि यस अन्तर्गत राखिएको छ ।
- हस्तान्तरण (बाह्य स्रोतहरू) - अन्तर्राष्ट्रिय विकास साझेदार वा दातृ निकायबाट प्राप्त हुने कोष वा परोपकारी

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

संस्थाहरूबाट प्राप्त हुने कोष यस अन्तर्गत पर्दछ । विभिन्न निकाय तथा सरोकारवाला संघ संस्थाहरुबाट प्राप्त हुने अनुदान र सहुलियत ऋण पनि हस्तान्तरण शिर्षक अन्तर्गत समावेश हुन्छ, जसमा सस्तो व्याज दर वा अनुग्रह अवधिको रूपमा अनुदान समावेश गरिएको हुन्छ ।

ट) अनुमानित भिन्नता (ग्याप)

खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजना कार्वान्वयन गर्नका लागि आवश्यक लागत र गाउँपालिकाको हालको लगानी क्षमता गणना गर्दा जुन भिन्नता (deficit) वा ग्याप भेटिन्छ त्यो नै अनुमानित लगानी ग्याप हुन्छ । यस जानकी गाउँपालिका को वास क्षेत्रगत भिन्नता (ग्याप) र कम्पोनेन्टगत भिन्नता (ग्याप) नभएको देखिएको छ ।

४.३.४. लगानी पूर्ति (Bridging) को सारांश

खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रको लक्षित उपलब्धी हासिल गर्नका लागि आवश्यक लगानी र गाउँपालिकासंग उपलब्ध हुन सक्ने लगानी विच देखिएको भिन्नता (deficit) वा ग्याप पूर्तीका लागि वित्त व्यवस्थापनका विभिन्न विकल्पहरु वारेमा विचार गर्नुपर्ने हुन्छ । यदि थप वित्त व्यवस्थापन गर्न सकिएन भने या त लागत घटाउनु पर्छ वा ३T (व्यापार, कर र हस्तान्तरण) का विचार गरि यसमा वृद्धि गर्नु पर्ने हुन्छ । यो नै वित्तीय ग्यापलाई पूर्ति गर्ने मिश्रित वा चुक्ता-योग्य चलन चल्तीको अभ्यास हो । यी विकल्पहरुलाई निम्नानुसार दिइएको छ ।

- बैक ऋण: व्यावसायिक वित्त, लघु-वित्त र सहुलियत ऋणहरू समेत । सहुलियत ऋण दाताहरूले अनुदान वा हस्तान्तरणको रूपमा बजार व्याज दरभन्दा कममा ऋण दिने वा अनुग्रह-अवधि प्रदान गर्ने;
- लगानीकर्ताद्वारा पुँजी लगानी गरेर व्याजको रूपमा फिर्ता पाउने आशाले इक्विटी प्रदान गर्न सक्छन् । इक्विटी धेरै लामो समयसम्म प्रदान गर्न सकिन्छ । यसैले लामो समयसम्म फिर्ता गर्नु पर्दैन । इक्विटी लगानीमा सार्वजनिक अनुदान (वा हस्तान्तरण) रहने हुँदा फिर्ता गर्नु पर्ने सोच राखिएको हुँदैन ।
- अन्य वित्तीय उपकरण: जस्तै- बण्ड्स; जहाँ ऋण शीर्षक अन्तर्गत बजारको बण्ड्स लगानीकर्ताहरूलाई बेचिने छ । बण्ड्स जारिकर्ताहरूमा गाउँपालिका समेतलाई 'गाउँपालिका बण्डस्' वा सार्वजनिक तथा निजी कम्पनीहरूमा 'व्यावसायिक बण्डस्' समावेश गर्न सकिने छ ।

यस जानकी गाउँपालिका को वास योजना तर्जुमा गर्दा आवस्यक लगानी बिबिन्न साझेदार संस्थाहरुबाट हपलब्ध भएको देखिएकोले लगानीपूर्तिको लागि थप लगानी बिकल्प आवस्यक नभएको देखिएको छ ।

४.३.५. सम्पत्तिको मूल्य

खानेपानी क्षेत्रमा सम्पत्ति भन्नाले खानेपानी प्रणालीको भौतिक अवयवहरु (जस्तै: पाइप, पम्प, मिटर,

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय दुगौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

जेनरेटर, सङ्कलन पोखरी, भल्भ, भवन तथा अन्य संरचनाहरु) जनाउँछ । सम्पत्तिको मूल्याङ्कन दुई भिन्न तरिकाबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ । पहिलो विधिमा, आयु (उमेर) मा आधारित मूल्यह्रास, जहाँ प्रत्येक प्रणालीको सम्पत्तिलाई निर्माण मूल्य वा खरिद मूल्य र अनुमानित जीवनकालको (Lifespan) आधारमा गरिन्छ । प्रत्येक सम्पत्तिको मूल्यमा प्रत्येक वर्ष निश्चित प्रतिशतको आधारमा ह्रासकट्टा गरिन्छ । ह्रासकट्टालाई सञ्चालन खर्चको रूपमा लिइन्छ जसले गर्दा सम्पत्तिलाई पुनर्स्थापना वा प्रतिस्थापन गर्दा पर्याप्त स्रोतहरू उपलब्ध हुन्छन् । दोस्रो विधि भनेको शर्तमा आधारित, जहाँ सम्पत्तिको मूल्याङ्कन सम्पत्तिको आयु (उमेर) आधारमा होइन कि सम्पत्तिको अवस्था र कार्यसम्पादनको आधारमा निर्धारण गरिन्छ । यहाँ पहिलो विधिको आधारमा गरिएको छ ।

तलको चित्रले जानकी गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) सम्पत्ति समयको अन्तरालमा कसरी वृद्धि भएको छ भनि देखाउँछ ।

खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) सम्पत्ति – १

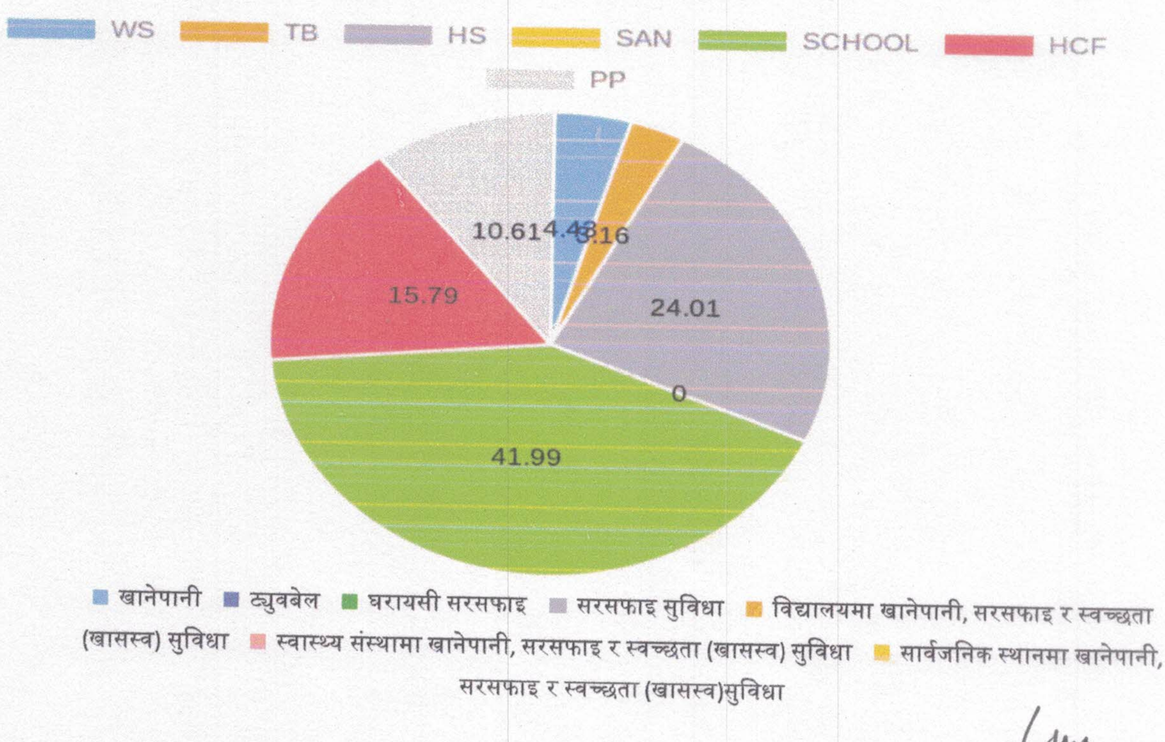

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

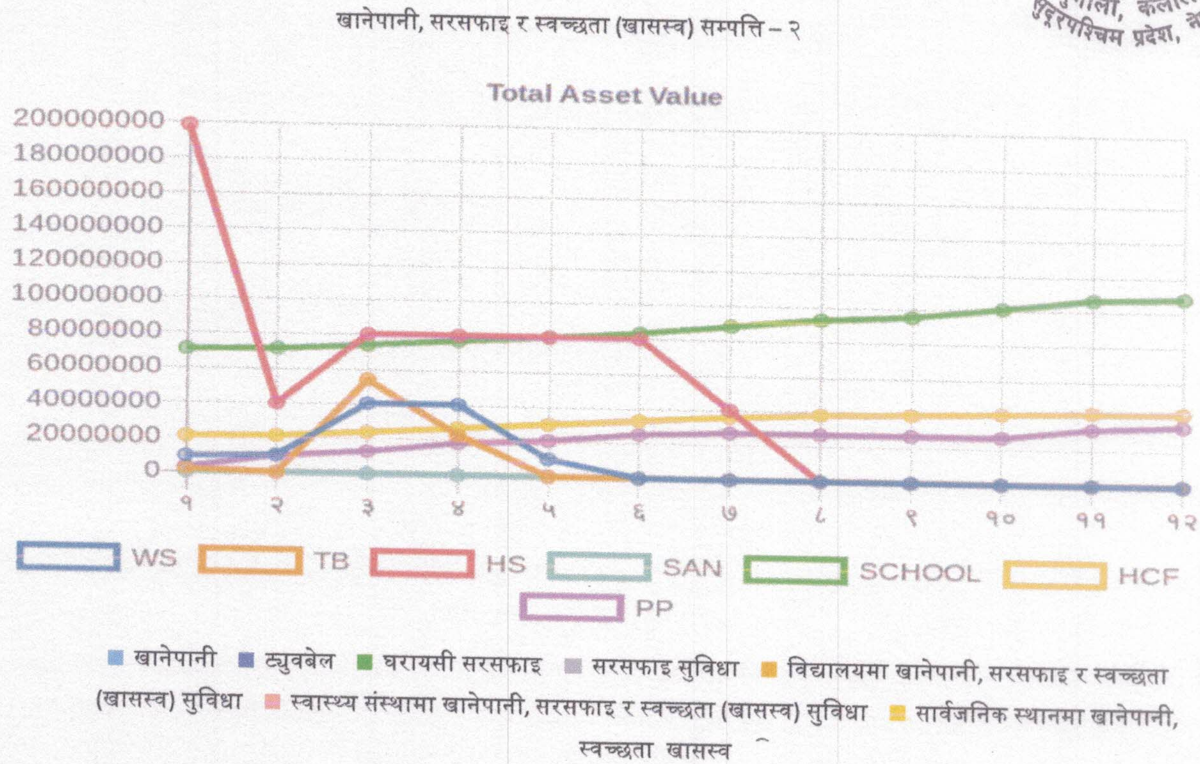

चित्र 47: खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) सम्पत्तिखानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजना कार्यान्वयन तथा अनुगमानको लागि सञ्जाल र साझा बुझाई

५.१. योजना कार्यान्वयन अवधारणा

गाउँपालिकामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धि कृयाकलाप संचालन गर्दा सबै सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्था र सरोकारवालाहरुले गाउँपालिका खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजनाका रणनिती र मान्यताहरुलाई अवलम्वन गर्नुपर्नेछ । योजनाको समग्र निरीक्षण र कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिका कार्यपालिका गाउँपालिकाको शीर्ष राजनीतिक अङ्ग हुने छ । जसले गाउँपालिकामा संचालित कुनै पनि खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छताका कार्यक्रम नेपाल सरकारको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता सम्वन्धि नीति, नियम र स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुरुप संचालन गर्ने सुनिश्चितता एबं सहजीकरण गर्नेछ । उपभोक्ता समितिहरू योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र सिकाइ अनुकूलन गर्न र प्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्नको लागि तथा वाह्य बजेट स्रोत परिचालन गर्न जिम्मेवार हुनेछन् । उनीहरुले #MunType को वास क्षेत्रका साझेदारहरूलाई आकर्षित गर्न सम्वन्धित संयन्त्र मार्फत जिल्ला भित्र र बाहिर योजनाको प्रबर्धन र प्रसारमा सहयोग पुर्‍याउँने छन् । गाउँपालिकाले आफ्नो नगरभित्र यो खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाको समुचित

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

कार्वान्वयन र अनुगमन सहयोग र समन्वयका लागि आवश्यकता अनुसार गाउँपालिका स्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति पनि गठन गर्न सक्नेछ ।

५.२. क्षेत्रगत निकायहरूको भूमिका र जिम्मेवारीहरू

खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाको समुचित कार्यान्वयन, परिमार्जन र अनुगमन तथा व्यवस्थापनका लागि डिजाइन गरीएको तलको तालिकामा प्रस्तुत म्याट्रिक्सले गाउँपालिकालाई वास योजनाको उपयोगको सम्बन्धमा र योजनाको तोकिएको जिम्मेवारीका सम्वन्धमा मार्गदर्शन प्रदान गर्नेछ । यो म्याट्रिक्स सबै योजनाहरुको व्यवसाय अभ्यासहरूको विस्तृत सूची चाहिँ हैन । यस म्याट्रिक्सको उद्देश्य सम्वन्धित विभाग वा व्यक्तिलाई उल्लेखित क्रियाकलापहरुमा जिम्मेवारी सहित नियुक्ति गर्नु, भूमिका र जिम्मेवारीहरू परिभाषित गर्नु र समूहहरू बीचको अन्तरसम्बन्ध परिभाषित गर्नु हो । यो म्याट्रिक्सले विस्तृत स्रोतको विनियोजन वा तालिका तयार गर्नमा पनि मद्दत गर्दछ ।

अनुसूची-८ को तालिकामा उल्लेखित क्षेत्रगत निकायहरूले मुख्यतः गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र आवधिक परीमार्जनमा आ-आफ्ना भूमिका र जिम्मेवारीहरूको ब्याख्या सहित परिभाषित गर्नेछन् । सोही अनुसार आफु विचको संचार-संयन्त्रको स्थापना, सुधार र नियमन सहित योजना कार्यान्वयनमा देखिन सक्ने वा देखिएका कमी कमजोरी (Gaps) हटाउन या पूर्ती गर्न पनि सम्वन्धित क्षेत्रगत निकायहरू सकृय भै लागि पर्नु पर्ने हुन्छ । आ-आफ्नो जबाफदेहिता (Accountability) को निश्चितता कायम गर्ने र स्रोतहरूको पहिचान गर्ने तथा क्षेत्रगत निकायहरू बीचको अन्तर-कार्यात्मक अन्तरक्रिया (Cross-functional Interaction) लाई स्पष्ट पार्ने र सुदृढ गराउने कार्य पनि यसै अन्तर्गत पर्दछ।

व्याख्या:

●●● सबल भूमिका र जिम्मेवारी: कार्य सम्पन्नता र कार्यान्वयका लागि नेतृत्वदायी भूमिकामा उत्तरदायी तथा प्रभावकारी रूपमा कार्यहरू गर्नका लागि जिम्मेवार र कार्यको नेतृत्व लिन तथा प्राप्त गर्न दृढ प्रतिबद्धता र क्षमता प्रदर्शन गर्ने

●● मध्यम भूमिका र जिम्मेवारी: कार्य सम्पन्नता र कार्यान्वयका लागि जिम्मेवारी तथा प्रतिबद्धता; वित्तीय स्रोत परिचालन र व्यवस्थापन क्षमताका केही कमजोरीहरूको बाबजुद यी क्षेत्रगत

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

निकायहरूले सकृय रुपमा कार्य गर्नेछन् र तोकिएको कार्यको सफल परिणाम निकाल्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

- साधारण भूमिका र जिम्मेवारी: काममा सहयोग गर्ने सहयोगी भूमिकामा यी क्षेत्रगत निकायहरू हुनेछन् र यसवाट विस्तृत वा पर्याप्त परिणामहरू अपेक्षा गर्न सकिँदैन ।

५.३. संस्थागत संरचना र क्षमता अभीवृद्धिका योजनाहरु

५.३.१. गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) संरचना

राज्य पुनर्संरचना पछिको वर्तमान अवस्थामा हरेक गाउँपालिकामा झैं जानकी गाउँपालिकामा पनि वास लगायत अन्य विकास निर्माणका कार्यक्रम योजना गर्न, विनियोजित बजेट अनुरुपको क्रियाकलापहरु संचालन गर्नका निम्ति स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ बमोजिम एक निश्चित संगठनात्मक स्वरुप रहेको छ । सामान्यतया हालको अभ्यास खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता कार्यक्रमहरु पूर्वाधार विकास र वातावरण व्यवस्थापन शाखा अन्तर्गत संचालन गर्ने देखिन्छ ।

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता कार्यक्रमका लागि छुट्टै संरचना बनि नसके पनि खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) कार्यक्रम समन्वय गर्न गाउँपालिकाद्वारा एक जना फोकल व्यक्ति तोकेर कार्य संचालन हुँदै आइरहेको छ । कार्यक्रममा सहयोगका लागि प्रशासन, योजना तथा अनुगमान शाखा अन्तर्गतको योजना तथा अनुगमन उप-शाखाका प्रविधिकहरु पनि रहेका छन् । आगामी दिनमा भने खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता कार्यक्रमका लागि छुट्टै शाखा वा छुट्टै एकाइ नै वनाएर तथा त्यसलाई साधन श्रोत सम्पन्न गरेर अगाडि वढ्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ । सोहि अनुरुप गाउँपालिकाले यथासक्य चाँडो खासस्वको प्रभावकारी कार्यान्वियनका लागि खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) वा वास शाखाको स्थापना तथा जिम्मेवार कर्मचारीको व्यवस्थापन गरी त्यसलाई साधन स्रोत सम्पन्न गरेर अगाडी वढ्ने नीति लिएको छ ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

५.३.२. गाउँपालिकामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) कोष

गाउँपालिकामा नगर कार्यपालिका वा सो ले तोकेको नगरस्तरीय खासस्व समन्वय समितिको रोहवरमा एक खासस्व कोषको स्थापना गरिने छ । उक्त कोषमा खासस्व क्षेत्रमा कार्यक्रम संचालन गर्न चाहने अन्य संघ संस्थाहरुको सहयोग लगायत अन्य पहिचान भएका श्रोत तथा सहयोगको अपेक्षा गरिएको छ । सो कोषको रकम केवल खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता प्रबर्द्ध pनमा मात्र खर्च गरिने छ । नगर कार्यपालिकाले आँफै वा आफ्नो निर्देशनमा खासस्व समन्वय समितिले सो कोष संचालन निर्देशिका एक वर्षभित्र तयार गरि कोषको परिचालन तथा व्यवस्थापन गर्नेछ ।

५.३.३. संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि

गाउँपालिकामा खानेपानी,सरसफाइ र स्वच्छता प्रबर्द्धनका लागि गाउँपालिका र गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (खासस्व) शाखाको शाखा लगायत उपभोक्ता समिति र अन्य सम्वन्धित संस्थाहरुको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिका लागि नियमित रुपमा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनु अत्यन्तै आवश्यक पर्छ । यसका लागि गाउँपालिकाको संरचनागत क्षमता अभिवृद्धिका आववश्यकताहरुको पहिचान गरिनु जरुरी हुन्छ । सीप हस्तान्तरण, प्रविधि मैत्री ज्ञान र प्रवृत्ति उन्मुख तालिम लगायत विभिन्न किसिमका सचेतनामूलक कृयाकलापहरु क्षमता अभिवृद्धिका लागि अबलम्वन गरिनु पर्ने उपायहरु हुन्।

सामन्यतया गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिका लागि यस योजनाको अन्य किर्याकलापमा उल्लेख गरिएको छ सोहि अनुसारका कार्यक्रमहरुको नियमित र आवधिक रुपमा योजना गर्न, संचालन र व्यवस्थापन गर्न आवश्यक छ ।

५.४. अनुगमन संयन्त्रको स्थापना र नियमित अनुगमन योजना

गाउँपालिका र वडा तहमा यो खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजना कार्यान्वियन र अनुगमनका निम्ति एक अनुगमन प्रणाली स्थापना गरिनेछ । गाउँपालिका तहका खासस्व कृयाकलापहरुका आवधिक अनुगमान गर्ने जिम्मेवारीका लागि नगर कार्यपालिकाले वा नगर स्तरीय खासस्व समन्वय समितिले एक अनुगमन कार्यदल गठन गर्न सक्नेछ । सोही अनुरुप वडा र समुदायस्तरमा

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

पनि कार्यदल गठन गर्न सकिनेछ । कार्यदलमा वडाका जनप्रतिनिधि सहित राजनितिक दलका सदस्य, नागरिक समाज, शिक्षा, स्वास्थ एवं संचार क्षेत्रबाट आवश्यक प्रतिनीधि समावेस हुन सक्नेछन् ।

अनुगमनका लागि गठीत समन्वय समिति वा कार्यदलले खासस्व योजनामा समावेस कृयाकलापहरुको लेखाजोखा तथा अवलोकन गर्नेछ । यसका लागि खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता कार्यक्रम अनुगमनका उद्धेश्य, प्रकृया तथा प्रभाव सम्वन्धि आधारभूत सूचकहरुको विकास गरिएको छ । अनुगमन सूचकहरु खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्वन्धि नीति, नियम, मार्गदर्शन, खासस्व संरचना र सम्वन्धित योजनाको उद्देश्य र कार्यपद्वतिका आधारमा तयार गरिएका हुन् । गाउँपालिका, स्थानिय उपभोक्ता समिति, उपभोक्ता तथा अन्य निकायहरुद्वारा संचालित खासस्व कृयाकलापहरुको अनुगमन नागरिक समाज लगायतको उपस्थितिमा गरिनेछ ।

अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका विधिहरुमा स्वःअनुगमन, सहभागितात्मक अनुगमन र संयुक्त अनुगमन आदि अवलम्वन गरिनेछ । कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने अन्य निकाय, विकास साझेदार वा वाह्य संस्थाहरूबाट सेवा लिई संचालन गरिएको कार्यक्रमले पारेको प्रभावको मूल्याङ्कन पनि समय समयमा गरिनेछ । मूल्याङ्कनको सन्दर्भमा आयोजनाको उद्देश्य र समयावधिको आधारमा मध्यावधि तथा अन्तिम मुल्याङ्न कृयाकलापहरु पनि अनुगमनकै विधि तथा पद्दति अनुरुप गरिनेछ।

खासस्व योजना कार्यान्वयन अनुगमन मुख्यतः तीन तहको हुनेछ ।

- समुदाय स्तरः समुदाय आँफै, संघ संस्थाहरु जस्तै विद्यालय, सार्वजनिक शौचालय संचालन वा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ संस्थाहरु
- वडास्तरः वडा जनप्रतिनीधि वा वडास्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समिति
- गाउँपालिकास्तरः उप-प्रमुखको संयोजकत्वमा रहेको अनुगमन समितिले पनि खासस्वमा प्रस्ताव गरिएका कृयाकलापहरु संचालन, प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा सूचकहरु समयमै हासिल गरे नगरेको सम्वन्धमा नियमित अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । सो कार्यमा गाउँपालिकास्तरीय खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता समन्वय समितिले आवश्यकताका आधारमा सवै सहयोग प्रदान गर्ने वातावरण मिलाउने छ ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय जानकी गाउँपालिका दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

५.५. खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाको नियमित र समयबद्ध परिमार्जन व्यवस्था

जानकी गाउँपालिकाद्वारा निर्माण गरिएको यो खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजना हरेक ५ वर्षमा पुनरावलोकन र परिमार्जन गरिन्छ। खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको क्षेत्रमा ५ वर्षको अवधीमा भएका परिवर्तनलाई अध्यवधिक गरि सो खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाले तोकेको लक्ष्य र कार्यक्रमहरु पुरा गर्न के कति भौतिक, वित्तिय र मानव स्रोतको आवश्यकता पर्दछ सो को पनि पुनरावलोकन गरि दस्तवेजीकरण गरिन्छ। सो खासस्व योजना परिमार्जन नगर कार्यपालिकाले निर्णय गरे अनुसार नगरस्तरीय अनुगमन कार्यदल वा खासस्व समन्वय समितिको सिफारिसमा गरिनेछ र नगर कार्यपालिकाको बैठकबाट पारित गरिनेछ।

यसबाहेक गाउँपालिकामा खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाको नियमित तथा आवधिक परिमार्जन गर्नका लागि खासस्व समन्वय समिति एवं गाउँपालिकाको योजना निर्माण समितिको सिफारिसमा आवश्यक देखिए बमोजिम अद्यावधिक वा परिमार्जन गरेर नगर कार्यपालिका बैठकबाट पारित गरिनेछ। यस खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाको रणनीतिक कार्यहरू हालको गाउँपालिकाको योजनासँग एकीकृत गरि कार्यान्वयन गरिने छ। हरेक वर्ष योजना परिमार्जन गरि आवधिक रुपमा एकमुस्ट वार्षिक लागत निकाल्न सकिने छ र सोहि अनुरुप कार्यान्वयन गरिने छ। सो का लागि यस खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरूलाई झिकि वार्षिक कार्य योजनाहरूसँग आबद्ध गरिने छ। एक विशेष वित्तीय वर्षमा गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) क्षेत्रमा गरिने वित्तीय प्रवाहलाई यो काम गर्दा ध्यान दिनुपर्ने छ।

गाउँपालिका खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाको पुनरावलोकन, परिमार्जन र अध्यवधिक गर्नका लागि गाउँपालिकाको खासस्व एकाइ वा शाखा जिम्मेवार हुनेछन् र त्यसका लागि Focal Person, WASH Officer वा IT Officer ले NWASH MIS को प्रयोग तथा संचालनको दक्षता हासिल गरेको हुनुपर्नेछ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

आवधिक पुनरावलोकन, परिमार्जन र अध्यावधिक गर्नका लागि कुनकुन प्रश्नावली, सूचक तथा तथ्यांकहरु आवश्यक पर्दछ सो को स्पष्ट पहिचान सहित अभिलेखिकरण अनुसूचीमा संलग्न प्रश्नावलीमा गरिएकोछ ।

५.६. पूरक विषय तथा सवालहरु र त्यसको संवोधनका लागि व्यवस्था

जानकी गाउँपालिकाको खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छताका सम्वन्धमा तल उल्लेखित पुरक विषय वा सवालहरुलाई पनि सम्बोधन गर्ने गरि यो खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनामा समावेस गरिएको छ ।

५.६.१. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेसीकरण

यस खासस्व योजनामा गाउँपालिका भित्रका सबै जनतालाई खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको न्यायोचित वितरण तथा उपभोग गर्ने सवालमा समेत विचार पुर्याएर योजना छनौट तथा कार्यान्वयन र मर्मत संचालन प्रकृया साथै नीति निर्माण तहमा महिला र पछाडी पारिएका समुदायहरुको संलग्नतालाई प्रत्याभूती गरिने व्यवस्था गरिएको छ । योजनाको प्राथमिकीकरणको पहिलो शर्त नै पछाडी पारीएका र हाल सम्म उपभोगको अधिकारबाट वन्चित समुदायलाइ प्राथमिकतामा राख्ने उल्लेख गरेर जाती/जनजातीय, भौगोलिक र अति गरिवीको कारणले बन्चितीमा परेका समुदायहरुलाई पहिलो चरणमा नै कार्यक्रमहरु प्रस्ताव गरि कार्यान्वयनमा जाने परिकल्पना गरिएको छ ।

राष्ट्रको संविधानमा नै व्यवस्था भए बमोजिम महिलालाई नीति निर्माण तहमा आवद्ध गराउनका लागि उपभोक्ता समिति तथा अन्य विभिन्न समितिहरुको पदाधिकारीमा महिलाहरुको अनिवार्य संलग्नताको नीतिका अलावा महिला मैत्री खासस्व सेवा र संरचना निर्माणमा पनि विसेष ध्यान दिइने छ ।

५.६.२ प्रयोगकर्ता मैत्री संरचनाको निर्माण योजना

यस खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजना कार्यान्वयनको सिलसिलामा निर्माण हुने सम्पूर्ण खानेपानी तथा शौचालयका संरचनाहरु प्रयोगकर्ता मैत्री हुनेछन् ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
टुंगौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

५.६.३ विपद जोखिम व्यवस्थापन

यस गाउँपालिकामा विविध प्रकारका विपदहरुको संभावना विद्धयमान देखिन्छ । खडेरी, आगलागी, भूकम्प, बाढि पहिरो आदी विपदहरु वारम्वार दोहोरी रहने चरित्रका विपदहरु हुन्। बाढि पहिरो, भूकम्प जस्ता ठूला प्रकोपको बेलामा खानेपानी र सरसफाइको क्षेत्रमा ठूलो असर गर्ने गरेको र व्यवस्थित गर्न नसकेमा विपदले भन्दा पनि त्यस पछिको असरले जनताको ज्यान जोखिममा पर्ने गरेको प्रशस्त उदाहरणहरु छन् । त्यसैले विपदको बेलामा पर्न आउने समस्यालाई ध्यानमा राखि पूर्व तयारी सहितको विपद व्यवस्थापन योजना बनाइ राख्नु अनिवार्य देखियो ।

यी यसै कुरालाई ध्यानमा राखी गाउँपालिकाको लागि एक भैपरी योजना (Contingency Plan) को खाका तयार गरि NWASH-MIS मा उपलब्ध गराइएको छ । यस योजनामा विपद र आकस्मिक अवस्थामा खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छताको क्षेत्रमा गाउँपालिकाले कस्तो रणनीति अपनाउने, के के कुराको अग्रीम व्यवस्थापन गरेर राख्ने र आपद्को अवस्थामा कसरी संवोधन गर्ने भन्ने समग्र खाकाको दस्तावेजीकरण गरिएको छ ।

खानेपानी र सरसफाइको क्षेत्रमा गाउँपालिकाले विपद व्यवस्थापन जोखिम न्यूनीकरणका लागि उल्लेखित कार्यक्रमहरु विभिन्न साझेदार तथा सरोकारवाला निकायहरुको समन्वयमा संचालन गरिने छन् । यसका लागि निम्न कृयाकलापहरुको पहिचान गरि कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाले तत्परता देखाउने छ ।

- गाउँपालिका तथा वडा स्तरीय समिति तथा उपसमितिहरुलाई आपतकालीन समयमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको क्षेत्रमा गर्नु पूर्व तयारी विषयमा तालीम उपलब्ध गराइ उपभोक्ता समिति र खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) समन्वय समितिहरुको क्षमता र सीप अभिबृद्धि गराइने छ ।
- गाउँपालिकाको विकास कार्यमा संलग्न विभिन्न निकाय तथा क्लस्टरहरु संग खासस्व क्लस्टरको समन्वय बृद्दी गराउने ।
- विपद् व्यवस्थापन सम्वन्धि तयार भएको रणनीतिक कार्य-योजनालाई अद्यावधिक गर्ने ।
- गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा जोखिमको नक्सांकन गर्ने र संवाभनाको मूल्यांकन गर्ने ।
- पियूष चक्की, वाटरगार्ड जस्ता क्लोरिनेसन गर्ने औषधीको भण्डारण गरी राख्ने ।
- तुरुन्त तयार गर्न सकिने डिजाइनको चर्पी निर्माण गर्ने सामग्रीहरुको भण्डारण गरी राख्ने ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
कार्यपालिकाको कार्यालय
दुगौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

- पानीको गुणस्तर जाँच्ने विधि र औजार/ उपकरणको व्यवस्था अद्धयावधिक गरि राख्ने ।
- सहजकर्ता र स्वयंसेवकहरुलाई तालीम दिइ विपदको वेलामा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छताको निमित्त परिचालन गर्न सकिने अवस्थामा तयार गराइ राख्ने ।
- मानविय सहयोगको लागि क्षमता अभिवृद्दी गर्ने र भविष्यमा हुन सक्ने विपद्को लागि तालिम प्राप्त मानव संसाधन तयारी अवस्थामा राख्ने ।
- आपतकालीन अवस्थाको लागि तय गरीएका खुला स्थानहरुको पहिचान र जानकारि सम्पूर्ण समुदायमा गराउने ।
- गाउँपालिकामा विपद जोखिम जगेडा कोष व्यवस्थापन गर्ने ।
- विपद् पूर्व- सुचना प्रणालीको स्थापना गर्न पहल गर्ने र स्थापित प्रणालीको समुचित व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्ने ।
- विपदको बेला साबुन पानीले हात धुने, सफा पानी, सुबिधाको उचित मर्मत सम्भार र ठोस तथा तरल फोहोरमैला व्यवस्थापनमा ध्यान दिने र आपत्कालीन अवस्थामा सो सेवाको तत्काल व्यवस्था गर्न सकिने गरि पूर्व-तयारी अवस्थामा रहने ।

५.६.४ जलवायु परिवर्तन अनुकुलन

राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अद्ययन अनुसन्धानले नेपाल विश्वमा नै जलवायु परिवर्तनबाट हुने असरको उच्च जोखिममा रहेको देखिएको छ । विशेषगरी जानकी गाउँपालिकाका सन्दर्भमा मध्य पहाडी क्षेत्रको बनविनास खोलानालाहरुबाट गिट्टी बालुवाको दोहन नै बिपद् तथा जलवायु परिवर्तनको उच्च जोखिमको कारक रहेको छ । गाउँपालिकाको एकल प्रयासले मात्र जलवायु परिवर्तनको असरलाई रोक्न नसकिने हुँदा जलवायु परिवर्तनलाई आत्मसात गर्दै यसको अनुकुलनको तयारी अवस्थामा रहनुको विकल्प छैन । तसर्थ निम्न उल्लेखित कार्यहरु संचालन गरी जलवायु परिवर्तनका असरहरुको अनुकुलन गरिने गरि यो वास योजनामा समावेस गरिएको छ।

- जलाधार क्षेत्रहरुको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै उच्च क्षेत्रहरुमा पानी पुनर्भरण पोखरीहरु निर्माण गर्ने ।
- गाउँपालिकाद्वारा खाली जग्गामा बृक्षारोपण गर्ने तथा बन क्षेत्रको संरक्षण गर्ने ।
- मानिसहरुलाई पानीको समुचित प्रयोगमा चेतना अभिबृद्धिका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- पानीका परम्परागत मूलहरुको संरक्षण गर्ने ।
- खोलानालाहरु नियन्त्रणका लागि जैविक बाँधहरु निर्मान गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

- प्लास्टिक जन्य बस्तुको अधिक प्रयोगमा नियन्त्रण गर्ने ।

५.६.५. बैकल्पिक प्रविधि

जानकी गाउँपालिकाको यो योजनामा खानेपानी र सरसफाइको क्षेत्रमा हाल प्रचलित प्रविधिहरुमा आधारीत रहेर आगामी दस वर्षसम्मको लागि नगारपालिकाको उन्नत खासस्व अवस्थाको लागि कार्यक्रमहरुको पहिचान र प्राथमिकिकरण सहित योजना गरिएको छ । तर दस वर्षको अवधीभित्र अन्य वैकल्पिक, नविन तथा उन्नत प्रविधिका खासस्व संरचना तथा प्रणाली पनि आउन सक्ने अवस्था रहन्छ । त्यस्तो अवस्थामा गाउँपालिकाले नियमित र आवधिक रुपमा गरिने खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (खासस्व) योजनाको पुनरावलोकन र परिमार्जनमा यस्ता वैकल्पिक प्रविधिका विषयहरुलाई समावेस गर्न सक्नेछ ।

खानेपानीको 'थोक वितरण प्रणाली (Bulk distribution System)' आगामी १० वर्ष भित्र संचालनमा आउन सक्ने एउटा संभाव्य वैकल्पिक प्रबिधिका रुपमा देखिन्छ । सो बाहेक पनि गाउँपालिकाले खानेपानी तथा सरसफाइको क्षेत्रमा दीगो व्यवस्थापनका लागि नविनतम अध्ययन अनुसन्धान गर्नु र अन्य स्थानमा प्रयोग भइ उपयोगी सावित भएका प्रबिधिहरु अवलम्वन गर्नु आवश्यक छ । यस्ता प्रविधिहरु वातावरण मैत्री, प्रयोगकर्ता मैत्री तथा आर्थिक रुपमा सवल हुन सक्ने, कार्यान्वयन गर्न सहज र सरल मर्मत संभारको अवस्थामा गाउँपालिकाले अवलम्वन गर्नेछ ।

प्राथमिकता अनुरुप आयोजनाका सूचि

Water Supply System

- Existing WSS

योजनाको कोड	योजनाको नाम	प्राथमिकता
७०८०८००१	दुर्गौलि खानेपानी तथा सरसफाई समिति	अत्ति उच्च
७०८०८००२	मुनुवा खानेपानी तथा सरसफाई समिति	अत्ति उच्च

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

- **New WSS**

  डाटा उपलब्ध छैन

- **Ongoing WSS**

प्रणाली	समुदाय (वार्ड)	प्राथमिकता
अरुणोदय खानेपानी तथा सरसफाइ संस्था	अमरावति, Ward: 9	उच्च
अमौरा अमौरी खानेपानी तथा सरसफाइ योजना	अमौरी, Ward: 5	मध्यम
जगतपुर खानेपानी तथा सरसफाइ योजना	जगतपुर, Ward: 6	मध्यम
जानकीनगर खानेपानी तथा सरसफाइ योजना	जानकीनगर, Ward: 2	उच्च
धर्मापुर खानेपानी तथा सरसफाइ योजना	धर्मापुर, Ward: 6	मध्यम
पथरैया हजारी खानेपानी तथा सरसफाइ संस्था	भोक्सी, Ward: 8	उच्च
मोतिनगर खानेपानी तथा सरसफाइ योजना	मोतिनगर, Ward: 7	उच्च
सुवर्णपुर खानेपानी तथा सरसफाइ योजना	सुवर्णपुर, Ward: 3	मध्यम

Sanitation System

- **Existing Sanitation System**

  छैन

- **New Sanitation System**

खानेपानी प्रणाली	समुदाय (वार्ड)	प्राथमिकता
Durgauli Fecal Sludge management project	अमौरी,Durgauli ,Subarnapur,Palbazar,Khairiphatta , Ward: 1,5,6,8,&9	उच्च
khairiphata solids waste management project	खैरीफाँटा, Ward: 9	निम्न
Durgauli Solid waste Management Project	दुर्गौली 1,5,6,8,& 9 Amauri,Subaranpur,Palbazar,Khairiphata, Ward:	अत्ति उच्च
Paalbazar Solids Waste management project	पालबजार, Ward: 8	निम्न
Suwarnpur solid waste management	सुवर्णपुर, Ward: 6	मध्यम

- **Ongoing Sanitation System**

  छैन

School

विद्यालय	समुदाय (वार्ड)	समुदाय (वार्ड)	प्राथमिकता

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

Karuna vidhya sthali	सुवर्णपुर, Ward: 3	आधारभूत	उच्च
Mana Amrit E.Bording school	अमौरि, Ward: 5	आधारभूत	मध्यम
mom center	भोक्सी, Ward: 8	आधारभूत	उच्च
Patanjali bidhyasthali Academy	दुर्गौली, Ward: 1	आधारभूत	निम्न
rambo Academic school	कंचनपुर, Ward: 4	आधारभूत	निम्न
Shiva Laxmi Education Home	ओखरपुर, Ward: 7	आधारभूत	मध्यम
Shree Golden Creative Academy	टिकुलिगढ, Ward: 7	आधारभूत	निम्न
shree sarswati secondary school	durgauli, Ward: 1	आधारभूत	अत्ति उच्च
shree Tri-star english boarding school	अमौरा, Ward: 5	आधारभूत	उच्च
अरुणोदय मा.वि	खैरिफाटा, Ward: 9	आधारभूत	मध्यम
आदर्श एकाडेमि	भगतपुर, Ward: 3	आधारभूत	निम्न
आदर्श बलबिकस एकेडेमी	अमरावती, Ward: 9	आधारभूत	निम्न
आदर्श बालबालिकास एकाडेमि	अमरावति, Ward: 8	आधारभूत	निम्न
आदर्श मा. बि	खर्गौलि, Ward: 2	आधारभूत	निम्न
ऐश्वर्य आ.वि.	पालबजार, Ward: 8	आधारभूत	अत्ति उच्च
ओसिस एकाडेमि	भगरैया, Ward: 8	आधारभूत	निम्न
कालिका अ.वि	वेलाशपुर, Ward: 1	आधारभूत	उच्च
कालिका नि.मा.वि	कालिकापुर, Ward: 2	आधारभूत	मध्यम
कालिका प्रा.वि.	धर्मापुर, Ward: 6	आधारभूत	निम्न
कैलाली जनसेवा ईंग्लिश बोडिङ स्कुल	खर्गौलि, Ward: 2	आधारभूत	निम्न
गायत्री आ.वि.	कंचनपुर, Ward: 4	आधारभूत	मध्यम
जनकल्याण आ.वि	लायकपुर, Ward: 3	आधारभूत	अत्ति उच्च
जनता नमुना मा. वि	मुनुवा, Ward: 4	आधारभूत	निम्न
जय पार्वती आ.वि	परागिपुर, Ward: 2	आधारभूत	निम्न
ज्ञानज्योती शिशुसदन	भगरैया, Ward: 8	आधारभूत	मध्यम
ज्ञानोदय एकाडेमी	जगतपुर, Ward: 6	आधारभूत	मध्यम
पारस आधारभुट बिदय्लय	सुकुम्बासी तोल, Ward: 9	आधारभूत	निम्न
बाल मुक्ती आधर्भूत बिद्यलय	पारी लयक्पुर, Ward: 3	आधारभूत	अत्ति उच्च
भृकुटी मा.वि	सुवर्णपुर, Ward: 3	आधारभूत	उच्च
मदरसा गुल्सने तोइबा	बधरिया, Ward: 2	आधारभूत	अत्ति उच्च
महेन्द्रशिशु मा.वि	धर्मापुर, Ward: 6	आधारभूत	मध्यम
मुक्तकमैया बा.सं.प्रा.वि	लायकपुर, Ward: 3	आधारभूत	अत्ति उच्च
मोति मा.वि	मोतिनगर, Ward: 7	आधारभूत	मध्यम
राष्ट्रिय प्रा.वि	गोलौरि, Ward: 7	आधारभूत	अत्ति उच्च
राष्ट्रिय आ.वि.	खैरेनि, Ward: 2	आधारभूत	निम्न
राष्ट्रिय आ.वि.	अमौरि, Ward: 5	आधारभूत	अत्ति उच्च
राष्ट्रिय आ.वि.	खैरिपुर, Ward: 8	आधारभूत	मध्यम
राष्ट्रिय आधारभुत विद्यालय	मुनुवा, Ward: 4	आधारभूत	मध्यम
राष्ट्रिय मा.बि	पथरैया, Ward: 5	आधारभूत	अत्ति उच्च
राष्ट्रिय मा.वि	पाताभार, Ward: 9	आधारभूत	मध्यम

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

गाउँ जानकी गाउँपालिका कार्यपालिकाको कार्यालय दुर्गौली, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

रुकमनीअ .वि.	सातविगाहा, Ward: 5	आधारभूत	मध्यम
विन्ध्यावासिनी आ.वि.	कटासे, Ward: 9	आधारभूत	अत्ति उच्च
शिव बाबा बोर्डिङ	दुर्गौली, Ward: 1	आधारभूत	मध्यम
श्री कालिका प्रा.वि	पुर्वखैरिफाटा, Ward: 9	आधारभूत	उच्च
श्री गौरी शंकर आधारभुत विद्यालय	भगतपुर, Ward: 3	आधारभूत	मध्यम
श्री जनता आधारभुत बिद्यालय	अमरावति, Ward: 9	आधारभूत	उच्च
श्री बाल बिद्या मन्दिर आधारभुत बिद्यालय	पथरैया, Ward: 5	आधारभूत	उच्च
श्री बालज्योति मा.वि.	जगतपुर, Ward: 6	आधारभूत	मध्यम
श्री मन अमृत ईंग्लिश बोडिङ स्कुल	मतेरा, Ward: 8	आधारभूत	निम्न
सर्बोशिखर ईङ्लिस बोर्डिङ स्कुल	मुनुवा, Ward: 4	आधारभूत	निम्न
हिमालय मा.वि	अमरावति, Ward: 9	आधारभूत	अत्ति उच्च
हिरा प्राथमिक विधालय	बढरिया, Ward: 2	आधारभूत	मध्यम

Health Care Facilities

स्वास्थ्य सेवाको नाम	योजनाको नाम	प्राथमिकता
आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र अमरावति	अमरावति, Ward: 9	उच्च
आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र लायकपुर	लायकपुर, Ward: 3	मध्यम
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र जगतपुर	जगतपुर, Ward: 6	उच्च
जानकी नगर स्वास्थ्य चौकि	खैरेनि, Ward: 2	निम्न
दुर्गौली स्वास्थ्य चौकि	दुर्गौलि, Ward: 1	निम्न
पथरैया स्वाथ्य चौकि	पथरैया, Ward: 8	उच्च
मुनुवा हेल्थ पोष्ट	बेलपुर, Ward: 4	अत्ति उच्च
शिव आधारभुत स्वास्थ सेवा केन्द्र	स्कुलटानि, Ward: 7	अत्ति उच्च
सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	अमौरा, Ward: 5	अत्ति उच्च
सामुदायी स्वास्थ्य एकाई कंचनपुर	kanchanpur, Ward: 4	मध्यम

सार्वजनिक शौचालय

सार्वजनिक शौचालय	समुदाय (वार्ड)	लक्षित सेवा स्तर	प्राथमिकता
3 नम्बर वडा कार्यलय	लायकपुर, Ward: 3	आधारभूत	उच्च
उज्जार टाोेल	उज्जार टाोेल(दुर्गौली), Ward: 1	आधारभूत	अत्ति उच्च
कटाक्षे खेल मैदान	कटाक्षे, Ward: 9	आधारभूत	मध्यम
खैरिपुर सार्बजनिक शौचालय मर्मत तथा सुबिधा बिस्तार	खैरिफाटा, Ward: 9	आधारभूत	मध्यम
खोप केन्द्र धर्मापुर	स्कुल टोल, Ward: 1	आधारभूत	निम्न
गाउँ पालिका स्तरीय खेलकुद मैदान जानकी :3 सुवर्णपुर	सुवर्णपुर, Ward: 3	आधारभूत	अत्ति उच्च
गाउँघर क्लिनिक तथा खोप केन्द्र (खैरीपुर सार्बजनिक भवन घर)	खैरीपुर, Ward: 8	आधारभूत	निम्न
तोरैयापुर सार्वजनिक शौचालय	तोरैयापुर , Ward: 1	आधारभूत	अत्ति उच्च
थारू सङ्ग्रहालय	खैरीपुर, Ward: 8	आधारभूत	उच्च
दुर्गौलि सार्वजनिक शौचालय	दुर्गौलि , Ward: 1	आधारभूत	निम्न
धर्मापुर नेहा मेडिकल चोक	धर्मापुर, Ward: 1	आधारभूत	उच्च
पाताभार स्कुल नजिक को चौराहा	कुन्ती, Ward: 9	आधारभूत	उच्च

गणेश चौधरी
अध्यक्ष

जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

पालबजार	पालबजार, Ward: 8	आधारभूत	अत्ति उच्च
पिपल चौतारी	मन्दिर टोल, Ward: 6	आधारभूत	अत्ति उच्च
बेतनी आर्यघाट(धर्मापुर)	बेतनि, Ward: 1	आधारभूत	मध्यम
बेलासपुर चौराहा	बेलासपुर (दुर्गौली), Ward: 1	आधारभूत	निम्न
मकरी चौराहा	मकरी टोल, Ward: 7	आधारभूत	मध्यम
मरुवा घर र सामुदायिक भवन घर (कंचनपुर)	कंचनपुर, Ward: 4	आधारभूत	निम्न
मिलन चोक	मिलन चोक, Ward: 7	आधारभूत	अत्ति उच्च
मुनुवा बजार	मुनुवा बजार, Ward: 4	आधारभूत	निम्न
मुनुवा स्वास्थ चौकी शौचालय	पुरानो बजार 4,मुनुवार, Ward: 4	आधारभूत	उच्च
राम जानकि मन्दिर (बेलपुर)	बेलपुर, Ward: 4	आधारभूत	मध्यम
वडा कार्यालय	जानकीनगर, Ward: 2	आधारभूत	अत्ति उच्च
विश्वनाथ बाबा मन्दिर (अमौरा घाट)	अमौरा, Ward: 5	आधारभूत	उच्च
सल्यानी टोल सार्वजनिक शौचालय	सल्यानी टोल , Ward: 9	आधारभूत	अत्ति उच्च

गणेश चौधरी
अध्यक्ष